MAKI
Iyesu e yonai bagi kawaya apunu Maki okapupu
Oka gwede nene tapu ki kabuwai

Mamanuga God e yonai bagi kawaya apunu Maki okapupu yau rabineya ka Iyesu e upi badidi kwaewagawa umawa ki yonai ropani kawaya ko e badidi kabuwawagawa umawa ki yonai ka eba ropani.

Oka yau rabineya ka Iyesu e eya si wagubu da e ka Kunumau Kawapu Apunai.

Oka debai empamana ki kabuwai.

Yona bagi kawaya ki kerarai *1:1-13*
Iyesu tawana Gariri rabineya upiwagawa *1:14-9:50*
Iyesu natere Diyerusaremu deneya upiwagawa kaniyawa *10:1-52*
Pura siyarai natere Diyerusaremu rabineya *11:1-15:47*
Iyesu iyawena kipu ubupu *16:1-8*
Iyesu matarawena ade kunumau kayawena *16:9-20*

Apunu Diyoni Iyesu sisiyai wagawa
(Mateyu 3:1-12; Ruki 3:1-18; Diyoni 1:19-28)

1 Mamanuga God e Gubagai Iyesu Keriso e yonai bagi kawaya ki kerarai ka yau kena.

2 Takari kawaya ka Mamanuga God e bonanai
wainapiyawa wagawa apunai Aisaiya Mamanuga
God e okai yau tapu, wagubu ke;
‘Nau bibini yabiri kayawagana wagana apunai ki
nau yawata yabiyabiri tonopani da e kau
yawatagi meyoto taniyagisi.
3 Iyapana eba idiwu tawaneya ka e bonanai ragi-
ragi kawaya inako wagau ke;
‘Kaiwawonuga e yawatai gwaba memuri da e
taneya baiyagisi kayayagisi.’ ’
4 Oragai apunai Aisaiya oka inako tapu ki
pokere mara ki bauwena makeya ka apunu Diy-
oni iyapana eba idiwu tawaneya ubupu iyapana
siruwa-tamiyawa dimawagawa, wagawa ke; “Wi
beraga berokoi oragai ki wi karako kamadu-
muri wi notaga wirayagisi da nau uburani wi
siruwaniyani manako Mamanuga God e uburoto
wi bigiga ki kuduba deni mena surupoto.”
5 E yona inako wagawa manako tawana
Diyudiya ade natere Diyerusaremu ragidai e
empamana ki nana kebomupu ika bautagubu.
Bautagubu ka mu berokoi badidi kwaetagamawa
ki tagubu matara mu idamaga kerapumaga
rikapamawa manako apunu Diyoni ubupu mu
awana Diyoudani rabineya siruwatapu.
6 Apunu Diyoni e gwedegwedei ka eba bagi.
E papa kameru kumai kau-piyawa ade e nau-
rai taburubai ka papa kwakwarai pokaiya ya-
manamupu ki e umarawa umawa. E bani ka
manigowa yo tapoi borepa ki mena kupawa ton-
dawa.
7 E dimawagawa iyapana tadeyawa, wagawa
ke; “Apunu nau ewaneya baiyagisi e kasiyarai

ka kawaya daganani esida ko nau kasiyarani ka
maraitau erida. Nau e bigabigai kwaesugana
waitapana e kerarai kwakwarai ki rikapana ko
nau eba bagi da nau upi ki kwaesugani.
8 Nau awana pokaiya wi siruwaniyakani ko
e uburoto Mamanuga God e Keyai Tanai Bagi
Kawaya ki pokaiya wi siruwaniyoto." Apunu Diy-
oni inako wagubu.

Apunu Diyoni ubupu Iyesu siruwapupu (Mateyu 3:13-4:11; Ruki 3:21-22; 4:1-13)

9 Mara ki makeya ka Iyesu natere Nasareta
tawana Diyudiya rabineya ki kamadubu
kayawena yabadawa da apunu Diyoni bameya
bauwena manako Diyoni ubupu Iyesu wadubu
awana Diyoudani rabineya siruwapupu.
10 Iyesu awana rabineya supu ade matarau
posiwagawa makeya ka e kunuma yagarawena
empupu manako Mamanuga God e Keyai Tanai
Bagi Kawaya ki midiwari umago maba kawapu e
kawareya tondubu,
11 manako bonana mosi kunumau kawapu
ki wagubu ke; "Kau ka nau Gubagani. Nau
nuwaneya po kau ki pokere nau karako kau ma-
mamagi suwagakani." Bonana ki inako wagubu.
12 Ki makeya, garugaru mena, ka Mamanuga
God e Keyai Tanai Bagi Kawaya bauwena Iyesu
sibu yabiripupu da e iyapana eba idiwu tawaneya
ki kayawagana ki nana,
13 ki pokere e kipu ubupu manako tawana ki
kayawena mara apunai apeya (40) rabineya e eya
mena ika umawa wadawa. Ko Berokoi Apunai

Seitani maramara e bameya bauwagawa e beraberapiyawa ade e rabinai kupawa. Papa kamarai ika mete idiwa ko Mamanuga God e aneyaiyoma bautagubu Iyesu kwayubapamawa.

Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mu nene wagubu
(Mateyu 4:12-22; Ruki 4:14-15; 5:1-11)

14 Iyapana apunu Diyoni wadumpu diburamupu eweya ka Iyesu tawana Gariri rabineya bauwena Mamanuga God e yonai bagi kawaya ki dimai wagawa iyapana tadeyawa, wagawa ke;
15 “Mara wana bauwena. Iyapana ubumana nau Mamai God e gari rabineya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana ki marai wana bauwagana kwaewagau. Ki pokere wi beraga berokoi ki wi karako kamadumuri wi notaga wirayagisi manako yona bagi kawaya yau mena wainapumuri sumapumuri.” E inako wagubu.

16 Mara ki makeya ka Iyesu kaburu Gariri papateya kaniyawa da apunu Saimoni e yowai Enduru mete kina raubiyo nene kaburu kawaya ki papateya ika puwaritagamawa idiwa emitapu. Mu ka kimai wasisinai ragidai bowa madai wadamana ki nana ika ebogatagamawa.
17 Ko Iyesu mu emitapu manako tadebu, wagubu ke; “Kebomuri nau ewaneya ubumuri. Wi karako raubiyo tepiyamu iwu ki maba nau wi kabuwaniyani da wi kaiwagi iyapana nene iwagi tetamuri.”

18 Iyesu yona ki wagubu wainamupu ka mu
garugaru mena puwarimaga tampu kamadumpu
manako kimpu ubumpu e eweya kayatagubu.
19 Mu kayatagubu kaburu papateya kebomawa
da apunu Tabadi e gubagai-yoma Diyemesi
yo Diyoni mete kina ika wakamaga rabineya
puwarimaga badipamawa idiwa emitampu.
20 Iyesu garugaru mena apunu Diyemesi yo Diy-
oni mu nene wagubu manako mu kimpu ubumpu
mu mamamaga Tabadi e kowakowaiyoma mete
kina ika waka rabineya kamaditampu manako
sumpu deni mena Iyesu eweya kayatagubu.

Keyai berokoi apunu mo rabineya tondawa (Ruki 4:31-37)

21 Mu kayatagubu kaiwa da natere Kaponiyamu
bautagubu ka mu ika idiwa da aiyata marai
ki makeya ka mu guriguri tawai ki rabineya
yamupu manako Iyesu ika dimawagawa iyapana
tadeyawa kabukabuwa tondawa.
22 Ko iyapana ika idiwa e yonai ki waina-mupu
ka mu notamaga kowena kodaba-maga kamupu
mibai ka Iyesu e yonai ki kasiyarai ka kawaya
ko iyapana kawakawai Mamanuga God e gorai
kataimugu ragidai ki mu yonamaga ka kasiyarai
pa mena.
23 Iyesu ika dimawagawa tondawa manako ki
makeya ka keyai berokoi apunu mosi rabineya
tondawa ki ika bauwena Iyesu empupu manako
e bonanai ragiragi kawaya Iyesu sibu, wagubu ke;
24 “Iyesu, tawana Nasareta apunai, kau
nuwageya gwede nu bamanugu berapana ki
nana? Kau nu giriniyana ki nana baunugibi bo?

Nau kataineya kau. Kau ka Mamanuga God e umunui wadei apunai bagi kawaya.”

25 Ko Iyesu wirawena keyai berokoi apunu ki rabineya tondawa ki empupu manako e bonanai ragiragi kawaya siwakekepupu sibu, wagubu ke; “Kau kererenuwagi apunu yau kamadi baunuwagi matarau kayanuwagi.”
26 E yona ki wagubu makeya ka keyai berokoi ki apunu ki ragiragi kawaya wadubu kwisikwisipupu manako e kwewena bauwena kayawena.

27 Ko iyapana kuduba Iyesu badidi kwaewena emupu ka mu notamaga kowena mu mubo mubo kowamuguma mete manu kasiwaratagamawa, tagamawa ke; “Yau ka badidi? Yau ka kabuwa waunai mosi bo? Apunu yau e kasiyarai ka kawaya esida. E keyai berokoi siwakeketamiyau wagau ki ka mu e bonanai wadamu bautagamu kayatagamu.” Iyapana inako tagubu,
28 manako Iyesu badidi kwaewena ki sisiyai garugaru mena tawana Gariri rabineya kawayawena kayawena iyapana kuduba wainamupu.

Iyesu iyapana ropani kawaya iyatamiyawa (Mateyu 8:14-17; Ruki 4:38-41)

29 Iyesu kipu ubupu e tadeyau kabukabuwa ragidai ade apunu Diyemesi yo Diyoni mete kina waratapu guriguri tawai ki kamadumpu manako kaimpu apunu Saimoni yo Enduru mu tawamugu yamupu.

30 Tawa ki rabineya ka apunu Saimoni e meme-
nagui ridai muyamuyawena ika ukwarawa ki
sisiyai mu Iyesu simupu,
31 manako e kanibu ridi ki waitapupu e idaiya
wadubu kipu ubupu. Ridi ki kirawa uburawa
makeya ka e sigirai ki garugaru mena kewo-wena
manako e kanibu mu diriwamaga kwaewena
bani warapupu tagebu.
32 Madega kanibu supu kemora-wagawa ka iya-
pana dai kayatagubu sigira ragidai ade keyai
berokoi mu rabinamugu idiwa ragidai inako
tetampu Iyesu bameya bautagubu.
33 Natere ki ragidai kuduba ika bautagubu tawa
ki ureya ubumawa,
34 manako Iyesu ubupu iyapana sigiramaga ebo
ebo ki iyatamiyawa ade keyai berokoi mu dai
rabinamugu idiwa ki mete siwakeke-tamiyawa
bautagamawa kayataga-mawa. Keyai berokoi ki
kuduba katai-mugu da Iyesu ka nima ko mu yona
ki matarau eba tagamana ki nana ka e mu tata-
matapu.

Iyesu tawana Gariri rabineya dimawagawa umawa
(Ruki 4:42-44)

35 Mu ukwapamawa da nawaru dumai tarawa
ka Iyesu kipu ubupu iyapana yabumaga sipeya
tawa ki kamadubu kanibu e ebo mena gari
tagaiya e Mamai bameya guriguri-wagawa ton-
dawa.
36 Ko apunu Saimoni e kowaiyoma mete kina
Iyesu kwaenei kayatagubu kwaenepamawa iwa
da bananamupu,

37 manako simupu, tagubu ke; “Natere yau
ragidai kuduba kau kwaeneniyamu.”
38 Ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Nau
Mamai e yonai iyapana kuduba tadeyana ki nana
nau tono-sinibu bausugubuwani ki pokere nu
yewe mena eba idiwomu ko tawana tawana mete
kaigamu da nau ika mete dimasugoni umoni.”
39 Iyesu inako wagubu manako tawana Gariri
rabineya tawa tawa umawa wadawa ade Diyu
ragidai mu gurigurimaga tawai rabineya mete
kina Mamanuga God e yonai wagawa umawa. E
keyai berokoi dai mete siwakeketamiyawa bau-
tagamawa kayatagamawa.

*Iyesu apunu mosi sigira berokoi wadubu ki iya-
pupu*
(Mateyu 8:1-4; Ruki 5:12-16)

40 Apunu mosi sigira berokoi mo wadubu e
kwakwarepui kwatakwata-wena ki Iyesu bameya
bauwena parau-pupu e yabareya kwarisiwena
e ramatai kawareya ubupu manako genepupu
sibu, wagubu ke; “Kau kaubo nuwageya nau nene
wainapiyei ki kau wadisini bagi.”
41 Iyesu apunu ki e nuwaboyai wainapupu
ki pokere e idai roronapupu sigira apunai ki
e mideya tapu manako sibu, wagubu ke; “Nau
nuwaneya kau iya negeyani ki pokere kau sigiragi
nau karako surupakani da deni mena kewoyag-
isi.”
42 Iyesu yona ki wagawa makeya ka apunu ki e
sigirai garugaru mena kewowena e midai wateya
wateya bauwena manako e iyawena.
43 Ko Iyesu apunu ki tatamapupu sibu tonop-
upu, wagubu ke;

44 “Nau karako iyanibuwani ki sisiyai kau iyapana eba tade ko kau deni mena Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai mu bamamugu kayanuwagi da mu kau eminimoto manako ade kau sigiragi kewowena ki mu mete em-pomoto manako ewa kayanuwagi oragai apunai Mosisi gora tapu ki makeya makeya kwaenuwagi papa kumerekumere Mamanuga God bameya puyo tari. Kau inako kwaenuwagi ki ka iyapana kawakawai ki kau eminimoto manako mibipomoto da kau sigiragi wana kewowena.”

45 E inako sibu ko apunu ki e umunui eba wadubu ko e kayawena Iyesu e badidi maba iyapupu ki sisiyai tawa tawa wagawa umawa ki pokere Iyesu tawana tawana matarau eba umawa ko e gari tagaiya wekei gwaiya mena umawa. Ko iyapana ropani kawaya tawana tawana maramara e bameya bautagamawa.

2

Apunu mosi e idai kerarai badabadamawena ki Iyesu iyapupu
(Mateyu 9:1-8; Ruki 5:17-26)

1 Mara dai kewowena eweya ka Iyesu ade wirawena natere Kaponiyamu e ebo tawaneya bauwena manako e bauwena sisiyai kawayawena kayawena iyapana ropani kawaya wainamupu e empamana ki nana diriwai bautagubu.

2 Bautagubu ka tawa rabineya, katamuru ade imatau iyapana posiwena tawa rabineya yamana watai mo pa mena.

Iyesu tawa rabineya kabuwagawa tondawa ki
makeya,
3 ka iyapana apeya apeya mu waretamaga e
idai kerarai badabadamawena bisi kayawena ki
gagara umampu rabineya kaumpu ki kerorampu
ika bautagubu.
4 Mu nuwa-mugu apunu ki wadamana Iyesu
bameya yamana ki nana ko tawa rabineya iya-
pana posiwena ki pokere mu apunu ki mibi
gagarai wadumpu tawa tagaiya yampu manako
Iyesu tondawa kawareya tawa tagai wadu-mpu
bebere apunu ki mibi gagarai taburuba pokaiya
kwimpu kaumpu Iyesu rabineya supu.
5 Mu sumamaga kawaya daganani Iyesu
bameya ki e empupu ki pokere e sigira apunai ki
sibu, wagubu ke; “Gubagani, kau beragi berokoi
ki nau empuwani da karako surupakani.”
6 Iyesu yona ki wagubu ka iyapana kawakawai
Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai
ika idiwa waina-mupu manako mu notamaga
wagubu ke;
7 “E ka badidi pokere inako wagau? Mamanuga
God e mena nu beranuga berokoi ki empiyau
surupiyau. Apunu yau ka berawagau Mamanuga
God e si giripiyau ade e eya si tepapiyau wainape-
mei.”
8 Mu inako notapamawa, ko Iyesu mu notamaga
ki e garugaru mena empupu manako manutapu,
wagubu ke; “Wi karako gwede nana sidiyamu da
nau Mamanuga God e si giripakani?
9 Nau e bigi surupana suwagubuwani ko wi bera
umani nau sidimupu mibai ka wi wainapiyamu
da ki ka pa yona da muyai pa mena. Ko nau

karako yona ade mosi suwagani manako wi nau
matakirani muyai kawaya empumuri.
10 Nau Kunumau Kawapuwani Apunai iyapana
beramaga berokoi empana surupana ki kasi-
yarai wadubuwani kawapuwani ki wi karako
nau mibisinimuri." E inako wagubu, manako
wirawena sigira apunai ki sibu, wagubu ke;
11 "Nau suwagani wainapi; Kau kiri uburi
gagaragi wadi kawarapi kau tawageya
kayanuwagi."
12 Iyesu yona ki wagubu makeya ka apunu
ki kipu ubupu iyapana yabu-mugu e gagarai
wadubu kawarapupu manako garugaru mena
bauwena kayawena. Iyapana ika idiwa matakira
ki emupu ka mu notamaga kowena kodabamaga
kamupu manako Mamanuga God si tepamupu,
tagubu ke; "Nu naiya inako mo eba emipi."

Iyesu apunu Riwai nene wagubu (Mateyu 9:9-13; Ruki 5:27-32)

13 Iyesu ade wirawena kayawena kaburu Gariri
papateya bauwena ka iyapana ropani kawaya
e bameya bautagubu manako e ubupu dima-
wagawa Mamanuga God e yonai mu tadeyawa
kabukabuwa tondawa.
14 E tadeyawa kabukabuwa tondawa da ka-
madubu ade kayawena kaniyawa ka e apunu
Aropiya e gubagai si ka Riwai ika empupu. Apunu
Riwai e ka tawana ki mu wairamaga denai 'takesi'
wadawa ki apunai mosi ika 'takesi' wateya ton-
dawa. Ko Iyesu apunu Riwai empupu manako
sibu, wagubu ke; "Kau karako yabi nau ewaneya

uburi.” E inako wagubu manako apunu Riwai kipu ubupu e eweya kayawena.

15 Ki eweya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina apunu Riwai e tawai rabineya kupetagamawa idiwa. Iyapana ‘takesi’ wadamawa ragidai ade beramaga eba bagi ki pokere iyapana mu tagararatampu ragidai ropani kawaya mete kina Iyesu ewakumapamawa iwa manako mu dai e mete ika kupetagamawa idiwa.

16 Parisi Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai iyapana ki Iyesu mete kupe-tagamawa idiwa emitampu ka mu ubumpu Iyesu tadeyau kabukabuwa ragidai tademupu, tagubu ke; “E badidi pokere bera berokoi kwaetagamu ragidai ki mu mete ewapuru kupe-tagamu idiwu?”

17 Iyesu mu yonamaga ki wainapupu ka e de-nai tadebu, wagubu ke; “Sigira ragidai ki mu mena ka muramura apunai bameya kayatagisi, ko midimaga bagi ragidai ki mu ka muramura apunai ki e bameya asusu eba kayatagisi. Nau ka eba iyapana bagi supasupai ki mu nene bausug-ubuwani ko iyapana berokoi bigibigi ki tadeyana da mu nau bamaneya kebomana ki nana nau bausugubuwani.

Iyapana Mamanuga God nene bani kamad-umpu

(Mateyu 9:14-17; Ruki 5:33-39)

18 Mara mosi ka iyapana siruwa-tamiyawa apunai Diyoni e tadeyau kabukabuwa ragidai ade Parisi ragidai dai mete kina gora pokaiya Mamanuga God nene bani kamadumpu idiwa, manako iyapana dai Iyesu bameya bautagubu

e manumupu, tagubu ke; “Apunu Diyoni e tadeyau kabukabuwa ragidai ade Parisi ragidai mu tadeyamu kabukabuwa ragidai mete kina ki mu kuduba ka Mamanuga God nene bani kamadumpu idiwu ko kau tadeyei kabukabuwa ragidai ki mu ka badidi pokere inako eba kwaetagamu?”

19 Iyapana ki inako tagubu ko Iyesu denai waigugu were tadebu, wagubu ke; “Anika waunai kupei ki kawareya ka apunu ewai ade ridi ewai bani eba kupomoto ko pa idiwono bo? Ae, pa mena. Bananatamini kupe ki kawareya baitagisi ki ka mu eba nuwaboya nene idiwono ko anika waunai ki mete kupetogomono idiwono.

20 Ko mara baiyagisi da iyapana ubumoto anika waunai apunai ki yadini dokodoko kayatagisi. Mara ki makeya ka e kowai-yoma nuwaboyatagisi bani kamadini.”

21 Iyapana nota oragai ade nota waunai ki eba dibipamana ki nana ka Iyesu waigugu were ade tadebu, wagubu ke; “Gwedegwede oragai mo tegereyagisi ki ka wi dabuwa tenai oragai mo wadumuri ki naureya tamuri popopumuri. Ko wi dabuwa tenai waunai mo wadumuri tamuri popopu-muri ki ka dabuwa tenai waunai ki ewa kaporopoto manako gwedegwede oragai ki wi popomupu wateya purupuruyagisi.

22 Ade keyakeyai mosi ka yau kena; Awana ‘waeni’ waunai ki wi awana kororai papa kwakwarai waunai pokaiya yamanamupu ki rabineya gwepumuri. Awana kororai ki ka nenanenaitau ki pokere awana ‘waeni’ ebo totoripoto kawayayagisi ki ka kororai ki mete

kawayayagisi. Ko wi awana ‘waeni’ waunai ki awana kororai oragai kakokakowena rabineya gwepu-muri ki ka awana ‘waeni’ waunai ki totoripoto kawayayagisi ko awana kororai ki ka kakokakoi ki pokere wateya mena tondono da baurayagisi manako awana ‘waeni’ ki mete baiyagisi kayayagisi.” Iyesu waigugu inako wagubu.

Aiyata pa idiwana marai
(Mateyu 12:1-8; Ruki 6:1-5)

23 Aiyata marai ki makeya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina tawana mo kay-atagubu manako yawatau kokora mo kawareya bau-tagubu. Bautagubu ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai gwaba maba mosi ki madai kupemei kena ki asusu toporu-pamawa tepa-mawa kaiwa.
24 Parisi ragidai mu emitampu ka mu bau-tagubu Iyesu simupu, tagubu ke; “Kau kowa-kowagiyoma buri emitami. Nu aiyata-nuga marai mu inako kwaetagamu ki ka mu nu goranuga ki giripiyamu.”
25 Mu inako tagubu, ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Takari kawaya oragai apunai Dewida badidi kwaewena ki bususui mu oka tampu ki wi iyaba-mupu kataigubu bo pa mena? E kowakowaiyoma mete kina wetei metapu,
26 manako e Mamanuga God e Tawai rabineya yapu bani buredi ki iyapana Mamanuga God nene puyo ika nakamupu ki dai e tepupu kubabu. Mara ki makeya ka apunu Abayata Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai mu kawaimaga tondawa. Oragai apunai Mosisi nu goranuga

tapu da bani ki kena ka Mamanuga God bameya
dobopiyamu ragidai ki mu mena ku-pomoto ko
apunu Dewida e ka bani ki dai tepupu kubabu ade
dai e kowakowai-yoma mete tagebu kupamupu.”
27 Iyesu inako wagubu manako siyareya ka e mu
ade tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God e ubupu
aiyata marai ki iyapana kuduba nu baginuga nene
tapu ko eba nu aiyata marai ki si tepapamana ki
nana nakanibu.
28 Kunumau Kawapu Apunai e ka aiyata marai
ki debai. E ka kawaya esida ko aiyata marai ki ka
e kobaiya.”

3

*Iyesu apunu mosi e idai kiyokiyowena ki iya-
pupu*

(Mateyu 12:9-14; Ruki 6:6-11)

1 Ki eweya ka Iyesu wirawena guriguri tawai
ki ade kayawena manako tawa ki rabineya ka
e apunu mosi e idai daikere kiyokiyowena bisi
kayawena ika tondawa empupu.
2 Ko mara ki ka aiyata marai ki pokere iyapana
dai Iyesu naigida mena empamana da e gwede
mo paerepana manako mu ki pokaiya e siyamana
wirawira ki nana ika bautagubu. E apunu idai
kiyokiyoi ki aiyata marai ki iyapoto bo pa mena?
Mu inako nota-pamawa.
3 Ko Iyesu apunu ki sibu, wagubu ke; “Kau yabi
yewe iyapana yabaramugu uburi.”
4 E inako wagubu, manako wirawena iyapana
ika idiwa ki tadebu, wagubu ke; “Aiyata marai
ki ka nu bagi kwaigomu bo berokoi kwaigomu?
Ade nu iyapana iyatamomu bo giritamomu? Nu

goranuga ki nene badidi wagau?” Ko iyapana ki
denai mo eba tagubu.
5 Iyesu mu emitapu manako e rabinai
berokowena. Ko e mu nuwaboyamaga mete
wainapupu mibai ka mu tagamawa mama
ade mu rabina-maga ka ragiragi kawaya. Ko
e idai kiyokiyoi apunai ki empupu manako
sibu, wagubu ke; “Kau idagi roronapi.” E idai
roronapupu makeya ka e idai ki garugaru mena
supasupawena.
6 Parisi ragidai Iyesu kwaewena ki emupu
ka mu garugaru mena tawa ki kamadumpu
bautagubu kayatagubu manako apunu Erodi e
kowaiyoma mete dibimupu Iyesu minimana po ki
yanuwei teyamawa.

Iyapana ropani kawaya kaburu ki papateya bautagubu

7 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete
kina kaburu kawaya si Gariri tagamu ki papateya
kayatagubu, manako iyapana ropani kawaya mu
ewakumatampu. Iyapana ki mu ka tawana Gariri
yo tawana Diyudiya ki ragidai.
8 Mu dai ka tawana Idumeya yo natere kawaya
Diyerusaremu were bautagubu ade mu dai ka
awana Diyoudani papasi buridere ade natere
Saidoni yo Taya ki deneya bautagubu. Mu kuduba
ka Iyesu e badidi kwaewena ki sisiyai wainamupu
ki pokere mu karako e empamana ki nana ika bau-
tagubu.
9 Iyapana ropani kawaya inako bautagubu
tawana kuduba posiwena ki pokere Iyesu ubupu
e tadeyau kabukabuwa ragidai tadebu, wagubu

ke; “Waka mo wadumuri da nau waka rabineya
tondoni mibai ka iyapana yau kuduba nau
tatarasiniyamu kapisinimana kwaetagamu.”
10 Iyesu sigira ragidai ropani kawaya iyatapu ki
pokere sigira ragidai ade dai bautagubu mu kowa-
muguma tataratamawa mibai ka mu nuwamugu
ka garugaru mena Iyesu bameya bautagamana da
e mu iyatamana ki nana.
11 Iyapana rabina-mugu keyai berokoi idiwa ki
mu mete ika bautagubu manako mu Iyesu emupu
ki ka mu e yabareya gwaigwiritagubu bonanam-
aga ragiragi kawaya e simupu, tagubu ke; “Kau ka
Mamanuga God e Gubagai.”
12 Ko Iyesu keyai berokoi ki tatamatapu ragiragi
kawaya tadebu, wagubu ke; “Nau ka nima ki
sisiyai wi iyapana eba tadeyoi.”

Iyesu e tonotapu ragidai winetapu (Mateyu 10:1-4; Ruki 6:12-16)

13 Iyesu kwaunai mo yapu posiwena manako
e ebo nuwaiya iyapanai ki mu nene wagubu e
bameya bautagubu,
14 manako apunu ida esida kewowena kerapu
apeya (12) winetapu tadebu, wagubu ke; “Wi ka
nau tononiyana ragidai. Nau yonani nidiyani ki
wi wainapiyoi mete iwomu manako nau kasiyara
negeyani were ewa ka wi kaiwagi nau yonani ki
dimaiwogoi iwoi,
15 ade keyai berokoi iyapana dai mu rabina-
mugu idiwu ki wi mete siwakeketamiyoi.”
16 Iyesu e winetapu ragidai ida esida kewowena
kerapu apeya mu simaga ka yau kena; Saimoni si
daikere Pita sibu;

17 apunu Tabadi e gubagaiyoma Diyemesi
yo Diyoni simaga waunai Bowanagesi tadebu
(Simaga Bowanagesi ki mibai ka gaiya).
18 Ade iyapana dai simaga ka; Enduru yo Piripo
yo Batoromaiya yo Mateyu yo Tomasi, ade apunu
Arapiyasi e gubagai si ka Diyemesi. Ade dai ka
apunu Tadeyasi yo apunu Saimoni mosi. Apunu
Saimoni e ka iyapana wairamaga gwandagi wa-
gau ki apunai.
19 Ko siyarai ka apunu Diyudiyasi si daikere ka
Isikariyoto. E ka Iyesu e yogoi ewa wagubu ki
apunai.

Berokoi Apunai Seitani si daikere ka Besaboro (Mateyu 12:22-32; Ruki 11:14-23; 12:10)

20 Ki eweya ka Iyesu ade wirawena e
tondawa tawaiya kayawena ko iyapana ropani
kawaya e ewakumamupu mete kayatagubu.
E tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina
bani kupetagamana kwaetagamawa ko mu
kupetagamana yawatai mo pa mena mibai
ka iyapana ropani kawaya ika bautagubu mu
kwagaratampu idiwa.
21 Iyesu inai ade e eya yowaiyoma sisya ki
wainamupu ka mu kimpu ubumpu e bananapa-
mana tawamugu tamana ki nana, mibai ka mu
wainamupu da e yabarai babawena.

22 Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai
natere Diyerusaremu were bautagubu ki Iyesu
badidi kwaewena emupu ki ka mu e wereyakau-
ramupu, tagubu ke; “Keyai berokoi mu kawai-
maga Besaboro e rabineya tawawena tondau

kasiyara kweyau manako kasiyara ki pokaiya ka
e keyai berokoi kuduba siwakeketamiyau.”
23 Mu inako tagubu ko Iyesu mu nene wagubu
e bameya bautagubu manako e waigugu were mu
tadebu, wagubu ke; “Berokoi Apunai Seitani e ka
badidi maba uburoto ade e eya siwakekeyagisi?
Ki pa mena.
24 Tawana mosi ki ragidai nuwarara tagarara
kande kasiwaratogomono idiwono ki ka mu pu-
rupurutagisi mu mubo mubo kayatagisi manako
mu tawanamaga ki gumoroyagisi gwaba umor-
oto.
25 Ade iyapana tawa eyaka mena rabineya ewa
nauwa idiwono ki ka mu iyamaga giriyagisi mu
mubo mubo kayatagisi.
26 Ki maba, Berokoi Apunai Seitani e
ebo kowaiyoma mete purupomoto kande
kasiwaratagisi ki ka e kasiyarai garugaru mena
kewoyagisi.
27 Iyapana nima nuwaiya ka apunu kasiyarai
mosi e tawai baupana e gwedegwedei kuwawa-
gana wainapiyau ki ka e yabiri kasiyara apunai
ki yadini e idai kerarai umoroto doko-doko taroto
manako ewa tawa ki yaroto apunu ki e gwedeg-
wedei kuwayagisi.”
28 Iyesu inako wagubu, ade wagubu ke; “Nau
suwagani wainapumuri; Iyapana berokoi badidi
kwaetagubu bo tagubu ki kuduba ka Mamanuga
God empoto deni mena surupoto nota-gogapoto.
29 Ko iyapana nima Mama-nuga God e eya Keyai
Tanai Bagi Kawaya ki siyoto siyasiya ki e paerei ka
Mamanuga God eba empoto surupoto ko e bigi ki
maramara tondono kaniyono.”

30 Iyesu yona ki wagubu mibai ka iyapana dai
e simupu, tagubu ke; ‘Keyai berokoi mosi e ra-
bineya tawawena tondau.’

Iyesu inai ade e eya yowaiyoma
(Mateyu 12:46-50; Ruki 8:19-21)

31 Ki makeya ka Iyesu inai ade e eya yowaiyoma
mete kina ika bautagubu. Mu tawa ki rabineya
eba yamupu ko ika tawa ureya ubumawa Iyesu
mu bama-mugu kawarana ki nana ki yonai mena
tawa rabineya tonomupu.
32 Iyapana ropani kawaya Iyesu kwagaramupu
ika idiwa yona ki wainamupu ka mu Iyesu
simupu, tagubu ke; “Kau inagi ade kau kiya
yowagiyoma mete kina bautagubu kau nene
tagamu.”
33 Ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Nau inai
ka nima? Nau yowani-yoma ka gwedewau?”
34 E inako wagubu manako wirawena iyapana
ika kwagaramupu idiwa ki kuduba emitapu,
tadebu, wagubu ke; “Nau kwagara-siniyamu mete
idiwei ragidai wi kuduba ka nau yowaniyoma ade
nau inaniyoma.
35 Iyapana gwedewau nau Mamai God e badidi
wagau ki wainapiyamu makeya makeya kwae-
tagamu ragidai ki mu ka mibai nau yowaniyoma,
nau egapuni-yoma, ade nau inaniyoma.”

4

Momai upu ki keyakeyai
(Mateyu 13:1-9; Ruki 8:4-8)

1 Mara mosi ka Iyesu kaburu Gariri papateya
iyapana ade tadeyawa kabukabuwa tondawa.

Iyapana ropani kawaya eba bigabigai bautagubu
e yonai wainapamana ki nana e kwagara-mupu
idiwa ki pokere Iyesu waka mosi ika kaburu pa-
pateya uburawa ki kawareya yapu tondawa ko
iyapana kuduba ka kaburu ki papateya wairau
idiwa.
2 E yona marai kawai kuduba waigugu were
tadeyawa manako paunau ka e inako wagubu ke;
3 “Nau yona yau suwagani wainapu-muri;
Apunu mosi e momai dai urana ki nana
kayawena.
4 E momai ki urawa umawa da momai dai ker-
apu dabireya gwegwetagubu manako midiwari
garugaru mena bautagubu momai ki kupampu
gawarara.
5 Momai dai ka e yaroyaro kawareya upu man-
ako momai ki garugaru mena ugwadubu susuk-
wana. Ko waira ki ka eba kawaya,
6 ki pokere madega ubupu urabu ki ka momai ki
garugaru mena suratagubu mibai ka witai waira
rabineya eba supu.
7 Ade momai dai ka gwabau gaya kakapareya
gwegwetagubu wenatagubu ko gwaba ubupu
niniuraurapupu ki pokere wenatagubu ko mibai
eba kipu.
8 Ko momai dai ka e waira bageya upu
manako ugwede susukwanapupu wenatagubu
kawakawayatagubu mibai kipu. Dai ka mibai
apunai eyaka mena ida esida mena (30) kipu, dai
ka mibai apunai apeya eyaka (60) kipu, ade dai ka
mibai apunai ida daikere mena (100) inako kipu.
9 Wi wenaguga mete kina ki ka wi nau yonani
yau suwagubuwani ki mibai naigida mena waina-

pumuri.” Iyesu inako wagubu.

Iyesu badidi pokere iyapana waigugu were tadeyawa?
(Mateyu 13:10-17; Ruki 8:9-10)

10 Ki eweya Iyesu e tadeyau kabu-kabuwa ragidai ida esida kewowena kerapu apeya (12) ade e ewakumapa-mawa ragidai mete kina mu muga mena e mete ika idiwa ki makeya ka mu e manupupu, tagubu ke; “Kau yona waigugu were nuwagibi ki mibai ka badidi?”
11 Mu inako tagubu ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Wi Mamanuga God e gari rabineya idiwana ki yonai wekewekei ki mibai kuduba nau matarau wi nidiyakani ko iyapana gwedewau gari ki tagaiya idiwu ragidai ki ka nau waigugu mena pokaiya mu tadeyakani,
12 da mu;
‘Yabutamono, yabutamono ko mibai eba empo-
moto. Wainapomono wainapomono ko
mibai eba waina-pomoto. Mu wainam-
pena ki ka mu notamaga wirawagubena
Mamanuga God bameya manako e mu
bigimaga ki empena surupena mu taga-
mugu kwenupena.’ ”

Iyesu waigugu wagubu ki mibai matarapupu
(Mateyu 13:18-23; Ruki 8:11-15)

13 Iyesu inako wagubu, manako manutapu, wagubu ke; “Nau momai upu ki waigugui suwagubuwani ki ka eba waigugu wekewekei. Wi waigugu ki mibai eba wainamupu ki ka wi badidi maba waigugu were ewa suwagani ki mibai wainapumuri?

14 Waigugu suwagubuwani ki mibai ka yau
kena; Momai urau apunai ki e ka Mamanuga God
e yonai wagau apunai.
15 Mara mosi ka momai upu ki kerapu dabireya
gwegwetagubu ko ki mibai ka yau kena; Iya-
pana dai Mamanuga God e yonai wainapomoto ko
Berokoi Apunai Seitani garugaru mena baiyagisi
yona waina-mupu ki surupoto.
16 Momai yaroyaro kawareya gwegwetagubu ki
mibai ka yau kena; Iyapana dai Mamanuga God e
yonai wainapomoto mamamatagisi,
17 ko yona ki mibai mu rabinamugu eba supu
tawawena ki pokere mu yona ki pokaiya berokoi
mosi bananapomoto bo iyapana dai baitagisi mu
giritamini pasutamini ki ka mu Mamanuga God e
yonai ki garugaru mena notagoga-pomoto.
18 Ade momai gwabau gaya kakapareya gweg-
wetagubu ki mibai ka yau kena; Iyapana dai Ma-
manuga God e yonai wainapomoto,
19 ko mu mubo mubo iyamaga nene
mena notapomono ade waira yau purapurai
empomono yabumaga midiyayogono. Mu
notamaga ka ki mena kawareya ukworono
manako nota ki uburoto Mamanuga God e yonai
badidi wainamupu ki utapoto da mu mibimaga
mo eba kiroto.
20 Ko iyapana dai ka e momai waira bageya upu
ki maba. Mu ka Mamanuga God e yonai wainapo-
moto sumapomoto manako mu mibimaga mete
kiroto. Dai ka mu mibimaga apunai eyaka
mena ade ida esida mena (30) kiroto, dai ka mu
mibimaga apunai apeya eyaka (60) kiroto, ade dai
ka mu mibimaga apunai ida daikere mena (100)

kiroto.”

Duna eba wekepamana ki waigugui
(Ruki 8:16-18)

21 Iyesu inako wagubu ade tadebu, wagubu ke;
“Apunu mosi duna beupoto ki ka e duna ki bani
taroto? E digumau taroto bo kurari umuneya
wekepoto bo? Ae, e duna ki matarau taroto da
tanai tawa rabineya miniyoto siwa.
22 Ki maba, wi weki gwaiya badidi kwaiwagamu
ki ka ewa marai mosi matarayagisi. Ade wi
gwede mosi utapiyamu ki utai ka ewa marai mosi
wakayagisi matarayagisi.
23 Ki pokere wi wenaguga mete kina ki ka wi nau
yonani suwagubuwani yau ki mibai naigida mena
wainapumuri wetawetara.
24 Wi yona badidi maba wainapu-muri ki wi
naigida mena notapumuri wainapumuri. Wi
kawareya kawareya inako wainapiyoi yamoi ki
ka wi mibai wainapumuri ade mibai ki kawareya
mete wainapumuri.
25 Iyapana nima Mamanuga God e yonai mibai
waina-pupu wadubu doko ki ka e yona waunai
mosi ade wainapoto yadini. Ko iyapana nima
yona ki eba wainapupu wadubu doko ki ka e ewa
mo eba yadini ade marai munta wainapupu ki
mete gogayagisi.”

Momai mosi wenawagau kawayawagau ki waigugui

26 Iyesu inako wagubu ade tadebu, wagubu ke;
“Mamanuga God e gari rabineya idiwana kai-
wana ki waigugui mosi ka yau kena; Iyapana mosi
momai dai uroto kamadini,

27 manako e tawaiya kayayagisi ukworono ade
kirono uburono inako kwaeyogono umono. Ko
momai upu ki badidi maba waira rabineya ug-
wede susukwanatapu positagubu ki ka eba apunu
ki e kwae-wena.
28 Ki ka waira ebo kwaewena manako momai
ki ugwede susukwanatapu matarau positagubu
kawakawayatagubu kwarai wenapupu supupu
manako ewa mibai kipu.
29 Mibai kipu ki raiyagisi ki ka raupomu marai
wana bauwena ki pokere apunu ki e kerebai ya-
dini baiyagisi mibai ki meme kaikirapoto raupo-
muyagisi."

Damaya madai ki waigugui
(Mateyu 13:31-32, 34; Ruki 13:18-19)

30 Iyesu inako wagubu ade tadebu, wagubu ke;
"Mamanuga God e kasiyarai pokaiya e gari ra-
bineya idiwana ki ka badidi maba? Ki keyakeyai
nu gwede naureya iwagamu?
31 Ki ka ripa damaya madai ki maba. Ripa dai ki
mu madi-maga ka kawakawaya ko damaya madai
rabineya ka momai rasirasi. Momai marai munta
eyaka mena inako ki kauyagisi wairau suroto we-
nayagisi,
32 ki ka ripa kawaya mo wenayagisi ragai
isiyapoto manako midiwari baitagisi ragai ki
kawareya tawatagisi."
33 Iyesu waigugu were iyapana inako tadeyawa
kabukabuwa tondawa. Mu e waigugu wagubu ki
mibai wainamupu ki ka e waigugu waunai mosi
kawareya ade tadebu. Ko mu eba wainamupu ki
ka e yona waunai mosi mu eba tadebu.

34 E waigugu mena pokaiya wagawa umawa ko
yona matarau mo iyapana eba tadeyawa. Ko e eya
tadeyau kabukabuwa ragidai mete muga mena
ewapuru idiwa ki ka e waigugu were wagawa ki
mibai kuduba mu bamamugu matarapiyawa.

Nusuru kawaya mo bauwena manako Iyesu wagubu umuneya puruwena
(Mateyu 8:23-27; Ruki 8:22-25)

35 Mara ki kemoreya ka Iyesu e tadeyau kabuk-
abuwa ragidai tadebu, wagubu ke; “Kebomoi
da nu waka kawareya kaburu papasi daikere
kaigamu.”
36 E yona ki wagawa ka e eya waka rabineya
tondawa ki pokere e tadeyau kabukabuwa
ragidai kimpu ubumpu iyapana ropani kawaya
ika idiwa ki kamaditampu e eweya waka
kawareya positagubu manako mu ewapuru mena
kayatagubu. Ko waka dai mete kayatagubu.
37 Mu kayatagubu kaiwa da nusuru kawaya mo
bauwena towawa wirawena yabadubu waka ra-
bineya posiwena manako waka waunitau kaburu
surana kwaewagawa.
38 Ko Iyesu waka nikareya kunuwana tapu uk-
warawa, ki pokere e tadeyau kabukabuwa ragidai
kaimpu e wadumpu yabuyabu simupu, tagubu
ke; “Nidiyei Kabukabuwa Apunai, nu popoiga-
mana kwaigemei ko kau nu nene wainapiyei bo
pa mena?”
39 Mu inako tagubu manako Iyesu yabuwena
kipu ubupu e bonanai ragiragi kawaya nusuru yo
towawa ki tadebu, wagubu ke; “Purupuruiwagi!
Bigabigaiwagi!” E yona ki wagawa makeya ka

nusuru puruwena, towawa bigawena, manako
kaburu kwarisiwena daumoro ukwapu.
40 Ko Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai emi-
tapu tadebu, wagubu ke; “Wi gwede nana kudu
kwaiwagamu? Wi nau sumasinimpena ki ka
wi kudu eba wainampena ko wi nau eba suma-
siniyamu ki pokere wi kudu mete wainapiyamu.”
41 Mu notamaga kowena kudu ebotau
wainamupu manako mu mubo mena tagubu
ke; “Apunu yau ka nima? Nusuru yo towawa e
wagubu umuneya bigabigatagubu.”

5

Keyai berokoi apunu mosi giripupu
(Mateyu 8:28-34; Ruki 8:26-39)

1 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete
kina waka kawareya kayatagubu kaiwa da papasi
daikere Gerasini ragidai mu tawanamugu bau-
tagubu.
2 Bautagubu ka Iyesu waka kamadubu kanibu
wairau supu manako apunu mosi iyapana
popotagubu ononotampu ki rakimaga kawareya
tondawa ki Iyesu empupu e diriwai yabadubu.
Keyai berokoi apunu ki rabineya tondawa ki
pokere e yabarai babawena,
3 raki ki kawareya ukwarawa. Iyapana e
wadamana kwarisi ki kwaetagamawa ko e kasi-
yarai ka kawaya daganani ki pokere e iyapana
weutamiyawa isiyatamiyawa.
4 Mu maramara e idai kerarai taburuba ra-
giragi kawaya pokaiya umamawa dokodoko ko
e kwikwi gengemupiyawa manako taburuba ki

purupurutagamawa ki pokere iyapana karako e
kamadumpu e ebo mena umawa wadawa.
5 E kemora nawaru kweyau umawa raki
kawareya tondawa kwewagawa bowa were e
eya midi minimini sipasipara-piyawa mibai darai
umawa wadawa.
6 Apunu ki yabu tapu Iyesu buri empupu ka e
diriwai garupupu Iyesu yabareya bauwena man-
ako e paraupana ki nana kwarisiwena e ramatai
kawareya ubupu.
7-8 Ko Iyesu apunu ki empupu manako keyai
berokoi e rabineya tondawa ki mete empupu
manako e keyai berokoi ki siwakeke-pupu sibu,
wagubu ke; “Kau apunu yau rabineya tondei ki
karako kamadi baunuwagi kayanuwagi.” E inako
wagubu siwakekepupu ko keyai berokoi ki denai
bonanai ragiragi kawaya Iyesu sibu, wagubu ke;
“Iyesu, Kawainuga God kunumau tondau e Guba-
gai ka kau. Kau gwede berapana ki nana nau
bamaneya baunugibi? Kawainuga God e yabuiya
ka nau suwagakani yau kena; Nau eba girisini
kwaenda makari nau bamaneya baiyagisi.”
9 Keyai berokoi ki inako wagubu, ko Iyesu e
manupupu, wagubu ke; “Kau sigi ka badidi?”
“Nu keyai berokoi ropani kawaya yewe
dibimipi idiwei, ki pokere nau sini ka Damu
Kawaya.”
10 Keyai berokoi ki inako wagubu manako
kawareya kawareya nuwasiyasiya nene Iyesu
siyawa, wagawa ke; “Waira kudubeya eba tonon-
iyo ko waira orageya yewe idiwomu.”
11 Karako ka kweya madani daikere papa boyo
ropani kawaya buri sipura-tagamu iwu,

12 ki pokere keyai berokoi papa boyo ki
emitampu ka mu Iyesu genepamawa kawareya
kawareya siyamawa, tagamawa ke; “Kau nuwagi,
manako nu kaigamu bo buri rabina-mugu
teteigamu idiwomu.”

13 “Ki baganai, kaiwagi.” Iyesu inako
wagubu, manako keyai berokoi apunu ki
kamadumpu matarau bautagubu kayatagubu
bo ki rabinamugu tete-tagubu. Ki makeya ka bo
ropani kawaya eba iyabapamana makai kuduba
2000 kwaitana mu yabaramaga babawena
kweya ki erida mena garugarumupu kaburu
sikisikimupu manako nonamaga kubabu
popotagubu gawarara.

14 Baikamu ragidai ika idiwa gwede wenawena
ki emupu ka mu wakapa-tagubu kayatagubu
tawa tawa iyapana tademupu manako iyapana
waratampu kayatagubu Iyesu bameya mu mubo
yabumugere empamana ki nana bau-tagubu.

15 Bautagubu ka mu apunu ki naiya keyai
berokoi ropani kawaya e rabineya idiwa ki ika
monagawena bagi kawaya tondawa emupu. Em-
pamawa ka mu notamaga kowena kudu mete
wainamupu.

16 Ko bo baikamu-tagamawa ragidai ubumpu
apunu ki sisiyai ade bo popotagubu ki sisiyai mete
kina iyapana tademawa,

17 ki pokere tawana ki ragidai Iyesu kawareya
kawareya baiyonopamawa da e mu tawanamaga
ki kamadana kayawagana ki nana.

18 Iyesu waka kawareya ade kayawagana
kwaewagawa ka wadubu bagi apunai ki e

ewakumapupu mete kayatagamana ki nana ika
bauwena.
19 Ko Iyesu apunu ki munapupu, sibu,
wagubu ke; “Kau kowagiyoma mu bamamugu
kayanuwagi. Mamanuga God e notai kawaya
daganani kau nene wainapupu. E kau nene bagi
kawaya badidi kwaewena ki sisiyai kuduba kau
iyapana tawageya idiwu ki tadeyowa da mu mete
wainapomoto.”
20 Iyesu inako wagubu manako apunu ki
kayawena tawana Dekaporisi rabineya Iyesu
e bameya badidi kwaewena ki sisiyai iyapana
tadeyawa umawa. Iyapana kuduba yona ki
wainamupu ka mu notamaga kowena.

Munu ridai popai ade ridi sigisigirai (Mateyu 9:18-26; Ruki 8:40-56)

21 Iyesu ade wirawena waka kawareya
kayawena kaburu papasi daikere bauwena
manako iyapana ropani kawaya bautagubu e
ika banana-mupu kwagaramupu idiwa.
22 Iyesu ika kaburu papateya uburawa ka
guriguri tawai ki kwayubapiyau apunai mosi
si ka Yairusi bauwena Iyesu empupu manako
garugaru mena e diriwai yabadubu e yabareya
kwarisiwena ramatai kawareya ubupu manako
nuwasiyasiya nene Iyesu gigipiyawa, wagawa ke;
23 “Nau peteni marai sigirawena powagana
kwaewagau ki pokere kau yabodowa nau
tawaneya mete kaigamu kau idagi e kawareya
tari da e iyayagisi ade umono.”

24 Apunu ki Iyesu inako gigipiyawa da
bananapupu ko iyapana ropani kawaya Iyesu
paupunampu mete kayatagubu.

25 Iyapana ropani kawaya ki mu paunamugu
ka ridi mosi ika kaniyawa. Kwamura ida esida
kewowena kerapu apeya (12) ki rabineya ka e si-
gira mena tondawa. E kobaiya ka dara maramara
bauwagawa.
26 Sigira ki kataimugu ragidai e iyapamana
ki nana kawareya kawareya muramura kweya-
mawa ko e sigirai ki eba kewowena ko e mara-
mara makari wainapiyawa tondawa. Mu e iyapa-
mana ki denai ka e bowai madai tagebu gawarara
ko e eba iyawena ko e sigirai ki kawayawagawa
yarawa.

27 Ridi ki Iyesu sisiyai wainapupu ki pokere e
empana ki nana karako iyapana paunamugu e
tagere bauwena.
28 E kaniyawa da e notai wagubu ke; “Nau
karako kaniyani e aukwarai mena geyapani ki
nau bani iyasugani.”
29 E notai inako wagubu manako kanibu Iyesu
bameya bauwena e aukwarai ki giyansu mena
geyapupu. E aukwarai geyapiyawa makeya ka
e rabineya e ebo mena wainapupu da e kobaiya
dara bauwagawa ki kewowena ade e sigirai ki
mete garugaru mena kewowena.

30 Ki makeya ka Iyesu e nuwaiya mena waina-
pupu da e kasiyarai mo bauwena kayawena ki
pokere e iyapana paunamugu wirawirawagawa
yabu tarawa, wagawa ke; “Nau aukwarani ka
nima geyapupu?”

31 E inako wagubu ko e tadeyau kabukabuwa
ragidai denai e simupu, tagubu ke; “Empiyei,
karako iyapana ropani kawaya bautagubu kau
paupunanimpu ki geyaniyamu, ko kau nima
geyanibu were nuwegei?”
32 Mu inako tagubu ko Iyesu nima geyapupu ki
e nene yabu tarawa tondawa,
33 ki pokere ridi ki e ebo mena wainapupu
da e sigirai kewowena ki kudu mibi didigurai
bauwena Iyesu yabareya kwarisiwena e ramatai
kawareya ubupu manako e geyapupu sisiyai ki
kuduba wagubu matara.
34 Ko Iyesu ridi ki empupu denai sibu, wagubu
ke; “Peteni, kau sumasinibi ki pokere kau karako
iyanugibi. Kau sigiragi wana kewowena ki pokere
kau rabinagi kwarisiyagisi nuwabagi rabineya
mibi mamamai kayanuwagi.”
35 Iyesu inako wagawa makeya ka iyapana dai
apunu Yairusi bibi bau-tagubu simpu, tagubu ke;
“Kau petegi powena. Nu Nidiyau Kabukabuwa
Apunai ki ororeya mena bauwagubena ki ka
baganai ko kau petegi karako wana powena ki
pokere apunu ki siyo da e wirayagisi kayayagisi.”
36 Mu inako tagubu ko Iyesu e wenagui
mena yona ki wainapupu kamadubu manako
wirawena apunu Yairusi sibu, wagubu ke;
“Kau notagi eba koyogono ko nau mena
sumasiniyowa.”
37 E inako wagubu iyapana kuduba munatapu
manako apunu Yairusi ade e eya tadeyau kabuk-
abuwa ragidai Pita yo Diyemesi ade Diyemesi
yowai Diyoni mete kina ki mu mena mete kay-
atagamana ki nana wagubu manako waratapu

apunu Yairusi tawaiya kayatagubu.
38 Mu apunu Yairusi tawaiya bau-tagubu ka
Iyesu iyapana ika yadi wadamawa nuwamaga
notamaga giri kandiwagawa ki emitapu,
39 manako e kanibu tawa rabineya yapu iya-
pana ki tadebu, wagubu ke: “Wi gwede apenai
meyamu? Munu ridai ki eba powena ko e pa
ukwarau.”
40 E inako wagubu ko mu e gwaigwitapamawa
ki pokere e iyapana ki baiyonotapu bautagubu
matarau kayatagubu. E eya ade munu ridai ki inai
mamai ade e tadeyau kabukabuwa ragidai apeya
eyaka mete kina ki mu mena tawa rabineya munu
ki bameya idiwa.
41 Iyesu kanibu munu popai ki bameya
bauwena e idaiya wadubu manako sibu, wagubu
ke; “Tarita kumi!” (Yona ki mibai ka; ‘Munu ridai,
nau nidiyani wainapi; Kau kiri uburi!’)
42-43 Iyesu inako wagawa makeya ka munu ridai
ki garugaru mena iyawena kipu ubupu kanibu
yabadubu. Tawa rabineya idiwa ragidai matakira
ki emupu ka mu notamaga kowena kodabamaga
kamupu didiguramaga mete wagubu. Ko Iyesu
mu umunumaga umapu tadebu, wagubu ke; “Iya-
pana eba tademuri. Wi petega wana iyawena
ki pokere karako bani dai kwemuri kupoto.” Ko
munu ridai iyawena ki e kwamurai ka ida esida
kewowena kerapu apeya (12).

6

Natere Nasareta ragidai Iyesu tagararamupu
(Mateyu 13:53-58; Ruki 4:16-30)

1 Iyesu tawana ki kamadubu manako e tadeyau
kabukabuwa ragidai mete kina e ebo tawaneya
ade kayatagubu.
2 Aiyata marai ki makeya ka e guriguri tawai ra-
bineya Mamanuga God e yonai iyapana tadeyawa
kabukabuwa tondawa. Iyapana ropani kawaya
e yona wagawa ki wainapamawa ka mu notam-
aga kowena, tagamawa ke; “Apunu yau ka yona
kawaya kawaya yau bani wainapupu bauwena
wagau? Nota yau ka nima kwebu? E matakirai
ebo ebo mete kwaewagau ki kerarai ka badidi?
3 E ka ridi Meri e gubagai ki gwedegwede marai
kawai ripa pokaiya yamanawagau ki apunai. E
yowaiyoma ka Diyemesi yo Diyose yo Diyudiyasi
yo Saimoni, ade e egapuiyoma ka nu mete yewe
idiwei.” Iyapana inako tagubu manako Iyesu
simpu siyasiya tagarara-mupu.

4 Ko Iyesu iyapana tadebu, wagubu ke;
“Mamanuga God e bonanai wainapiyau wagau
apunai tawana tawana umono da iyapana e
wiwira-pomono e diriwai kwaetogomono. Ko
e wirayogono e ebo tawaiya baiyogono ki ka e
eya iyapanaiyoma e eba wiwira-pomono ade e
diriwai mete eba kwaetogomono.”

5 Mu Iyesu eba sumamupu ki pokere e natere
ki rabineya matakira kawaya mo eba kwaewena.
E idai sigira ragidai dai mena mu kawarimugu
nakapupu manako mu iyatagubu.
6 Tawana ki ragidai e eba sumamupu ki pokere
e notai babawena nuwaboyawena.

Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai tonotapu

kayatagubu
(Mateyu 10:5-15; Ruki 9:1-6)

7 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ida
esida kewowena kerapu apeya (12) mu nene
wagubu bautagubu manako kasiyara tagebu da
mu tawana tawana kayatagamana keyai berokoi
siwakeketamana ki nana. E tadebu, wagubu ke;
"Wi apeya tawana anu kaiwagi ade wi apeya
tawana anu kaiwagi." E inako tadbu tonotapu,
8 ade wagubu ke; "Wi kaiwagi ki ka wi yawata
gwedegwedei mete eba tepu-muri. Igwa, masura,
bowa madai ki kuduba wi kamaditamuri,
9 ko wi kerapuga tatamai ade wi midiga tatamai
eyaka eyaka ki mena umamuri wi gunaga mena
tepumuri kaiwagi.
10 Wi kaiwagi iwoi da natere mo baiwagi man-
ako iyapana mo wi nene kwaewagau ki ka wi e
bameya ukwapu-muri ko wi tawa yabayababa mo
eba ukwapumuri.
11 Ko wi natere mo baiwagi da iyapana wi
nene eba kwaetogomono ade wi yonaga eba
wainapomono ki ka wi waigugu mena inako
kwaiwagi; Wi kerapuga dogiyai mu tawamaga
mena pasipumuri manako kamaditamuri kai-
wagi. Mu waigugu ki empomoto ki ka mu nota-
maga yagisi ke; 'Akae, nu beranuga ka eba bagi
ki pokere mu waigugu mena nu bamanugu kwae-
tagubu yau kena." '
12 Iyesu inako tadebu tonotapu manako mu kay-
atagubu tawana tawana bautagamawa dimataga-
mawa iwa, tagamawa ke; "Wi beraga berokoi ka-
madumuri ade wi notaga wirayagisi Mamanuga
God bameya."

13 Mu inako tagamawa manako keyai berokoi ropani kawaya mete siwakeketamawa bau-tagamawa kayatagamawa. Ade mu sigira ragidai ropani kawaya mete iyatamawa awana dobiri monamonai maba ki pokaiya mu kwakwarepumaga pasipamawa.

Erodi apunu Diyoni e gobai mebu puru (Mateyu 14:1-12; Ruki 9:7-9)

14-16 (-)

17-19 Apunu kawai Erodi e ka e yowai Piripo e wainai si ka Erodiyasi kuwawena uwapu ki pokere iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni e kawareya kawareya sisibapiyawa, wagawa ke; "Kau nadawagi gwede nana kuwanugibi? Kau ki kwaenugibi ki kau gora raurupipi bera berokoi kwaenugibi." Apunu Diyoni inako wagubu ki pokere ridi Erodiyasi gagayawena e deni mena miniyana po wainapupu. Ko apunu Erodi e tatamapupu piyara ragidai tadebu da mu apunu Diyoni e idai kerarai umamana pa diburapamana ki nana wagubu.

20 Apunu Erodi wainapupu da apunu Diyoni e ka tanai supasupai bagi kawaya ki apunai ade e kudeya mete wainapupu ki pokere e tatamai in-ako wagubu. Apunu Diyoni badidi yonawagawa ki ka apunu Erodi nuwaiya yona ki wainapana waina-piyawa ko e yonai ki wainapiyawa ki ka e notai mete babawagawa.

21 Ki eweya mara mosi ka ridi Erodiyasi apunu Diyoni bameya badidi kwaewagana notapiyawa ki matara-wena. Apunu Erodi wenawena ku-pei ki marai bauwena ka iyapana kawakawai

e kobaiya idiwu ragidai yo piyara ragidai mu
kawakawaimuguma yo tawana Gariri ragidai mu
kawakawai-muguma dai mete kina ika Erodi
bameya daiyo bautagubu.
22 Mu kupetagamawa idiwa ka ridi Erodiyasi
e petei bauwena mu mamamatagamana ki
nana mu yabaramugu taerewagawa kaniyawa
yabadawa. Apunu Erodi e daiyoi bautagubu
ragidai mete kina e taerewagawa ki empamawa
ki ka mu rabinamaga bagiwena manako apunu
Erodi ubupu munu ridai ki sibu, wagubu ke; “Kau
nuwageya gwede ki kau nuwagi manako gwede
ki kuduba ka nau kau negeyani.”
23 E inako sibu manako gwaiyabapupu, wagubu
ke; “Nau mibai nidiyakani; Kau nuwa-geya gwede
nene wainapiyei ki kuduba nau kau negeyani.
Nau kasiyarani daikere ki nau mete negeyani.”
24 Apunu Erodi inako wagubu ko munu ridai
ki e inai bameya kayawena manako manupupu,
wagubu ke; “Inani, nau gwede tegeyana ki nana
siyani?”
“Mu iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni e
gobai meyamana puru ade e debai kau negemana
ki nene nuwagi.”
25 E inai inako wagubu, ki pokere munu ridai
ki garugaru mena apunu Erodi bameya ade
kayawena, manako sibu, wagubu ke; “Nau
nuwaneya kau tegeyana ka yau kena; Iyapana
siruwatamiyawa apunai Diyoni e gobai wi karako
memuri puru manako e debai yogo kawareya
tamuri tege-muri.”
26 Apunu Erodi yona ki waina-pupu ka e
nuwaboyawena ko e ororeya mena iyapana

ropani kawaya ki mu yabumugu munu ridai ki gwaiyaba kaimatana sibu ki pokere e apunu Diyoni e tatamai ade wagana ki yawatai pa mena.
27 E piyara apunai mo sibu da e kayawagana apunu Diyoni e gobai meyana puru ki nana wagubu manako apunu ki kayawena apunu Diyoni e gobai mebu puru.
28 E gobai mebu puru kewowena ka e debai ki yogo kawareya tapu manako wadubu kanibu munu ridai ki kwebu manako e ubupu yogo ki wadubu e inai kwebu.
29 Ko apunu Diyoni e tadeyau kabukabuwa ragidai e powena sisiyai wainamupu ka mu bautagubu e kwakwarepui wadu-mupu ononomupu.

(v14) Iyesu badidi kwaewagawa umawa ki sisiyai kawayawena kayawena manako apunu Erodi sisiya ki mete wainapupu. Iyapana dai Iyesu nene inako tagubu ke; “Iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni powena ki ade iyawena wirawena bauwena yau kena ki pokere e upi kasiyarai kawaya kwaewagau.”

(v15) Ko dai tagubu ke; “E ka bani oragai apunai Eraidiya ade wirawena bauwena.”

Ko ade dai tagubu ke; “E ka Mamanuga God e bonanai wainapiyau wagau apunai mosi ki naiya idiwa tagamawa ki maba mosi.”

(v16) Mu inako tagamawa ki apunu Erodi mete wainapupu, manako e wagubu ke; “Ki mibai, e ka apunu Diyoni ade wirawena bauwena yau kena. Nau suwagubuwani manako mu apunu Diyoni e gobai mempu puru powena ko e karako ade iyawena wirawena bauwena yau kena.”

Iyesu iyapana 5000 bani mibai tagebu
(Mateyu 14:13-21; Ruki 9:10-17; Diyoni 6:1-14)

30 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ade
wiratagubu bautagubu manako mu badidi kwae-
tagamawa ade iyapana badidi tademawa tey-
ateyama ki sisiyai kuduba mu makeya makeya
Iyesu simupu.
31 Mu kupetagamana kwaetagamawa ko iya-
pana ropani kawaya mu bama-mugu bautaga-
mawa ade kayatagamawa bautagamawa ade kay-
atagamawa ki pokere mu bani kupamana ba-
batagubu. Babatagubu ki pokere Iyesu e tadeyau
kabukabuwa ragidai tadebu, wagubu ke; "Iya-
pana yau kamaditamamu nu nubo mena tawana
mosi iyapana pa mena tawanai ki kaigamu da wi
ika naigida mena aiyataiwagi."
32 E inako wagubu manako mu waka kawareya
positagubu mubo mena kayatagubu.
33 Iyapana ika idiwa ragidai mu kayatagamawa
emitampu ki ka mu kimpu ubumpu mu kayataga-
mawa ki deneya kaburu papateya garugarumupu
manako Iyesu duwareya naiya buri bautagubu
e nawanai ika idiwa. Tawana ki ragidai ropani
kawaya ika mete bautagubu ewapuru mena dibi-
mupu idiwa.
34 Iyesu waka kawareya kaniyawa da bauwena
manako iyapana ropani kawaya ika bautagubu
e nawanai idiwa emitapu ki ka e mu nuwaboya-
maga wainapupu. Mu ka papa sipi kwayuba-
tamiyau apunai pa mena ki maba idiwa. E mu
nuwaboyamaga wainapupu ki pokere e ubupu
yona marai kawai mu tadeyawa kabukabuwa
tondawa.

35 E inako tadeyawa kabukabuwa tondawa
da kemorawagana kwae-wagawa ka e tadeyau
kabukabuwa ragidai bautagubu e simupu, tagubu
ke; “Madega surana kwaewagau ko tawana yau
ka tawa pa mena,
36 ki pokere kau iyapana kwagaraniyamu yau
karako tonotami da mu tawanamugu tawana-
mugu kayatagisi bani tepomoto teyomoto kupo-
moto.”
37 Mu inako tagubu ko Iyesu mu emitapu man-
ako denai tadebu, wagubu ke; “Ae, wi inako eba
iwagi. Wi wiga baniga ki dai tepumuri tagemuri
da mu kupomoto.”

E yona ki wagubu ka mu denai tagubu ke;
“Akae, nu gwede tageyamu? Nu kaigamu bani
dai gimarapamu tageyamu kupomoto bo? Mu
ka ropani kawaya ko bani ki denai ka kawaya
daganani. Bowa madai kawaya 200 yau ka
maraitau.”
38 Mu inako tagubu, ko Iyesu mu manutapu,
wagubu ke; “Wi yawata masurai nu nuga de-
nenugu badibadi temupu? Kaiwagi empumuri.”
E inako wagubu, manako mu kaimpu emupu ade
bautagubu, tagubu ke; “Nu bani buredi ka ida
daikere mena ade raubiyo apeya ki mena temipi.”
39 Mu inako simupu manako Iyesu denai
tadebu, wagubu ke; “Ki baganai. Sumuri iyapana
tademuri da mu dewarepa yau kawareya mu
mubo mubo damupomoto idiwoto kayatagisi.”
40 E inako wagubu, manako e kowakowaiyoma
ki kaya-tagubu iyapana ki tademupu, dai 100
idimpu, dai 50 idimpu, mu inako kayatagubu iya-
pana damutamawa iwa.

41 Ko Iyesu bani buredi ida daikere mena ade raubiyo apeya mete kina ki tepupu esida yabu tapu e Mamai bameya parauwena manako bani buredi ki gerepupu e tadeyau kabukabuwa ragidai tagebu manako mu bani ki tempu iyapana tagempu kayatagubu. E raubiyo apeya ki mete purupupu iyapana kuduba tagemana ki nana wagubu.

42-44 Ko mara ki makeya ka iyapana ropani kawaya eba bigabigai apunu mena kuduba 5000 bani ki kupampu matetagubu. Mu kupetagamawa idiwa da kamadumpu ka e tadeyau kabukabuwa ragidai bani pirai kwana-mupu kode rabineya nunumupu ka kode ida esida kewowena kerapu apeya (12) positagubu.

Iyesu kerareya kaburu kawareya kaniyawa (Mateyu 14:22-33; Diyoni 6:15-21)

45 Iyapana bani kupampu kewowena ka Iyesu ubupu e tadeyau kabukabuwa ragidai tadebu, wagubu ke; “Wi yabiri waka kawareya kaburu papasi buridere tawana Betaida kaiwagi ko nau ka iyapana ropani kawaya yau tonotamani kayatagisi were wi ewagau ika bau-sugani.”

46 E inako wagubu kuwenatapu ade wirawena iyapana kuduba ika dibimupu idiwa ki tonotapu kayatagubu manako ewa kwaunai mosi yapu e Mamai bameya ika guriguriwagawa tondawa.

47 Kemorawagawa ka waka wana kaburu paunau kaniyawa ko Iyesu e ebo mena borau tondawa.

48 Nusuru towawa wirawena waka gipiyawa kaniyawa ki pokere e tadeyau kabu-kabuwa

ragidai waka barapamana ka ragiragi kawaya ki
e mu emitapu.

Nawaru dumai waunitau tarana kwaewagawa
ka Iyesu kipu ubupu supu e kerareya kaburu
kawareya e tadeyau kabukabuwa ragidai mu
ewamugu kayawena. E kayawena kaniyawa da
mu bamamugu bauwena ade wade ewaiwata-
mana kwaewagawa,
49-50 ka mu e kerareya kaburu kawareya
yabadawa emupu manako kudu ebotau
wainamupu didiguramaga mete wagubu, tagubu
ke; “Ki ka guba diyayai mo bauwena.” Mu inako
tagamawa kwetagamawa idiwa mibai ka e ika
yabadawa ki mu kuduba matarau emupu manako
notamaga kowena.

Ko Iyesu garugaru mena tadebu, wagubu ke;
“Yau ka nau ki pokere kudu eba kwaiwogoi ko
kasiyarai kawaya idiwoi.”
51 E inako wagubu kanibu waka kawareya
yapu posiwena manako ki makeya ka nusuru
bigawena. E tadeyau kabukabuwa ragidai e
kwaewena ki emupu ka mu notamaga kowena
kodabamaga kamupu,
52 mibai ka mu notamaga ka ragiragi kawaya.
Iyesu naiya bani buredi gerepupu iyapana
tagebu ko matakira ki mibai ki mu naigida eba
wainamupu.

Iyesu tawana Genesare rabineya sigira ragidai iyatamiyawa
(Mateyu 14:34-36)

53 Mu waka kawareya ade kaya-tagubu kaiwa
da papasi buridere tawana Genesare bautagubu.
Mu waka taburubai wadumpu kwimpu,
54 manako waka ika kamadamana kwaetaga-
mawa ka iyapana ika idiwa ki Iyesu kiyabui
emupu,
55 manako mu garugaru mena kimpu ubumpu
tawa tawa kayatagubu Iyesu bauwena sisiyai iya-
pana tademawa iwa. Tawana ki ragidai yona
ki wainamupu ka mu sigira ragidai mibi gagarai
tetampu manako tawa tawa Iyesu bani umawa ki
mu e bameya ika bautagamawa.
56 E tawa tawa bau-wagawa ki ka mu sigira
ragidai imatau nakatamawa da mu Iyesu midai
geyapamana bo pa mena ki ka mu e midi tata-
mai mena geyapamana da mu ki pokaiya iyataga-
mana ki nana. Iyapana gwedewau e geyapamawa
ki ka mu iyatagamawa.

7

*Parisi ragidai mu mubo kaisimaga ki kwaetaga-
mawa
(Mateyu 15:1-9)*

1-4 Parisi ragidai ade Diyu ragidai dai mete
kina mu ripakwarakwara-muguma gora tampu ki
mu makeya makeya naigida mena kwaetagamu
idiwu. Mu bani kupomoto ki ka mu naiya gora-
maga badidi wagau ki makeya makeya kwaetag-
isi mu idamaga siruwapomoto were ewa bani ki
kupo-moto. Mu bani gimarapomoto ki ka mu
naiya bani ki naigida mena siruwa-pomoto were

ewa tawiyatagisi ade kapa yo kurari yo gwedegwede kuduba inako ki mu asusu eba siruwapomoto ko oragai ragidai badidi kwaetagamawa ki maba mu makeya makeya inako kwae-togomono siruwapomono.

Parisi ragidai ade Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai mete kina natere Diyerusaremu were bautagubu ki mu kaimpu Iyesu kwagaramupu idiwa manako e tadeyau kabukabuwa ragidai gora pokaiya idamaga eba siruwamupu ko bani pa kupamawa idiwa ki mu emitampu,

5 ki pokere mu Iyesu manu-mupu, tagubu ke; “Nu ripakwarakwara-nuguma goranuga oragai kabuwanimpu kebomawa ki kau tadeyei kabukabuwa ragidai badidi pokere raurupiyamu idamaga eba siruwapiyamu were bani tepiyamu kupamu?”

6 Mu inako tagubu ko Iyesu denai wagubu ke; “Wi ka midiga pa mataka-wagau ragidai. Ko wi kwaiwagamu ki nene ka oragai apunai Aisaiya takari kawaya uwamau empupu manako e oka mibai inako tapu, wagubu ke;

‘Mamanuga God e wagau; Iyapana yau nau sini pa umunumaga pokaiya tagamu wiwirasiniyamu, ko mu nuwamaga notamaga ka uwama kawaya, eba nau bamaneya.

7 Mu tagamu da mu nau sini tepa-piyamu ko mu kwaetagamu ki mibai ka pa mena. Mu muga goramaga iyapana naiya mu mubo notamaga pokaiya kwaetagamawa iwa ki mena mu makeya makeya kwaetagamu ade mu kowa-muguma mete

kabuwatamiyamu iwu. Ko gora kuduba
mu wiwirapiyamu ki ka eba nau gorani. Pa
mena.'

Oragai apunai Aisaiya wi nene inako wagubu,
8 ki kawareya nau karako wi nidiyakani yau
kena; Mamanuga God e gorai ki wi wadumpu
tagagau kwenu-mupu ko iyapana kaina mu yona-
maga ki wi wadamu doko wi rabinagau tamu
makeya makeya kwaiwagamu."
9 Iyesu inako wagubu, ade tadebu, wagubu ke;
"Mamanuga God e yonai ki wi wadamu kiyokiyo
wi tagagau tamu ko wi wibo kabuwaga ki wi
naigida mena wiwirapiyamu esida tepapiyamu.
10 Oragai apunai Mosisi Mamanuga God e
gorai tapu, wagubu ke; 'Kau inagi mamagi wi-
wiratamiyowa ade mu naigida mena kwayu-
batamiyowa. Iyapana nima e eya inai mamai
kiratamono tadeyono siyasiya ki ka e denai poy-
agisi.'
11 Oragai apunai Mosisi inako wagubu ko wi
ka wibo nuwagau inako iwagamu ke; 'Iyapana
mosi e inai mamai nuwasiyasiya nene idiwu ki
emitamini manako yagisi ke; 'Nau wi waitaniyana
gwede mo negeyana ko nau gwede ki winepuwani
Mamanuga God nene tapuwani ki pokere nau wi
negeyana ka eba baganai.'
12 E inako yagisi ki ka wi iwagi ke; 'Ki ka bagi
kawaya. Gwedegwede Mamanuga God nene tapi
ki kau inagi mamagi eba tage.'
13 Ko wi iyapana inako tadeyamu ki ka
wi paerepiyamu Mamanuga God e gorai
raurupiyamu manako wi wibo kabuwaga ade
wi wibo kaisiga ebo ebo ki mena kwaiwagamu.

Wi gwedegwede marai kawai yau maba mete
paere-piyamu kwaiwagamu."

Gwede ka iyapana bigi negeyau?
(Mateyu 15:10-20)

14 Iyesu iyapana ropani kawaya ika idiwa ki mu
nene ade wagubu bau-tagubu manako tadebu,
wagubu ke; "Nau yona yau suwagani ki mibai wi
kuduba naigida mena wainapumuri;
15-16 Wi gwede mosi umunugere kupu-muri ki
ka eba bani ki wi bigi negeni. Ko wi wibo notaga
pokaiya waina-piyamu matarau kwaiwagamu ki
mena wi bigi negeyau."
17 Iyesu iyapana ropani kawaya ki kamaditapu
tawa yapu ki ka e tadeyau kabukabuwa ragidai e
bameya bau-tagubu manako manumupu, tagubu
ke; "Kau nuwagibi ki mibai ka badidi?"
18 Mu inako tagubu, ko e denai tadebu, wagubu
ke; "Wi mete notababa wadamu bo? Wi badidi
pokere eba wainapiyamu? Bani kiyabui ebo ebo
kupemei ki ka eba bani ki uburoto wi bigi negeni.
19 Bani kupumuri ki suroto wi rabinagau ton-
dono manako ewa baiyagisi kayayagisi. Ki ka eba
bani ki uburoto wi nuwaga notaga bigi kweyoto.
Pa mena." Iyesu yona ki wagubu ki ka e bani
kuduba ka bagi mena ki yonai wagubu.
20 Ko Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; "Ki ka
wi wibo rabinagau waina-piyamu ade matarau
kwaiwagamu ki mena wi bigi negeyau.
21 Wi wibo nuwagau notagau nota berokoi
waina-piyamu ki pokaiya ka wi taku maba igida
yauda asusu iwu, kuwaigamu, minimini popoi-
wagamu,

22 mibi anikai sipuma goragora rauru
kawakawara kasiwaraiwagamu, wibo kapoi-
wagamu, bera berokoi ebo ebo kwaiwagamu,
kowaguma weyaweyatamiyamu, midimama
berai kwaiwagamu, nuwaroroiwagamu,
kowaguma yanuwe-maga teyamu, wibo yabara
kawa-kawaraiwagamu, wi notaga pa mena maba
babaibitau inako kwaiwagamu iwu.
23 Nota berokoberoko yau kuduba wi wibo ra-
binagau wainapiyamu ade ewa matarau kwai-
wagamu ki mena wi bigi negeyau." Iyesu inako
wagubu.

Ridi kwaiyanai mosi Iyesu sumapupu (Mateyu 15:21-28)

24 Iyesu tawana ki kamadubu kayawena
kaniyawa da tawana mosi natere Taya bameya
bauwena manako tawa mo yapu. E eba nuwaiya
iyapana e empamana ki nana ko e bauwena
sisiyai ki kawayawena kayawena iyapana
kuduba wainamupu.
25 Ridi kwaiyanai mosi ika mete tondawa ki
Iyesu bauwena sisiyai wainapupu. E ka eba Diyu
ragidai mu ridimaga ko e ka tawana Sairoponisiya
mu ridimaga mosi.
26 Keyai berokoi mosi ridi ki e petei rabineya
tondawa ki pokere ridi ki karako garugaru mena
bauwena Iyesu yabareya kwarisiwena e ramatai
kawareya ubupu manako Iyesu genepupu da e
uburana keyai berokoi e petei rabineya tondawa
ki siwakeke-pana ki nana.
27 Ko Iyesu denai e waigugu were sibu, wagubu
ke; "Nau yabiri munu rasi bani tageyani da mu

kupomoto mate-tagisi. Ko mu banimaga taku
nene isiyapani ki ka eba baganai."
28 E inako wagubu ko ridi ki Iyesu waigugui ki
mibai wainapupu manako denai sibu, wagubu ke;
"Kaiwawoni, kau yona mibai nuwagibi ko munu
rasi banimaga kupomono da pirai gwetagisi ki ka
taku mete kupomoto."
29 Iyesu yona ki wainapupu manako denai e
sibu, wagubu ke; "Kau yona denai bagi kawaya
nuwagibi ki pokere kau tawageya kayanuwagi.
Keyai berokoi kau petegi rabineya tondawa ki
karako wana bauwena kayawena."
30 Iyesu inako wagubu manako ridi ki
kayawena e tawaiya bauwena ka e petei iyawena
midi bagi kawaya kebari kawareya ukwarawa
empupu. Keyai berokoi ki ororeya mena e
kamadubu bauwena kayawena.

Apunu mosi e wenagui kenekenei ki Iyesu e iyapupu

31 Iyesu natere Taya kikireya ki kamadubu
kayawena umawa da tawana Saidoni bauwena
manako kayawena kaniyawa da tawana Dekapor-
isi bau-wena ade surawa da kaburu Gariri pap-
ateya bauwena.
32 E ika bauwena ka iyapana dai ki apunu mosi
e wenagui kenekenei yona naigida eba wagawa
ki wadumpu Iyesu bameya bautagubu, manako
genemupu, tagubu ke; "Kau yabi kau idagi apunu
yau kawareya tari da e iyayagisi."
33 Iyesu apunu ki wadubu paere mu mubo
mena kaimupu manako e idai gurai apeya apunu
ki e wenagui umuneya daikere daikere nunupu.

Nunupu toporupupu ade e idai gurai tepopupu
apunu ki e tenawarai kawareya tapu.
34 E inako kwaewena wirawena kunumau esida
yabu tapu e nonai warapupu manako e apunu ki
sibu, wagubu ke; “Epata!” (Ki mibai ka; ‘wenagugi
paparayagisi.’)
35 Iyesu yona ki wagawa makeya ka apunu
ki e wenagui paparawena ade e tenawarai
tekatekawena manako e yona supasupai kawaya
wagubu.
36 Ko Iyesu wirawena bauwena iyapana tadebu,
wagubu ke; “Nau apunu yau wadubuwani bagi
ki sisiyai wi iyapana eba tademuri.” E kawareya
kawareya inako tatamatamiyawa umunumaga
umarawa ko mu e umunui kwenumupu manako
tawana tawana kayatagubu iyapana tademawa
iwa.
37 Iyapana sisiya ki wainamupu ka mu notam-
aga kowena Iyesu e si esida tepapamawa, taga-
mawa ke: “Apunu Iyesu badidi kwaewagau ki
kuduba bagi mena. Wenagui kenekenei iyapanai
ki yona wainapiyau ade yona eba wagau ki karako
yona wagau.” Mu inako tagamawa.

8

Iyesu iyapana 4000 bani mibai tagebu
(Mateyu 15:32-39)

1 Mara ki makeya ka iyapana ropani kawaya
ade dai bautagubu dibi-pamawa idiwa ko mu ban-
imaga ka pa mena. Mu banimaga ka pa mena
ki pokere Iyesu mu nuwaboyamaga waina-pupu
manako e tadeyau kabukabuwa ragidai mu nene
wagubu bautagubu tadebu, wagubu ke;

2 “Nau iyapanani-yoma yau mu nuwaboyamaga
waina-pakani. Mu dai ka tawana uwama kawaya
were bautagubu mara apeya eyaka nu mete yewe
idiweya ko mu banimaga ka pa mena.
3 Nau mibi wetei mu tonotamani ki ka mu
yamono da kasiyaramaga yawatau kewoyagisi
wairorotagisi.”
4 Iyesu inako tadebu ko e tadeyau kabukabuwa
ragidai denai tagubu ke; “Tawana yau ka tawa pa
mena ki pokere bani ki nu bani tepamu tageyamu
da mu kupomoto?”
5 Mu inako tagubu ko Iyesu mu manutapu,
wagubu ke; “Wi masura boromai badibadi ika
nunumupu?” Mu denai tagubu ke; “Nu masura
ida daikere kewowena daikere apeya ki mena
yewe temipi.”
6 Iyesu yona ki wainapupu ka e iyapana
kwarisitagamana wairau idiwana ki nana
wagubu. E masura ida daikere kewowena daikere
apeya ki e idaiya tepupu kunumau esida Mama-
nuga God bameya parauwena manako bani ki
geretapu e tadeyau kabukabuwa ragidai tagebu
manako mu bani ki tempu iyapana tagempu
kayatagubu.
7 Ko raubiyo rasirasi eba ropani ika mete idiwa
ki mu tempu Iyesu kwemupu manako e Ma-
manuga God bameya ade parauwena. E parauwa-
gawa da kamadubu, iyapana tagemana ki nana
wagubu manako e tadeyau kabukabuwa ragidai
raubiyo ki mete tempu iyapana tagempu kay-
atagubu.
8-9 Mara ki makeya ka iyapana ropani kawaya
kuduba 4000 kwaitana bani ki kupa-mpu mate-

tagubu. Mu kupamawa idiwa da kamadumpu ka e tadeyau kabu-kabuwa ragidai bani pirai kwanamupu kode rabineya nunumupu manako kode ida daikere kewowena daikere apeya positagubu.

10 Ko Iyesu iyapana tonotapu kaya-tagubu manako e tadeyau kabukabuwa ragidai mete waka rabineya yamupu mu mubo mena tawana Daromanuta kayatagubu.

Parisi ragidai Iyesu matakira mo kwaewagana ki nana tagubu
(Mateyu 16:1-4)

11 Ki eweya ka Parisi ragidai dai Iyesu kerareya wadamana da e yona mo paerepana bo eba paerepana ki empa-mana ki nana e bameya bautagubu manako manumupu, tagubu ke; “Kau kunuma kasiyarai pokaiya matakira mo kwaenuwagi da mibai bo bera ki nu kau eminiyamu.”

12 Iyesu yona ki wainapupu ka e midi togawena e debai gipupu manako e denai tadebu, wagubu ke; “Iyapana karako idiwu ragidai wi badidi pokere matakira nene maramara nau sidiyamu iwu? Nau yona mibai suwagakani; Nau matakira inako mo wi eba kabuwa-niyani empumuri.”

13 E inako wagubu kamaditapu waka kawareya ade yapu manako e kowakowaiyoma mete kina kaburu ki papasi buridere kayatagubu.

Parisi ragidai ade apunu Erodi mu beramaga
(Mateyu 16:5-12)

14 Mu waka kawareya kayatagubu kaiwa ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai wainamupu

da mu masura dai eba temupu. Mu bani buredi eyaka mena ki mena wadumpu.

15 Ko Iyesu waigugu were tadebu, wagubu ke; “Nau suwagani wainapumuri; Parisi ragidai ade apunu Erodi mete kina mu banimaga bedebede-pupu ki wi naigida mena empiyoi kaisipiyoi kwaenda mu banimaga kinokinoi ki wi pasiniyoto giriniyoto.”

16 Iyesu yona ki wagubu ka e tadeyau kabuk-abuwa ragidai baba-tagubu manako mu mubo mubo deni deni manu kasiwaratagamawa, taga-mawa ke; “Nu masura dai eba tempi ki pokere e inako wagau bo?”

17-18 Mu inako manu kasiwara-tagamawa idiwa ki Iyesu kataiwena ki pokere e manutapu, wagubu ke; “Wi badidi pokere masura dai eba tempu ki kawareya iwagamu? Nau waiguguni suwagubuwani ki mibai wi wainamupu bo eba wainamupu? Wi yabuga mete kina ko wi badidi pokere eba em-piyamu? Wi wenaguga mete kina ko wi badidi pokere eba wainapiyamu? Wi notaga mete kina bo pa mena?

19 Nau naiya bani buredi ida daikere mena gere-puwani iyapana uratanai mena 5000 tagebuwani kupampu matetagubu gawarara ki ka wi bani pirai uburawa ki kode badibadi positampu? Wi ki waina-piyamu bo pa mena?”

E inako manutapu manako mu denai tagubu ke; “Nu kode ida esida kewowena kerapu apeya (12) inako positampi.”

20 Mu inako tagubu manako Iyesu mu ade manutapu, wagubu ke; “Baganai, ko nau bani

buredi ida daikere kewowena daikere apeya gere-
tapuwani iyapana 4000 tagebuwani kupampu
matetagubu ki ka wi bani pirai uburawa ki kode
badibadi positampu?”

Ko mu denai tagubu ke; “Nu kode ida daikere
kewowena daikere apeya (7) inako positampi.”

21 Mu inako tagubu ko Iyesu tadebu, wagubu
ke; “Baganai, wi matakira ki kuduba emupu ko wi
badidi pokere matakira ki mibai eba kataigubu?”

Apunu mosi e yabui kenewena ki Iyesu iyapupu

22 Mu natere Betaida bautagubu ka iyapana
ubumpu apunu mosi e yabui kenekenei ki wad-
umpu Iyesu bameya bautagubu manako gen-
emupu, tagubu ke; “Kau yabi manako kau idagi
apunu yau e yabui kawareya tari da e yabui
payagisi tawana empoto.”

23 Mu inako tagubu ki pokere Iyesu kanibu
apunu ki e idaiya wadubu bananapupu gari
tagaiya kayatagubu manako e yabui ki puwa-
pupu. Puwapiyawa da kamadubu ka e idai
daikere daikere e yabui kawareya nakapupu ade
kamadubu manako sibu, wagubu ke; “Kau gwede
mo empiyei bo pa mena?”

24 Iyesu inako wagubu manako apunu ki iyarau
esida yabu tapu igida yauda yabu tapu, wagubu
ke; “Nau iyapana emitamakani ko nau yabuni
keyai kaniyau yabadau iyapana ripa maba kaiwu
kebomu emitamakani.”

25 E inako wagubu ki pokere Iyesu e idai daikere
daikere apunu ki e yabui kawareya ade naka-
pupu ade kamadubu manako ki makeya ka apunu
ki e yabui bonai keyai kani-yawa yabadawa ki

kewowena manako e tawana naigida mena empiyawa.

26 Ko Iyesu apunu ki e ebo tawaiya tonopupu sibu, wagubu ke; “Kau natere buri eba kayanuwagi ko kau kaubo tawageya ki deni mena kayanuwagi.”

Apunu Pita ubupu Iyesu nu Iya Negeyana Apunai Keriso sibu
(Mateyu 16:13-20; Ruki 9:18-21)

27 Ki eweya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina natere Sisaraiya Piripai ade natere dai bameya bameya mete kina ki deneya kayatagubu. Mu yawatau kayatagubu kaiwa ka Iyesu mu manutapu, wagubu ke; “Wi karako iwagi da nau wainapani; Iyapana nau sini badidi tagamu?”

28 “Mu dai tagamu da kau ka iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni ade wiranugibi baunigibi, ade dai tagamu da kau ka oragai apunai Eraidiya ade wiranugibi baunugibi, ade dai tagamu da kau ka Mamanuga God bonanai wainapiyei nuwegei ki apunai mosi.”

29 Mu inako tagubu ki pokere Iyesu mu ade manutapu, wagubu ke; “Ko wiyo, wi wainapiyamu da nau ka nima?”

E inako wagubu ka apunu Pita denai e sibu, wagubu ke; “Kau ka nu Iya Negeyana Apunai Keriso.”

30 Apunu Pita yona ki wagubu ka Iyesu ubupu e tadeyau kabukabuwa ragidai ki kuduba mu umunumaga umapu, wagubu ke; “Ki kau mibai

nuwegei ko nau sisiyani ki wi iyapana eba tadeyoi.”

Iyesu bita midi makari bananapana powagana ki yonai wagubu
(Mateyu 16:21-28; Ruki 9:22-27)

31 Naiya ka Iyesu e powagana sisiyai e tadeyau kabukabuwa ragidai matarau eba tadebu ko karako ka e tadebu, wagubu ke; “Nau Kunumau Kawapuwani Apunai aita bita midi makari kawaya daganani mo bananapani. Iyapana kawakawai, Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ade Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai mete kina ki mu kuduba nau tagarara-sinimoto manako nau wadisinimoto susinimoto poyo. Nau mibai posugani ko mara apeya eyaka kewoyagisi eweya ka nau ade iyasugani kirani uburani.”

32 Iyesu e powagana sisiyai matarau inako wagubu ki pokere apunu Pita kanibu Iyesu bananapupu mu mubo mena paeretagubu manako e Iyesu sisibapupu.

33 Ko Iyesu wirawena e tadeyau kabukabuwa ragidai emitapu manako denai Pita sisibapupu, wagubu ke; “Pita, kau ka Seitani ki pokere nau taganeya kayanuwagi. Kau ka eba nau Mamai God e nuwaiya badidi ki nuwegei ko kau iyapana kaina mu notamaga ki nuwegei.”

34 Iyesu ubupu iyapana ropani kawaya ade e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina ki mu nene wagubu bautagubu manako tadebu, wagubu ke; “Iyapana nima nuwaiya ka nau

ewaneya kayawagana wainapiyau ki ka gwedeg-
wede e eya iyai nene waina-piyau ki kuduba
e kamadini manako nau ripa korosi kawareya
makarisugani ki maba e mete bita makari nau
pokanere bananapana ki kudeya e eba wainapoto
ko kasiyarai kawaya e eya korosi ki kawarapoto
yabadini nau ewaneya uburoto.
35 Iyapana nima e ebo iyai karako nene
wainapiyau ki ka e eya iyai ewa nene ki e
kaupiyau. Ko iyapana nima nau pokanere ade
nau yonani bagi kawaya ki pokaiya e eya iyai
karako nene kaupiyau ki ka e iya mibai aita ewa
yadini.
36 Iyapana mosi e eya iyai karako nene
wainapiyau ade waira gwedegwedei kuduba,
madega kauwagau madega posiwagau ki tepiyau
manako poyagisi, ki ka e poyagisi makeya ka e
gwedegwedei kuduba ki kamadini kayayagisi
ko denai mo eba yadini. E eya iyai mibai ki e
kaupupu kewowena.
37 E ebo gwede-gwedei ki pokaiya iya mibai ki
ade wadana ki yawatai mo pa mena.
38 Mara karako idiwei ki rabineya ka
iyapana mu mubo notamaga berokoi pokaiya
kwae-tagamu iwu ade Mamanuga God
bameya rauru kawakawara ki berai maba
kwaiwagamu idiwu. Ki pokere nima nau
pokanere bo nau yonani pokaiya iyapana ki
mu yabaramugu midimamayagisi ki ka nau
Kunumau Kawapuwani Apunai uburani nau
Mamai e tanai pokaiya nau aneyaniyoma bagi
kawaya mete wirasugani bausugani makeya ki
ka nau ridi bo apunu ki mete midimamapani.”

9

1 Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Nau yonani
yau nidiyakani ki wi naigida mena wainapumuri;
Wi yewe idiwu ragidai Mamanuga God e gari
rabineya idiwana ki kasiyarai matara-yagisi wi
yabugere empumuri were ewa ka wi dai popoi-
wagi.”

Iyesu kiyabui wirawena taniwena (Mateyu 17:1-13; Ruki 9:28-36)

2 Mara ida daikere kewowena daikere eyaka
mena ki eweya ka Iyesu ubupu apunu Pita yo
Diyemesi yo Diyoni waratapu mu muga mena
kweya kawaya mo yampu kwauneya posi-tagubu.
Mu Iyesu empamawa idiwa ka e kiyabui ade e
midi kuduba wirawena ebo wenawena ki mu
emupu,
3 ade e midi tatamai poe kawaya ki mete
wirawena nainiwara kawareya wadawa ki mu
mete emupu. Iyapana gwede-gwede bigibigi ki
taniwagana siruwa-pemei ki tanai ka maraitau ko
e midi tatamai poe ki tanai ka bagi kawaya.

4 Mu inako empamawa idiwa ka oragai ragidai
Eraidiya yo Mosisi Iyesu bameya mataratagubu
mete yona-tagamawa ubumawa ki mu mete emi-
tampu.
5 Emitamawa ka apunu Pita ubupu Iyesu sibu,
wagubu ke; “Nidiyei Kabukabuwa Apunai, nu
yewe wi mete idiwei ka bagi kawaya ki pokere
karako ka nu nabonabo apeya eyaka yewe wadi-
tamamu, mosi ka kau nene, mosi ka apunu Mosisi
e nene, ade mosi ka apunu Eraidiya e nene.”

6 Apunu Pita e kowaiyoma apeya ki mete
kina kudu ebotau wainapamawa ki pokere e
babawena yona ki wagubu.
7 Ki makeya ka oroguma kawapu mu ruputapu
manako bonana mosi oroguma rabineya mete
bauwena, wagubu ke; “Yau ka nau Gubagani. Nau
nuwaneya po eyo ki pokere e mena yonai ki wi
wainapiyoi idiwoi.”
8 Mu bonana ki wainapamawa ka mu
kokakokaratagubu notamaga babawena. Mu
yabu tamawa ko mu iyapana mo eba emupu ko
Iyesu e eya mena ika uburawa emupu.
9 Mu kweya were wiratagubu kawamawa ka
Iyesu mu umunumaga umapu, wagubu ke; “Wi
gwedegwede kuduba karako yabugere emupu ki
sisiyai wi iyapana eba tadeyoi. Nau Kunumau
Kawapuwani Apunai posugani ade iyasugani
were ka wi nau sisiyani yau iyapana tademuri.”
10 E wagubu ki mu e umunui wadu-mupu ko mu
mubo mubo deni deni manu kasiwaratagamawa,
tagamawa ke; “E powagana ade iyawagana yonai
wagubu ki mibai ka badidi?”
11 Mu inako tagubu manako wiratagubu Iyesu
manumupu, tagubu ke; “Mamanuga God e gorai
kataimugu ragidai ka badidi pokere oragai apunai
Eraidiya yabiri bauwagana ki nana tagamu?”
12-13 Mu inako tagubu ko Iyesu denai tadebu,
wagubu ke; “Mu apunu Eraidiya nene tagamu
ki mibai, ko nau suwagani wainapumuri; Oragai
apunai Eraidiya e ka ororeya mena wirawena
bauwena manako iyapana e bameya berokoi
badidi kwaetagamana wainamupu ki mu Ma-
manuga God e okai apunu Eraidiya nene wagubu

ki makeya makeya mena kwaetagubu. Apunu Eraidiya e ororeya mena bauwena gwedegwede kuduba okukunawena kewowena nau Kunumau Kawapuwani Apunai nau yawatani mebu. Ko Mamanuga God e okai nau nene badidi wagubu ki wi mete wainapumuri. Oka ki wagubu da iyapana aita ubumoto Kunumau Kawapuwani Apunai nau tagararasinimoto manako bita midi makari tegeni.”

Keyai berokoi munu mo rabineya tondawa ki Iyesu siwakekepupu
(Mateyu 17:14-21; Ruki 9:37-43)

14 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai apeya eyaka ki mete kweya kawareya ade wiratagubu kawamawa da kweya kerareya bautagamawa ka mu kowamuguma ika kamaditampu ragidai ki iyapana ropani kawaya mete idimpu wiwirampu ika idiwa emitampu. Mu ka iyapana kawakawai Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai mete yona deni deni tagamawa kasiwara idiwa.
15 Iyapana ika idiwa ki Iyesu yabadawa emupu ka mu wakapa giritagubu manako garugaru mena e diriwai bameya kayatagubu.

16 Ko Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ki manutapu, wagubu ke; “Wi gwede yonai deni deni yewe mu mete iwagamawa kasiwara idiwa?”
17 E inako wagubu manako apunu mosi iyapana paunamugu ika uburawa ki bauwena denai wagubu ke; “Nidiyei Kabukabuwa Apunai, nau karako nau gubagani wadubuwani kau bamageya bausugu-buwani mibai ka keyai berokoi

mosi e rabineya tondau ki pokere e yabarai
babawena yona eba wagau.
18 Keyai berokoi ki nau gubagani wadau wairau
kwenupiyau manako e umunui gipoporai bauwa-
gau uwarai sisiripiyau manako e idai kerarai
kuduba patoto-tagamu. Nau kau tadeyei kabuk-
abuwa ragidai keyai berokoi ki siwakeke-pamana
ki nana tadebuwani ko mu siwakekemupu ko
e eba bauwena kayawena." Apunu ki inako
wagubu.
19 Iyesu yona ki wainapupu manako iyapana
emitapu tadebu, wagubu ke; "Wi nau eba
sumasiniyamu ragidai, wi nau matesiniyamu
idiwu. Nau mara badibadi yabaranugu wi mete
yewe idiwomu da wi nau sumasinimuri? Nau
mara badibadi wi bitaga kawaraponi yaroni
tondoni? Ko baganai, munu ki wadumuri
kebomuri da nau e empani."
20 Iyesu inako wagubu manako iyapana dai kay-
atagubu munu ki wadumpu e bameya bautagubu.
Mu e bameya bautagamana kwaetagamawa ka
keyai berokoi ki Iyesu empupu manako munu ki
wadubu kwisipupu gwairiwena wairau ukwapu
wiriwiri-wagawa pisi kandawa e umunui gipopo-
rai bauwagawa.
21 Munu ki inako kwaewagawa ki Iyesu em-
pupu manako e wirawena munu ki mamai sibu,
wagubu ke; "Kau gubagagi kwamura badibadi
inako kwaewagawa?" Ko apunu ki wagubu ke; "E
munu marai munta makeya berokoi yau banana-
pupu.
22 Keyai berokoi yau nau gubagani mara ropani
kawaya wadawa ku kawareya kwenupiyawa

mata urana po ki nana kwaewagawa. E
awanau kwenupiyawa nonai kubarana ki
nana inako mete kwaewagawa. Ki pokere nau
nidiyani wainapi; Kau karako nu nuwaboyanuga
wainapiyei bo pa mena? Kau kasiyaragi mete
kina ki kau nuwagi manako nau gubagani
iyayagisi."

Apunu ki inako wagubu,
23 ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; "Kau badidi
pokere inako nuwegei? Kau nau sumasiniyei
bo eba sumasiniyei? Kau nau sumasini ki nau
gwedegwede kuduba kau bamageya kwaesug-
ani."
24 Iyesu yona ki wagubu ka munu ki mamai
e bonanai ragiragi kawaya wagubu ke; "Nau
sumaniyakani ko nau notani mete apeya apeya
ki pokere kau waitasini nau notani wirapi da nau
kau mena sumaniyoni."

25 Ki makeya ka Iyesu wirawena iyapana ropani
kawaya e bameya ika kebomawa emitapu ki
pokere e wira-wena e bonanai ragiragi kawaya
pokaiya keyai berokoi ki siwakekepupu sibu,
wagubu ke; "Kau sigi ka Keyai Berokoi Wenagugi
Kenekenei Umunugi Bodabodai. Nau karako ni-
diyakani; Kau baunuwagi deni mena kayanuwagi
ko ewa mo eba wiranuwagi munu yau rabineya."
Iyesu inako wagubu.

26 Keyai berokoi ki Iyesu yonai wainapupu ka
e kwewena munu ki wadubu ragiragi kawaya
kwisikwisi-pupu wairau kwenupupu manako
matarau bauwena kayawena. E bau-wena
kayawena makeya ka munu ki powena maba

ika wairau ukwapu ki pokere iyapana kuduba
tagubu ke; “Munu ki wana powena.”
27 Ko Iyesu kanibu munu ki e idaiya wadubu
bagipupu manako munu ki iyawena kipu ubupu.
28 Iyesu tawa rabineya kanibu manako
e tadeyau kabukabuwa ragidai e bameya
bautagubu weki gwaiya giyansu mena e simupu,
tagubu ke; “Nu keyai berokoi ki siwakekemipi ko
e badidi pokere eba bauwena kayawena?”
29 Ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Guriguri
mena pokaiya ka wi keyai berokoi yau kwaitana
siwakekepumuri manako e baiyagisi kayayagisi
ko wi inako eba guriguriwagi ki ka e eba baiyagisi
kayayagisi.” Iyesu inako tadebu.

Iyesu powagana ade kirana uburana yonai ade wagubu

(Mateyu 17:22-23; Ruki 9:43-45)

30-31 Mu tawa ki kamadumpu manako tawana
Gariri bautagubu kayatagubu. Iyesu nuwaiya ka
e tadeyau kabukabuwa ragidai mu mubo mena
yona mo kabuwatamana ki nana wainapiyawa
ko e eba nuwaiya iyapana kuduba e yonai ki
kataitagamana ki nana.
E tadeyau kabukabuwa ragidai tadebu, wagubu
ke; “Iyapana ubumoto Kunumau Kawapuwani
Apunai nau nidani tagisi manako wadisinimoto
iyapana dai mu idamaga rabineya nau tamusin-
imoto da mu nau susinimoto poyo. Mu nau
susinimoto poyo ko mara apeya eyaka kewoyagisi
eweya ki nau ade iyasugani kirani uburani.”
32 Iyesu inako wagubu ko e tadeyau kabuk-
abuwa ragidai yona ki eba waina-mupu. E mibai

badidi wagubu ki mu e manupamana ko mu kudu mete waina-pamawa ki pokere e eba manumupu.

Nima ka kawaya esida?
(Mateyu 18:1-5; Ruki 9:46-48)

33 Mu natere Kaponiyamu bautagubu tawa ra-
bineya yampu ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa
ragidai manutapu, wagubu ke; “Yawatau ka wi
gwede yonai deni deni iwagamawa kasiwara ke-
bomawa?”
34 Ko nima mu paunamugu ka kawaya esida ki
sisiyai mu deni deni tagamawa kasiwara kebo-
mawa ki pokere Iyesu mu manutapu ki ka mu
midimama waditapu kerekereretagubu idiwa ko
yona denai mo eba tagubu.
35 Ko Iyesu kwarisiwena tondubu manako
e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida
kewowena kerapu apeya (12) ki tadebu, wagubu
ke; “Iyapana nima yabiri uburana wainapiyau ki
ka e naiya yabiri eba uburoto ko e kwarisiyagisi e
kowaiyoma mu bigabigamaga kwae-yogono.”
36 E inako wagubu manako munu marai munta
mo wadubu e wereyeya tapu manako tadebu,
wagubu ke;
37 “Iyapana nima nau sini pokaiya munu yau
maba e diriwai kwaewagau ki ka e nau diriwani
mete kwaewagau. Ade iyapana nima nau diri-
wani kwae-wagau ki ka e eba nau mena diriwani
kwaewagau ko e nau Tonosinibu Apunai e diriwai
mete kwaewagau.”

Nima nu eba tagararaniyau ki e ka nu ware-tanuga
(Ruki 9:49-50)

38 Iyesu inako wagubu manako apunu Diyoni ubupu e sibu, wagubu ke; “Nidiyei Kabukabuwa Apunai, apunu mosi kau sigi pokaiya keyai berokoi mo siwakekepiyawa ki nu emipi ko e ka eba nu mete ewapuru iwei ki pokere e badidi kwaewagawa ki nu e kamadana ki nana simipi.”
39 Apunu Diyoni inako wagubu ko Iyesu denai wagubu ke; “Ae, wi e inako eba bodampena mibai ka iyapana nima nau sini pokaiya matakira kwaeyagisi ki ka e garugaru mena eba wirayagisi nau sini giripoto.
40 Nima nu eba tagarara-niyau ki e ka nu waretanuga ko eba nu iyaranuga.
41 Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Wi ka nau iyapananiyoma ki pokere iyapana nima wi diriwaga kwaeyagisi awana kasiga bo inako mo wi negeni ki ka aita ewa ka e denai bagi kawaya mo bananapoto.”

Bigi taininiyau ki nu kwaigamana wainapemei (Mateyu 18:6-9; Ruki 17:1-2)

42 Iyesu inako wagubu ade tadebu, wagubu ke; “Iyapana nima uburoto munu marai munta nau sumasiniyau yau maba e kerareya yadini da e nau kamadisiniyoto ki iyapanai ka aita ewa bita kawaya daganani mo bananapoto. Akae, iyapana e wadumpena bowa kawaya mosi taburuba pokaiya kwi-mpena e gobaiya umampena egi kwenumpena ki ka e nene baganai.
43-44 Ki pokere, kau idagi daikere berokoi kwaenugana ki nana weyaweyaniyau ki kau idagi ki mei puru kwenupi. Kau idagi daikere bagi ki mena pokaiya umowa wadowa da ewa

iya maramara tondana kaniyana ki iyai bananapi ki ka bagi kawaya. Ko kau idagi berokoi ki mete inako umowa wadowa da ewa mata nonarai tawaneya kayanuwagi ki ka berokoi kawaya. Mata nonarai ki eba poyagisi ko maramara kau uraniyono tondono.

45-46 Ade kau keraragi daikere berokoi kwaenugana ki nana weyaweyaniyau ki kau keraragi ki mei puru kwenupi. Kau keraragi daikere bagi ki mena pokaiya kanenenugowa umowa wadowa da ewa iya maramara tondana kaniyana ki iyai bananapi ki ka bagi kawaya. Ko kau keraragi berokoi ki mete inako umowa wadowa da mu ewa kau mata nonareya kwenunimoto ki ka berokoi kawaya.

47 Ade kau yabugi berokoi kwaenugana ki nana weyaweyaniyau ki kau yabugi ki wadi toporu kwenupi. Kau yabugi daikere bagi ki mena pokaiya umowa wadowa da ewa Mamanuga God e kasiyarai pokaiya e gari rabineya kani tondowa ki ka bagi kawaya. Ko kau yabugi berokoi ki mete umowa wadowa da mu ewa kau mata nonareya kwenunimoto ki ka berokoi kawaya.

48-49 Mata ki tawaneya ka ‘motamota rasirasi wi rabinagau idiwono ki eba popotagisi ade mata nonarai ki mu eba popomoto.’ ”

Iyesu inako wagubu manako ade tadebu, wagubu ke; “Puyo kuduba Mamanuga God bameya nakapiyamu ki midiyawagana ki nana ka mu aidaba mete kawareya kweyamu wira. Ko wainapumuri; Mu aidaba pasumu ku wenawagau ki maba ka mata kaworoto iyapana kuduba wi uraniyoto manako Mamanuga God

yabuiya ka midiyai ewa wenayagisi.
50 Aidaba ki ka gwede mo midiyai bagi kawaya
ko aidaba ki kwerereyagisi midiyai ki kewoyag-
isi ki ka wi badidi maba kwaiwagi da aidaba
ki midiyai ade wenapoto? Ki pokere, aidaba
midiyai bagi kawaya ki maba wi mete inako idi-
woi ade deni deni kwayuba kasiwaraiwogoi idi-
woi." Iyesu waigugu inako wagubu.

10

*Ridi apunu anikatagubu ko ragi kasi-
waratagamu*
(Mateyu 19:1-12; Ruki 16:18)

1 Iyesu tawana ki kamadubu manako kayawena
kaniyawa da tawana Diyudiya bauwena ka e
awana Diyoudani purupupu papasi daikere
bauwena tondawa. Iyapana ropani kawaya
e bameya bautagubu kwagara-mupu idiwa
manako e ubupu Mama-nuga God e yonai mu
tadeyawa kabu-kabuwa tondawa. E tawana
tawana umawa wadawa ki ka e maramara inako
mena kwaewagawa umawa.
2 E ika tondawa ka Parisi ragidai dai bautagubu
e manupamana da e yona mo paerepana manako
mu ki pokaiya e wadamana ki nana e bameya
bautagubu manumupu, tagubu ke; "Apunu mosi
e ebo nuwaiya e wainai ragipana waina-piyau ki
ka baganai bo eba baganai?"
3 Mu inako tagubu ko Iyesu denai manutapu,
wagubu ke; "Oragai apunai Mosisi gora tapu e ki
nene badidi wagubu?"
4 Ko mu denai tagubu ke; "Oragai apunai Mo-
sisi e gora inako tapu, wagubu ke; 'Apunu mosi

e wainai ragipana wainapiyau ki ka e yabiri uburoto anika meyana puru ki yonai okapoto manako ewa ridi ki tonopoto deni mena kayayagisi.”

5 Mu inako tagubu ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Wi rabinaga ka ragiragi kawaya ki pokere ka oragai apunai Mosisi gora ki wi nene inako tapu.
6 Ko naiya mena, kunuma waira kerareya Mamanuga God iyapana yamanatapu makeya ki ka e ridi yo apunu ewapuru yamanatapu.
7 E inako kwaewena ki pokere apunu mosi karako e inai mamai kamaditamini ridi mosi uworoto manako mu apeya wainai nobomoi ewapuru eyaka mena idiwono.
8 Naiya ka mu mubo mubo idiwa ko karako ka mu ewapuru eyaka mena inako idiwono.
9 Ki pokere waina-pumuri; Mamanuga God ridi yo apunu inako dibitapu ki ka iyapana eba baitagisi mu wade purupurutamini.” Iyesu inako wagubu.

10 Mu ade wiratagubu yampu tawa rabineya idiwa ka e tadeyau kabu-kabuwa ragidai bautagubu Iyesu simupu da e yona ki kawareya mu ade kabuwatamana ki nana tagubu,
11 ki pokere Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Apunu mosi uburoto e wainai ragipoto manako ewa kayayagisi ridi kudubai mosi uworoto ki ka apunu ki e wainai yabiri ki rauru kawakawarapupu.
12 Ade ridi mosi uburoto e nobomoi ragipoto manako ewa kayayagisi apunu kudubai mosi

uworoto ki ka ridi ki e nobomoi yabiri ki mete
rauru kawa-kawarapupu.”

Iyesu munu rasi waditapu bagi
(Mateyu 19:13-15; Ruki 18:15-17)

13 Iyapana munumuguma tetampu kebompu
Iyesu bameya bautagubu da e idai mu
kawarimugu tarana waditamana bagi ki nana.
Ko e tadeyau kabukabuwa ragidai ubumpu
munu rasi ki inamuguma mete kina nakaritampu
baiyonotampu, tagubu ke; “Wi kaiwagi.”
14 Mu inako tagamawa ki Iyesu wainapupu
manako e rabinai beroko-wena tadebu, wagubu
ke; “Munu rasi nau bamaneya kebomu ki wi eba
bodatamiyoi mibai mu ka nau Mamai God e gari
rabineya e kasiyarai pokaiya bagi kawaya idi-
wono.
15 Nau yona mibai nidiyani wainapumuri;
Iyapana kawakawai wi notaga munu rasi mu
notamaga maba ade wi mu maba Mamanuga
God e umunui wadumuri sumapumuri ki ka
wi e bameya mete kaiwuri e gari rabineya bagi
kawaya idiwoi. Ko wi notaga eba munu rasi mu
notamaga maba ki ka wi e bameya eba kaiwuri
ade e gari rabineya ki wi eba idiwoi.”
16 Iyesu inako wagubu manako munu rasi ki
taiyatapu e idai mu kawarimugu tapu manako
waditapu bagi.

Gwedewau Mamanuga God e gari rabineya kai-
woto idiwono
(Mateyu 19:16-30; Ruki 18:18-30)

17 Iyesu ade kayawagana kwae-wagawa ka
apunu mosi garugaru mena bauwena e yabareya

kwarisiwena e ramatai kawareya ubupu manako
sibu, wagubu ke; “Sidiyei Kabukabuwa Apunai
bagi, nau badidi kwaesugani da nau iya waunai
bananapani maramara tondoni kaniyoni?”
18 E inako wagubu ko Iyesu denai wagubu ke;
“Kau gwede nana nau apunu bagi sidibi? Ma-
manuga God e eya mena ka bagi.
19 Ko kau manusinibi ki denai nau nidiyani;
Mamanuga God e gorai kuduba ki kau kataigeya;
‘Iyapana mo eba mini poyo; Kau waretagi eba
raurupi e wainai eba wadi; Gwede-gwede mo eba
kuwanuwagi; Kau waretagi badidi kwaeyagisi
emani ki kau bera eba nuwagi; Kau rabinageya
bera berokoi mo eba wainapiyowa ade iyapana
eba beratamiyowa; Kau inagi mamagi tagisi ki
mu umunumaga wadi ade mu naigida mena wi-
wiratamiyowa.”
20 Iyesu yona ki wagubu ka apunu ki de-
nai e ade sibu, wagubu ke; “Sidiyei Kabuk-
abuwa Apunai, nau munu marai munta ton-
dekeya makeya kaniyekeya da karako ka nau Ma-
manuga God e gorai tapu ki kuduba nau naigida
mena wiwirapekeya tondekeya.”
21 E inako wagubu ko Iyesu apunu ki empupu
e nene wainapupu manako sibu, wagubu ke;
“Kau gwede mo eyaka mena yau eba kwaenugibi;
Kau kaya-nuwagi kau gwedegwedegi kuduba tepi
iyapana gwedegwedemaga pa mena ragidai tage
manako ewa yabi nau ewaneya uburi. Kau inako
kwaenuwagi ki kau denai bagi kawaya mo aita
kunumau bananapi.”
22 Apunu ki e gwedegwedei marai kawai ropani
kawaya ki pokere e Iyesu yonai ki wainapupu

ka e notai kauwena e gwedegwedei nene
wainapiyawa manako e nuwaboyawena Iyesu
eweya eba kayawena ko nuwasiyasiya nene e
tagai wirapupu deni mena kayawena.
23 Iyesu apunu ki kayawena empupu ka e
wirawena e tadeyau kabukabuwa ragidai tadebu,
wagubu ke; “Iyapana gwedegwedemaga ropani
kawaya ki Mamanuga God e umunui wadamana
sumapamana ade e gari rabineya kaiwana idi-
wana ki ka ragiragi kawaya.”
24 E inako wagubu ka e tadeyau kabukabuwa
ragidai mu notamaga babawena. Ko Iyesu mu ade
tadebu, wagubu ke; “Mununiyoma, nau nidiyani
wainapumuri; Iyapana Mamanuga God sumapa-
mana ade kaiwana e gari rabineya idiwana ki ka
ragiragi kawaya.
25 Yawata ki katamurui ka tainugu umunai ki
maba. Papa kawaya ‘kameru’ kwaitana tainugu
umunai ki teyagisi ki ka e daikere eba baiyagisi
kayayagisi mibai ka tainugu umunai ka marai
munta ko papa ki ka kawaya. Ko nau suwa-
gani wainapumuri; Papa kawaya ‘kameru ‘tain-
ugu umunai ki teyagisi ki ka ade matarau ko
iyapana gwedegwede-maga ropani kawaya Ma-
manuga God sumapamana e gari rabineya kai-
wana idiwana ki ka ragiragi kawaya.”
26 Iyesu tadeyau kabukabuwa ragidai yona ki
wainamupu ka mu notamaga kowena kodabam-
aga kamupu manako tagubu ke; “Akae, inako ki
ka nima iya waunai yadini?”
27 Mu inako tagubu ko Iyesu mu emitapu man-
ako denai tadebu, wagubu ke; “Iyapana wi wiga
mena iya ki eba wadumuri ko Mamanuga God wi

iyaniyana yagisi ki ka wi e bameya kaiwuri e gari rabineya e kasiyarai pokaiya idiwoi. Mamanuga God e badidi yagisi ki e umuneya ka gwedegwede kuduba wenayagisi.”

28 Iyesu inako wagubu ko apunu Pita ubupu e sibu, wagubu ke; “Kau wainapi; Nu ka gwedegwe-denuga kuduba kama-dimpi kau ewageya kaigibi ki pokere denai ka nu gwede yadamu?”

29 Apunu Pita inako wagubu ko Iyesu denai wagubu ke; “Nau mibai suwagani wainapumuri; Wi gwedewau nau pokanere bo nau yonani bagi kawaya yau pokaiya wi tawaga bo wi kokoraga bo wi inaguma, mamaguma, yowaguma, tataguma, munuguma bo inako ki kuduba kamaditamuri manako kaiwagi tawana mo idiwoi,

30 ki ka denai wi tawaga yo wi kokoraga ropani-yagisi ade iyapana ropani kawaya wi inamamata-muri yowatatatamuri gubagatamuri idiwoi. Ko wi nau Mamai e umunui inako wadoi kwaiwogoi ki ka iyapana dai mete baitagisi wi girini-moto. Ko mara waunai baiyagisi ki makeya ka wi iya mara mara idiwana kaiwana ki iyai wadumuri.

31 Iyapana gwedewau yewe wairau kawakawaya-tagubu idiwu ki mu ka mara mosi maimeretagisi ewa ubumoto. Ade iyapana gwedewau karako maimere-tagubu idiwu ki mu ka mara mosi kawakawayatagisi yabiri ubumoto.” Iyesu inako wagubu.

Iyesu powagana ade iyawagana sisiyai ki ade wagubu

(Mateyu 20:17-19; Ruki 18:31-34)

32 Mu kayatagubu natere kawaya
Diyerusaremu yawateya yamawa ka Iyesu
yabiriwena ko e tadeyau kabu-kabuwa ragidai
mu notamaga kowena e eweya kayatagubu.
Iyapana dai mu ewamugu yamawa ki mu mete
kudu wainapamawa.

Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ida es-
ida kewowena kerapu apeya (12) ki mu nene
ade wagubu kaimpu e madaneya ubumpu man-
ako iyapana e bameya badidi kwaetagamana ki
sisiyai e tadebu, wagubu ke;
33 "Nau suwagani wainapumuri; Nu karako
natere Diyerusaremu kaigamu ki ka apunu mosi
uburoto Kunumau Kawapuwani Apunai nau yo-
goni yagisi manako iyapana kawakawai, Ma-
manuga God bameya dobopiyamu ragidai ade
Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai mete
kina ki mu idamaga rabineya nau tamusiniy-
oto. Mu idamaga rabineya tamusiniyoto manako
mu ubumoto mu idamaga gurai nau naurineya
ugwadisinimoto ragiragi, tagisi ke; 'Kau kaubo
beragi ki pokere karako denai ponuwagi.' Mu
inako tagisi manako ubumoto nau wadisinimoto
iyapana kwaiyanai ragidai mu idamaga rabineya
tamusinimoto,
34 manako mu ubumoto nau waegeyageya-
masinimono gwaigwitasinimono tepoteposini-
mono manako ewa susinimoto poyo. Nau mibai
posugani ko mara apeya eyaka kewoyagisi eweya
ka nau ade iyasugani kirani uburani." Iyesu inako
wagubu.

Apunu Diyemesi yo Diyoni Iyesu manumupu (Mateyu 20:20-28)

35 Apunu Tabadi e gubagaiyoma Diyemesi yo
Diyoni kaimpu Iyesu bameya bautagubu manako
manumupu, tagubu ke; “Nidiyei Kabukabuwa
Apunai, nu nuwanugu ka kau gwede mosi nu
nene kwaenuwagi.”
36 Mu inako tagubu manako Iyesu denai
wagubu ke; “Wi nuwagau gwede ki wi karako
nau kabuwasinimuri da nau wainapani.”
37 E inako wagubu, manako mu tagubu ke; “Nu
nuwanugu ka yau kena; Kau aita ewa Mamanuga
God e gari rabineya e taneya tondowa makeya ki
kau nuwagi manako nu apeya kau madanigeya
idiwomu, mosi kau idagi garu deneya ade mosi
kau idagi tenene ki deneya.”
38 Mu inako tagubu ko Iyesu denai tadebu,
wagubu ke; “Wi yona baba-piyamu ki pokere wi
inako sidiyamu. Nau nuwaboya nene awana
suwakarai kubarani ki wi mete kubamuri
baganai bo? Nau nuwaboya nene siruwasugani
ki wi mete inako siruwaiwagi bo?”
39 “Ena, nu baganai.”
Mu inako tagubu ko Iyesu mu ade tadebu,
wagubu ke; “Baganai, nau nuwaboya nene awana
suwakarai kubarani ki wi mete kubamuri ade nau
nuwaboya nene siruwasugani ki wi mete inako
siruwaiwagi.
40 Ko iyapana gwedewau nau idani garu deneya
bo nau idani tenene deneya idiwana ki sisiyai
ka eba nau suwagani. Iyapana gwedewau nau
Mamai mu watamaga ki winepupu ragidai ki mu
mena ka aita kaiwoto wata ki idiwono.”

41 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai dai
ki apunu Diyemesi yo Diyoni mu sisiyamaga
ki wainamupu ka mu bamamugu rabinamaga
pupuwena.
42 Ko Iyesu ubupu e tadeyau kabu-kabuwa
ragidai kuduba mu nene wagubu bautagubu
manako tadebu, wagubu ke; “Wi kataigau da
iyapana kwaiyanai ragidai mu kawakawai-
muguma kasiyaramaga pokaiya gwede mo tagisi
ki ka mu kobamugu idiwu ragidai ubumoto
mu umunumaga yadini makeya makeya
kwaetogomono. Ade iyapana kawakawai ki mu
kawarimugu esida ragidai badidi tagisi ki ka
kawakawai ragidai ki ubumoto mu umunumaga
mete yadini makeya makeya kwaetogomono.
43 Ko wi bamagau ka inako pa mena. Wi mo
nuwagau kawaigamana wainapiyamu ki ka wi
naiya kwarisiwagi wi kowaguma mu bigabigam-
aga kwaiwogoi.
44 Ade wi mo nuwagau yabiri ubumana waina-
piyamu ki ka wi naiya kwarisiwagi kowaguma
mu ewamugu ubumoi ade mu bitamaga kawara-
piyoi.
45 Nau Kunumau Kawapuwani Apunai mete
kina inako kwaesugakani. Eba iyapana ubu-
mana nau bigani kwaetagamana ki nana bausug-
ubuwani ko nau uburana mu bigamaga kwae-
sugana ki nana nau bausugubuwani. Nau po-
sugani manako nau pokanere ka iyapana ropani
kawaya mu bigimaga kuduba rikayagisi deni
mena gogayagisi.

Yabui kenekenei apunai Basimiyasi
(Mateyu 20:29-34; Ruki 18:35-43)

46 Mu kayatagubu kaiwa da natere Diyeriko
bautagubu ade kayatagubu kaiwa ka iyapana
ropani kawaya Iyesu e tadeyau kabukabuwa
ragidai mete kina bananatampu mete
kayatagubu. Yawata kwaiya ka apunu mosi e
yabui kenekenei bowa madai nene gene-wagawa
ika tondawa. Apunu ki ka apunu Simiyasi e
gubagai si ka Basimiyasi.
47 Tawana Nasareta apunai Iyesu ika yabadawa
sisiyai ki apunu Basimiyasi wainapupu manako
e bonanai ragiragi kawaya wena siyapu, wagubu
ke; “Iyesu, oragai apunai Dewida e wenai, kau nau
nuwaboyani wainapiyei bo pa mena?”
48 E inako wagubu ka iyapana bau-tagubu e
nakarimupu simpu tagubu ke; “Kau yona ka-
madi.” Mu inako tagubu ko e bonanai ragiragi
kawaya kawareya kawareya ade wena siyanawa,
wagawa ke; “Apunu Dewida e wenai, kau nau
nuwaboyani wainapiyei bo pa mena?”
49 Iyesu ubupu iyapana tadebu, wagubu ke; “Wi
apunu ki simuri da e yabadini.” E inako wagubu
manako iyapana kaimpu apunu yabui kenekenei
ki simupu, tagubu ke; “Kau kiri uburi kau no-
tagi kasiyara wainapiyowa. E kau nene wagau
nawananiyau.”
50 Mu inako tagubu wainapupu ka apunu
Basimiyasi e aukwarai wadubu waka kwenupupu
bagi ubupu manako Iyesu diriwai garugaru mena
kayawena.
51 E bameya bauwena ka Iyesu wirawena e
empupu manako manu-pupu, wagubu ke; “Kau

nuwageya nau gwede kwaesugani kau bamageya?”

Ko e denai wagubu ke; “Sidiyei Kabukabuwa Apunai, kau yabuni wadi papi da nau tawana empani.”

52 Ko Iyesu denai wagubu ke; “Ki baganai, kayanuwagi. Kau sumasinibi ki pokere kau karako iyanugibi.” Iyesu yona ki wagawa makeya ka apunu ki e yabui papupu tawana empupu manako e kipu ubupu Iyesu eweya kayawena.

11

Iyesu natere Diyerusaremu bauwena manako iyapana e paraupamawa

(Mateyu 21:1-11; Ruki 19:28-40; Diyoni 12:12-19)

1 Mu kebomawa da natere Diyerusaremu bautagamana kwaetagamawa ka mu ripa ‘oripi’ wenatagubu kweyai ki yamupu manako natere marai munta mo si ka Betani bautagubu kamadumpu kayatagubu da natere mo si ka Bepage bautagubu.

2 Ika bautagubu ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai apeya tadebu, wagubu ke; “Wi yabiriwagi natere buri yabaranugu ki kaiwagi manako papa ‘donki’ mosi taburuba pokaiya yawata uwareya kwimupu uburau ki ika empumuri, ko papa ‘donki’ ki kawareya ka iyapana mo naiya eba kayawena. Wi papa ‘donki’ ki e taburubai rikapumuri manako bananapumuri kebomuri.

3 Ko iyapana mo wi eminiyoto, yagisi ke; ‘Wi gwede nana inako kwaiwagamu?’, e inako yagisi

ki ka wi denai e simuri, iwagi ke; ‘Nu Kaiwa-
wonuga papa ‘donki’ yau nene wagubu ko e garu-
garu mena ade tonopoto wirayagisi baiyagisi.”

4 Iyesu inako wagubu manako e tadeyau
kabukabuwa ragidai apeya ki kayatagubu papa
‘donki’ buri yawata uwareya tawa katamuruiya
kwimupu ki emupu manako mu kaimpu papa ki
rikapamupu.
5 Rikapamawa ka iyapana ika idiwa ragidai mu
emitampu manako manutampu, tagubu ke; “Wi
gwede nana asusu baigubu papa ‘donki’ munai
yau e taburubai rikapiyamu?”
6 Iyapana ki inako tagubu ko Iyesu tadeyau
kabukabuwa ragidai ki Iyesu badidi tadebu ki mu
makeya makeya iyapana tademupu manako iya-
pana ki denai tagubu ke; “Baganai, papa ‘donki’ ki
wadumuri kaiwagi.”

7 Mu papa ‘donki’ ki wadumpu bautagubu
manako mu muga midimaga tatamai rikatampu
tempu papa ki tagaiya nakamupu manako Iyesu
yapu papa donki ki kawareya tondubu kayawena.
8 Tondubu kayawena kaniyawa ka iyapana
ropani kawaya mu mete kina mu midimaga tata-
mai rikatamawa yawatau nakapamawa ade dai
ka ripa kwarai meyamawa nakapamawa da Iyesu
bauwagana ki kawareya kaya-wagana ki nana.
9 Iyapana dai yabiri-tagubu ade dai ewatagubu
inako kaya-tagubu yamawa manako ewapuru
mena Iyesu paraupamawa ade Mamanuga God e
si tepapamawa, tagamawa ke;

“Ousana kaiwa kaiwa. Mamanuga God e si nu
karako tepapemei. E kau wadiniyoto bagi.

Kau karako Mamanuga God e kasiyarai pokaiya baunugibi.

10 E kau wadiniyoto bagi. Kau ka nu ripak-warakwaranuga Dewida kaiwawowena e watai wadana nu kwayubaniyana tondana ki nana baunugibi. Mamanuga God usi kunumau tondau e si nu karako tepape-mei.”

11 Iyesu natere Diyerusaremu bau-wena ka e Mamanuga God e Tawai rabineya kanibu gwedegwede kuduba empiyawa wiwirapiyawa ko kemora-wagana kwaewagawa ki pokere e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida kewowena kerapu apeya mete wira-tagubu kayatagubu natere Betani bautagubu.

Iyesu ripa damaya sibu (Mateyu 21:18-19)

12 Mu ika ukwampu nawaru puru-wena man-ako natere Betani kamada-mana kwaetagamawa ka Iyesu wetei mebu.

13 E wetei meyawa ka e yabu tapu manako ripa damaya kwarai buri empupu ki pokere e madai dai kupana wainapupu kayawena. Ko ki ka eba damaya madai kirau ki marai ki pokere e buri bauwena ka e damaya madai mo eba empupu.

14 E kwarai mena empupu ki pokere e ripa damaya ki sibu, wagubu ke; “Kau mibigi ewa eba kiroto. Iyapana mo kau mibigi eba kupoto.” Iyesu yona ki wagubu ki ka e tadeyau kabukabuwa ragidai mu kuduba wainamupu.

Iyesu Mamanuga God e Tawai rabineya kanibu (Mateyu 21:12-17; Ruki 19:45-48; Diyoni 2:13-22)

15 Mu natere Diyerusaremu ade bautagubu ka
Iyesu kanibu Mamanuga God e Tawai rabineya
kayawena manako iyapana ika deni deni nida
kasiwaratagamawa idiwa ki emitapu manako
nakaritapu siwakeketapu. Bowa madai deni deni
nida kasiwara-tagamawa idiwa ragidai ki mu
watara-maga ki e koritapupu isiyapupu ade midi-
wari bowa madai nene nida-tagamawa ragidai ki
mu kebarimaga ki e mete tepupu isiyapupu.
16 Iyapana gwedegwede marai kawai tepamana
Mamanuga God e Tawai rabineya kebomana
kwaetagamawa ki ka e mu yawatamaga boda-
pupu,
17 manako iyapana kabuwatapu tadebu,
wagubu ke; "Mamanuga God e okai wagau; 'Nau
Tawani ki ka guriguri tawai ki rabineya iyapana
tawana tawana kuduba, madega kauwagau
madega posiwagau ki baitagisi nau bamaneya
guriguritogomono idiwono.' Ko wi ka yona ki
eba waina-piyamu. Wi ka kuwa ragidai yewe
maramara weki gwaiya kuwaiwagamu idiwu."
Iyesu inako wagubu.

18 Iyapana kawakawai, Mamanuga God bameya
dobopiyamu ragidai ade Mamanuga God e gorai
kataimugu ragidai mete kina Iyesu kwaewena
sisiyai ki wainamupu ka mu e minimana po
yanuwei teyamawa. Ko iyapana ropani kawaya
Iyesu eweya kayatagubu e yonai kasiyarai
kawaya ki waina-pamawa e si tepapamawa iwa

ki pokere kawakawai ragidai ki e kudeya mete
wainapamawa.
19 Kemora nene ka Iyesu e kowakowaiyoma
mete kina natere Diyerusaremu kamadumpu
kayatagubu.

Ripa damaya sibu ki surawena emupu (Mateyu 21:20-22)

20 Mu ukwampu nawaru puruwena ka mu
didiburu kayatagubu kebomawa da ripa damaya
ki bameya bautagubu manako ripa ki kwarai,
ragai ade witai kuduba suratagubu emupu.
21 Mara yomi ka Iyesu ripa ki sibu ki apunu
Pita wainapupu ki pokere e wagubu ke; “Sidiyei
Kabukabuwa Apunai, kau ripa burida emani. Kau
yomi ripa ki sibi ko karako ka surawena.”
22 Apunu Pita inako wagubu ko Iyesu denai
wagubu ke; “Nau mibai nidiyani wainapumuri;
Wi notaga eyaka mena Mamanuga God suma-
pumuri,
23 ki ka wi kweya buri simuri, iwagi ke; ‘Kau
kiri uburi egi kayanuwagi’, ki ka kweya ki kiroto
uburoto egi kayayagisi. Ko wi notaga apeya apeya
notapiyoi were simuri ki ka e eba kiroto uburoto
kayayagisi. Wi notaga eyaka mena iwagi ke; ‘Nau
karako suwagubuwani ki wenayagisi’, wi notaga
inako yagisi ki ka wi iwagubu ki wana wenayagisi.
24 Ki pokere, nau karako yona mo ade suwa-
gani wainapumuri; Wi Mamanuga God bameya
guriguri pokaiya gwede mo nene geneiwagi ki ka
wi notaga eyaka mena inako notapu-muri, iwagi
ke; ‘Nau karako suwagu-buwani ki wenayagisi.’

Wi inako sumaiwagi ki ka wi iwagubu ki wana e negeni.
25 Ade yona yau mete wainapu-muri; Iyapana bera berokoi mo wi bamagau kwaewena manako wi rabinaga berokowena ki ka wi naiya berokoi ki wi notagau deni mena surupumuri notagoga-pumuri manako ewa ubumuri guriguriwagi. Wi inako kwaiwagi ki ka Mamanuga God kunumau tondau wi wiga bigiga ki mete empoto deni mena surupoto.
26 Ko iyapana mo bera berokoi wi bamagau kwaewena manako wi berokoi ki wi notagau eba surupumuri notagogapumuri ki ka Mamanuga God kunumau tondau wi wiga bigiga ki mete eba notagogapoto."

Diyu ragidai kawakawaimuguma Iyesu pari wirawirapamawa
(Mateyu 21:23-27; Ruki 20:1-8)

27 Mu natere Diyerusaremu ade bautagubu ka Iyesu Mamanuga God e Tawai rabineya ade kayawena manako iyapana kawakawai, Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai, Mama-nuga God e gorai kataimugu ragidai, ade iyapana kawakawai dai mete kina ki e bameya bautagubu,
28 manako manumupu, tagubu ke; "Kau nima kasiyara negebu were kwaenugei? Kasiyara ki nima negebu?" Mu inako tagubu.
29 Ko Iyesu denai mu tadebu, wagubu ke; "Yabiri nau wi manuniyani denai sidimuri were ewa ka nau nima kasiyara tegebu ki sisiyai wi nidiyani.

30 Nau yonani ka yau kena; Apunu Diyoni iyapana siruwatamana ki nana bauwena ki ka e Mamanuga God wagubu ki pokere kwaewagawa bo iyapana kaina mo wagubu were kwae-wagawa? Wi ki iwagi da nau wainapani."
31 Kawakawai ragidai e manui ki wainamupu ka mu mubo mubo deni deni manu kasiwaratagubu, tagubu ke; "Nu denai iwagamu da; 'Apunu Diyoni, e ka Mamanuga God wagubu umuneya kwaewagawa', nu inako iwagamu ki ka apunu ki denai inako nidiyoto, yagisi ke; 'Baganai, ko wi badidi pokere apunu Diyoni e yonai eba sumamupu?'
32 Ko nu iwagamu da; 'Apunu Diyoni, e ka iyapana kaina mo wagubu umuneya kwaewagawa', nu inako iwagamu ki ka nu iyapananuguma pakasi ragidai badidi tagisi?" (Mu iyapana kudumugu mete wainapamawa mibai ka pakasi ragidai kuduba wainamupu da apunu Diyoni e ka Mamanuga God e wagubu umuneya bauwena ade e ka Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa ki apunai mosi.)
33 Kawakawai ragidai kudu mete wainapamawa ki pokere mu denai Iyesu simupu, tagubu ke; "Nima apunu Diyoni tonopupu ki nu eba katainugu." Iyesu yona ki wainapupu ka e denai tadebu, wagubu ke; "Baganai, wi nau eba sidimupu ki pokere nima kasiyara tegebu ki sisiyai nau wi mete eba nidiyani." Iyesu denai inako wagubu.

12

Upi kwayubapamawa ragidai mu

keyakeyaimaga
(Mateyu 21:33-46; Ruki 20:9-19)

1 Iyesu keyakeyai mo tadebu, wagubu ke;
“Apunu mosi e gari umapu manako ripa ‘waeni’
ki momai dai tepupu gari ki rabineya upu.
Ki eweya ka e ripa madai ki botopamana
watai yamanapupu manako iyapana e upi ki
kwayubapamana ragidai wata-maga iyarau mo
mete wadubu. Wadubu kewowena ka e iyapana
dai nene wagubu bautagubu manako gwaiyaba-
tapu, wagubu ke; “Wi nau upini yau naigida
mena kwayubapiyoi manako maura marai ki
makeya ka wi madai dai wi wiga tepiyoi ko dai
wi nau nene nakapiyoi. Nau niya ka tawana
mo kayasugani umoni da ewa marai mosi ade
bausugani.” E inako wagubu manako kayawena.
2 Maura marai bauwena ka e ubupu e bigabigai
apunai mosi ripa madai ki dai tepana ki nana
upi kwayubapamawa ragidai ki mu bamamugu
tonopupu kayawena.
3 Ko e ika bauwena ka mu e ripa madai ki eba
kwemupu ko mu e wadumupu pa gudapamawa
da tono-mupu ida kasikasi wirawena kayawena.
4 Ki eweya ka upi ki apunai e bigabigai apunai
ade mosi tonopupu manako e kayawena umawa
da buri bauwena ka upi ki kwayubapamawa
ragidai e mete wadumupu e debai minimupu
sukwana ade midimama berai e bameya kwae-
tagubu manako e mete pa ida kasikasi tonomupu
kayawena.
5 Ki eweya ka upi apunai ki e bigabigai ade
mosi tonopupu ko e umawa da buri bauwena
ka upi ki kwayubapamawa ragidai e wadumupu

minimupu poyo. Upi apunai ki e bigabigaiyoma
ragidai ropani kawaya inako eyaka eyaka tono-
tamiyawa kayatagamawa ko mu iwa da buri bau-
tagamawa ka upi ki kwayuba-pamawa ragidai
iyapana ki kuduba giritamawa pasutamawa. Dai
mu taunimawa popo ade dai mu pa bidara tage-
mawa ida kasikasi tonotamawa kayatagamawa.
6 Mu inako kwaetagamawa yamawa da si-
yareya ka upi apunai ki e bigabiga-iyoma kuduba
inako tonotapu kewo-wena. E eya gubagai
nuwaiya po apunai ki e mena ika e bameya ton-
dawa. E notai wagubu ke; 'Nau niya gubagani
tonopani ki ka mu e naigida mena wiwirapomoto
wainapakani.' E inako wainapupu manako e eya
gubagai ki tonopupu kayawena.
7 E gubagai kayawena umawa da mu bama-
mugu bauwagana kwaewagawa ka upi kwayuba-
pamawa ragidai ki mu mubo mena tagubu ke;
'Waira yau ewa wadana apunai bauwena yau
kena ki pokere karako miniyamu poyo da e
gwedegwedei yau kuduba ka aita nu tepamu.'
8 Mu inako tagubu manako kaimpu apunu ki
e gubagai ki deni mena minimupu poyo manako
gari tagaiya kwenumupu."
9 Iyesu keyakeyai ki wagubu manako manu-
tapu, wagubu ke; "Waira ki apunai e gubagai
powena ki bimbinai ka e badidi kwaeyagisi? Nau
suwagani wainapumuri; E baiyagisi manako upi
kwayubapamawa siyasiya ragidai ki tetamini na-
mutamini manako mu upimaga ka e kowaiyoma
kudubai dai tageni.
10 Mamanuga God e okai tampu ki wi
iyabamupu bo pa mena? Oka ki wagubu ke;

‘Wi tawa wadamu ragidai waina-mupu da e ka
bebeda berokoi ki pokere kwenumupu. Ko
Mamanuga God bebeda ki wadubu ade
wowo bebedai kaupupu.
11 Nu Kaiwawonuga ki kwaewena ka bagi
kawaya.’ ”
Iyesu inako wagubu.
12 Diyu ragidai kawakawaimuguma
wainamupu da Iyesu waigugu wagubu ki ka e mu
nene wagubu ki pokere mu e wadamana ki nana
mete wainamupu. Ko mu iyapana ropani kawaya
ika idiwa mu kudumugu mete wainapamawa ki
pokere mu e kamadumpu kayatagubu.

Iyapana wairamaga denai takesi tamoto bo pa mena?
(Mateyu 22:15-22; Ruki 20:20-26)

13 Ki eweya ka kawakawai ragidai ki
ubumpu Parisi ragidai dai ade apunu Erodi e
kowaiyoma dai mete kina Iyesu beraberapamana
manupamana da e yona mo paerepana manako
mu ki pokaiya e wadamana ki nana e bameya
tonomupu.
14 Mu e bameya bautagubu manako dayaya
yonai inako tagubu ke; “Nidiyei kabukabuwa
apunai, nu katainugu da kau iyapana eba be-
ratamiyei ko kau yona mibai mena nuwegei. Iya-
pana kawakawai kau bamageya bautagamu ki
kau bera yonai mo eba nuwegei mu beratamiyei.
Ade iyapana pakasi ragidai kau bamageya bau-
tagamu ki kau mu mete eba beratamiyei yona
kudubai mosi nuwegei. Pa mena. Kau mara-
mara yona eyaka mena Mamanuga God e yonai
mibai ki mena kawareya kawareya nuwegei. Ki

pokere nu karako kau nidimei ki kau wainapi;
Nu tawana Roumi ragidai mu kawaimaga Sita e
bameya nu wairanuga denai takesi tamamu ki
kau wainapiyei baganai bo eba baganai?
15 Nu takesi ki tamamu bo eba tamamu?”
Mu inako tagubu, ko Iyesu e rabineya waina-
pupu da; ‘Mu ka nau bamaneya dayayatagamu
nau kerapuneya wadamu’, ki pokere e denai
tadebu, wagubu ke; “Wi gwede nana inako
manusiniyamu kerapuneya wadamu? Bowa
madai mo tegemuri da nau empani.”
16 Mu kayatagubu bowa madai mo wadumpu
bautagubu kwemupu manako e bowa madai ki
empupu tadebu, wagubu ke; “Yau ka nima keyai
bowa madai yau naureya tondau? Nima si bowa
madai yau naureya okapupu?”
E inako wagubu ka mu denai tagubu ke; “Yau ka
tawana Roumi ragidai mu kawaimaga Sita e keyai
ki naureya tondau.”
17 Mu inako tagubu, manako Iyesu denai
tadebu, wagubu ke; “Baganai, apunu kawai
Sita nene ki wi e ebo kwemuri ade Mamanuga
God nene ki wi e ebo kwemuri.” Iyesu yona ki
wagubu ka iyapana ki mu notamaga kowena
denai siyamana babatagubu.

Iyapana popotagubu ragidai ade iyatagisi ki-moto ubumoto
(Mateyu 22:23-33; Ruki 20:27-40)

18 Ki makeya ka Sadusi ragidai dai Iyesu manu-
pamana ki nana e bameya bautagubu. (Sadusi
ragidai mu iyapana inako tadeyamu, tagamu ke;
“Nu popoigamu ki ka nu ewa eba iyaigamu ki-
mamu ubumamu.”)

19 Sadusi ragidai ki Iyesu bameya bautagubu
manako e simupu, tagubu ke; “Nidiyei Kabuk-
abuwa Apunai, oragai apunai Mosisi nu goranuga
inako tapu, wagubu ke; ‘Apunu mosi e wainai
munu eba wenapoto ko e nobomoi poyagisi ki
ka apunu ki e yowai koboro ki uworoto manako
munu e wenapoto ki aita popai apunai ki e watai
yadini.
20 Karako tawana mosi ka iyapana ida daikere
kewowena daikere apeya (7) ika idiwa manako
mu tatamaga ridi mo uwapu. E ridi mo uwapu ko
e munu eba wenapupu manako apunu ki powena.
21 E powena ki pokere e yowai koboro ki uwapu
ko e mete powena ko munu mo eba wenawena.
Munu eba wenawena ki pokere e yowai ade mosi
ubupu koboro ki ade uwapu manako e mete
powena ko munu mo eba wenawena.
22 Mu inako kwaetagamawa yamawa da iya-
pana ida daikere kewowena daikere apeya (7)
koboro ki uwamupu ki mu kuduba popotagubu
gawarara ko munu mo eba wenawena. Ko si-
yareya ka ridi ki e eya mete powena.
23 Kau karako nuwagi da nu wainapamu; Mara
kwauneya ka iyapana popotagubu ragidai ade
iyatagisi kimoto ubumoto makeya ki ka ridi ki
nima wainai? Mibai ka e iyapana ida daikere
kewowena daikere apeya (7) ki tauwapu.”
24 Mu inako tagubu, ko Iyesu denai Sadusi
ragidai ki tadebu, wagubu ke, “Wi kawaya da-
ganani paerepiyamu. Wi Mamanuga God e yonai
eba kataigau ade e kasiyarai mete eba kataigau.
25 Iyapana popotagubu ragidai ade kimoto ubu-
moto makeya ki ka mu eba anikatagisi. Mu ka

aneya kunumau idiwu ki maba inako idiwono.
26 Ko iyapana popotagubu ragidai ewa ade iy-
atagamana kimana ubumana ki yonai ka oragai
apunai Mosisi oka tapu kewowena ko e yonai ki
mibai wi bani eba wainapiyamu bo? Mara mosi
ka oragai apunai Mosisi kayawena kaniyawa da e
ripa mo beuwena empupu manako e Mamanuga
God e bonanai inako wainapupu, wagubu ke;
'Apunu Eburamu e Mamai God ka nau. Apunu
Aisiki e Mamai God ka nau. Apunu Diyaikapu e
Mamai God ka nau.'
27 Oragai apunai Mosisi Mamanuga God e
bonanai inako wainapupu ki mibai nau karako wi
nidiyani wainapumuri; Oragai ragidai Eburamu
yo Aisiki yo Diyaikapu ki mu ka orageya mena
popotagubu gawarara ko mu keyai-muguma
iyaiya idiwu ki pokere Mamanuga God wagubu
ke; 'Mu Mamamaga God ka nau.' Ko wi waina-
piyamu da iyapana popotagisi ki mu ewa eba
iyatagisi kimoto ubumoto ki pokere wi kawaya
daganani paere-piyamu." Iyesu inako tadebu.

Yona kawakawaya apeya
(Mateyu 22:34-40; Ruki 10:25-28)

28 Mamanuga God e gorai ki kataiya apunai
mosi ika uburawa mu waina-tamiyawa ki Iyesu
yona denai bagi kawaya Sadusi ragidai tadeyawa
ki wainapupu manako e kanibu Iyesu bameya
bauwena e sibu, wagubu ke; "Mamanuga God
e gorai ropani kawaya nakapupu ki paunamugu
gora bani ka kawaya esida?"
29 E inako wagubu manako Iyesu denai e sibu,
wagubu ke; "Gora kawai ka yau kena; 'Tawana

Isiraero ragidai, wi wainapumuri; Mamanuga God e eya mena ka Kaiwawo.

30 Ade wi nuwaga notaga, wi mibiga kuduba ade wi kasiyaraga kuduba ki pokaiya ka wi maramara wi Mamaga God e mena nota kwarikwarisipiyoi idiwoi.'

31 Gora kawai mosi ka yau kena; 'Kau kiya nene wainapiyei ki maba kau kowagiyoma mu nene mete wainapiyowa.' Gora apeya yau mena ka kawakawaya."

32 Iyesu inako wagubu manako apunu ki ubupu denai wagubu ke; "Sidiyei Kabukabuwa Apunai, kau yona mibai kawaya nuwegei. Mamanuga God e eya mena ka Kaiwawo. Tawana tawana kuduba, madega kauwagau madega posiwagau ka kaiwawo mo e maba pa mena.

33 Nu nuwanuga notanuga ade nu kasiyaranuga kuduba ki pokaiya Mamanuga God kawaya daganani nota kwarikwarisipomu ade nu kowanuguma mu nene mete notatamomu idiwomu ki ka gora kawakawaya esida. Nu papa pasumei puyo Mamanuga God kweyemei bo denai gwede mo inako kwaigemei ki kuduba ka erida."

34 Apunu ki yona supasupai kawaya inako wagubu ki pokere Iyesu denai e sibu, wagubu ke; "Kau yona mibai nuwagibi. Nau wainapakani da kau waunitau Mamanuga God sumapi e umunui wadi manako e gari rabineya e kasiyarai pokaiya uburi."

Iyesu inako wagubu wainamupu ka iyapana ika idiwa kudu mete waina-mupu ko mu manu mo e eba simupu.

Nu Iya Negeyana Apunai Keriso ka nima?
(Mateyu 22:41-46; Ruki 20:41-44)

35 Iyesu Mamanuga God e Tawai ki rabineya
iyapana tadeyawa kabu-kabuwa tondawa ka e
mu manutapu, wagubu ke; "Mamanuga God e
gorai kataimugu ragidai ka badidi pokere tagamu
da 'Nu Iya Negeyana Apunai Keriso e ka oragai
apunai Dewida e momai?'
36 Nau suwagani wainapumuri; Takari kawaya
ka Mamanuga God e Keyai Tanai Bagi Kawaya
oragai apunai Dewida kabuwapupu manako e
ubupu oka yau tapu, wagubu ke;

'Nau Kaiwawoni God nau Kaiwawoni sibu,
wagubu ke; Kau nau madanani garu
deneya tondowa da nau kau iyaragiyoma
kuduba kwanatamani kau kerapugi
kobaiya nakatamani kewoyagisi were.'

37 Oragai apunai Dewida ubupu Keriso e eya
Kaiwawoi sibu, ko ade badidi maba ka e eya
Kaiwawoi sibu Keriso ki ade apunu Dewida e eya
momai?"
Iyesu inako wagubu manako iyapana pakasi
ragidai ropani kawaya ika idiwa ki mibi mama-
mai e yonai ki waina-pamawa.

Iyesu Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai mu sisiyamaga wagubu
(Mateyu 23:1-36; Ruki 20:45-47)

38 Ko Iyesu ubupu iyapana ade tadeyawa kabuk-
abuwa, wagawa ke; "Yabu yabu idiwoi kwaenda
Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai baitag-
isi wi kerapugau yadini. Iyapana mu emitamana
ki nana ka mu monagamaga rorowa kawakawaya

inako umamu imatau kaiwu kebomu da iyapana
ropani kawaya ika idiwu ki mu emitamana wi-
wiratamana ki nana.
39 Guriguri tawai rabineya ka mu kawai
gisipiyamu kawakawai ragidai mu watamaga
bagi kawaya ki kawareya idiwu. Ade poraga
kawareya ka iyapana mu emitamana simaga
tepapamana ki nana ka mu iyapana yabaramugu
kebari bagi kawaya kawareya idiwu.
40 Ridi koboro mu gwedegwedemaga ade mu
tawamaga kuduba ki mu asusu tepiyamu ko mu
beramaga ka badidi maba ki iyapana eba kataiga-
mana ki nana ka mu ubumu iyapana yabaramugu
guriguri rowarowa kawaya tagamu. Mu inako
kwaetagamu ki pokere mu aita ewa denai bita
banana-pomoto ki bitai ka kawaya esida.”

Koboro mosi bowa madai Mamanuga God nene tapu
(Ruki 21:1-4)

41 Iyesu kanibu Mamanuga God e Tawai
rabineya iyapana bowa madai Mamanuga God
nene puyo tamawa watai ki madaneya tondubu
manako iyapana ika bautagamawa bowa madai
dai puyo nakapamawa ki mu emitami-yawa.
Gwedegwedemaga ropani kawaya ragidai
bautagamawa bowa madai kawaya daganani
nunumawa,
42 ko ridi koboro mosi e gwedegwedei pa mena
ki bauwena bowa madai waibora apeya ki mena
ika nunupu.
43 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mu
nene wagubu bautagubu, manako tadebu,
wagubu ke; “Nau yonani yau nidiyani

wainapumuri; Iyapana kuduba bowa madai ika nunumawa mu ka puyo maraitau nakapamawa ko ridi koboro ki e mena ka puyo kawaya daganani tapu.
44 Gwedegwede ropani kawaya ragidai ki mu ka tagamaga mesi mete nakamupu ko ridi koboro ki e gwedegwedei ka pa mena ko waibora marai munta e bameya tondawa ki kuduba e Mamanuga God nene tapu." Iyesu inako wagubu.

13

Mamanuga God e Tawai ki iyapana yadini rorororo
(Mateyu 24:1-14; Ruki 21:5-19)

1 Iyesu Mamanuga God e Tawai ki kamadana kwaewagawa ka e tadeyau kabukabuwa apunai mosi e bameya bauwena manako sibu, wagubu ke; "Nidiyei Kabukabuwa Apunai, tawa bagi kawaya bowa bagibagi pokaiya wadumupu yau emani."
2 Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; "Kau gwedegwede yau kuduba empiyei? Nau yona mibai nidiyani wainapi; Tawa yau bowa pokaiya wadumupu ki ka iyapana ewa marai mosi baitagisi baupomoto giri-pomoto pasumoto manako bowa eyaka mena kwaitana mo e wateya eba tondono ko mu kuduba rororororotagisi kewoyagisi."
3 Ki eweya, Iyesu ripa 'oripi' wenatagubu kweyai ki kawareya yapu tondawa ka e Mamanuga God Tawai ki bamanugutau burida empupu. Apunu Pita yo Diyemesi yo Diyoni yo Enduru mu muga mena e bameya bautagubu manako manumupu, tagubu ke;

4 “Kau kabuwaniyo; Nuwaboya marai nene
nuwagibi ki gwede mara baiyagisi? Ade mara ki
bauwagana ki nu gwede matakirai empamu da nu
kataigamu mete idiwomu?”
5 Ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Yabu yabu
idiwoi da iyapana eba baitagisi wi beranimoto wi
notaga wirapomoto.
6 Iyapana ropani kawaya nau ewaneya baitagisi
nau sini pokaiya beratagisi, tagisi ke; ‘Nau ka eyo.’
Mu inako beratagisi manako ubumoto iyapana
ropani kawaya kerapumugu waditamini notam-
aga wirapomoto da mu sumatamini.
7 Wi ta yo yawira sisiyai wainapumuri ade ta
yo yawira kwaetagamana kwaetagisi ki sisiyai
mete wainapumuri. Ko kudu eba wainapiyoi. Ta
yo yawira ki kuduba wenayagisi ko mara siyarai
tondau eba bauwagana kena.
8 Tawana tawana ka natere mo uburoto natere
kudubai mo mete yawira-tagisi, ade tawana mo
kawaimaga e iyapanaiyoma tetamini kayatagisi
tawana mo kawaimaga e iyapanaiyoma mete
kandetagisi. Tawana ebo ebo ka tawana mosi
waira nutanuta baiyagisi ade tawana mosi ka
kapoi kawaya uburoto. Ko nuwaboya yau ki ka
ridi munu wenapana tagai urau ki makarai maba.
Makari kawaya ka ewa baiyagisi.
9 Wi wibo kwayubaga kwaiwogoi idiwoi. Iya-
pana wi tenimoto kawakawai ragidai mu ba-
mamugu idamaga gurai wi naurigau ugwadini-
moto ragiragi manako guriguri tawai rabineya wi
nunimoto. Nau pokanere ka wi aita kawakawai
ragidai mu yabaramugu ubumuri nau sisiyani mu
tademuri wainapomoto.

10 Yabiri ka iyapana tawana tawana kuduba,
madega kauwagau madega posiwagau nau
yonani bagi kawaya yau wainapomoto
kewoyagisi were ewa ka mara siyarai ki baiyagisi.
11 Tawana tawana ebo ebo iyapana aita ubu-
moto wi tenimoto idamaga gurai wi naurigau ug-
wadinimoto ragiragi ki ka wi denai iwagamana ki
nene kudu eba wainapiyoi ko yabarayabara ubu-
moi. Wi yona denai iwagamana marai baiyagisi
ki ka wi pa yona iwagi manako ki makeya ka
Mamanuga God e eya Keyai Tanai Bagi Kawaya wi
kabuwaniyoto manako wi yona ki mena makeya
makeya iwagi.
12 Tatai uburoto yagisi manako e yowai poy-
agisi. Yowai uburoto yagisi manako e tatai poy-
agisi. Mamai uburoto yagisi manako e munuiy-
oma popotagisi. Munumuguma ubumoto mu in-
amuguma mamamuguma tagarara-tamini tagisi
manako mu inamuguma mamamuguma popotag-
isi.
13 Nau pokanere ka iyapana wi kiranimono ber-
oberoko ko iyapana nima nau eba tagararasiniy-
oto ko giruru maba kobaiya teyagisi buridere
baiyagisi ki ka mara siyareya ka Mamanuga God
uburoto iyapana ki iya waunai kweyoto.”

Berokoi kawaya mosi yabadau
(Mateyu 24:15-28; Ruki 21:20-24)

14 “Aita ewa ka ‘Berokoi Kawaya’ mosi baiyagisi
manako e eba uburana watai ki wateya uburoto.
(Nima yona yau iyabapono ki ka e yona yau mibai
ki naigida mena notapono.) Wi berokoi ki ika
uburono empumuri ki ka wi tawana Diyudiya

ragidai garugaru mena wakapaiwagi kweyau kai-
wagi.
15 Iyapana mosi imatau tondau ki ka e eba
yaroto e ebo gwedegwedei tawa rabineya naka-
pupu ki tepoto. Pa mena.
16 Ade iyapana mosi kokorau umau ki ka e eba
wirayagisi e midi tatamai ki kai tawau kayayagisi.
Pa mena.
17 Akae, mara ki makeya ka ridi mosi mibi ro-
modoi bo munu wawayai mete kina ki ka e badidi
maba wakapayagisi garugaru kayayagisi?
18 Mamanuga God bameya guriguriwagi da
berokoi ki nusuru mareya eba baiyagisi.
19 Mibai, mara ki makeya ka nuwaboya ade
bita kawaya daganani wenayagisi. Kerareya
Mamanuga God waira gwedegwede kuduba ya-
manapupu makeya idiweya kebomeya da karako
ka iyapana bita inako mo eba bananamupu. Ade
ewa, mara siyareya ki nu bita inako mo mete eba
bananapamu. Ko paunau ka bita kawaya yau
wenayagisi.
20 Mamanuga God e bita ade nuwaboya ki marai
yadini rowarowa ki ka iyapana mo eba tondono
ko mu kuduba popotagisi gawarara. Ko e eya
iyapanaiyoma winetapu ragidai ki mu nene e
wainapiyau ki pokere e mara ki yadini rogobi da
mu eba popotagisi ko idiwono.
21 Mara ki makeya iyapana mo baiyagisi wi
nidiyoto, yagisi ke; ‘Kebo-muri empumuri, Keriso
yewe bauwena tondau.’ Bo ade mo yagisi ke;
‘Keriso burida bauwena tondau.’ Iyapana mo
baiyagisi inako yagisi ki ka wi e yonai ki eba
sumapumuri.

22 Iyapana dai ubumoto beratagisi, tagisi ke;
‘Nau ka Keriso.’ Ade dai beratagisi, tagisi ke;
‘Nau ka Mamanuga God e bonanai wainapuwani
nidiyakani yau kena.’ Mu inako tagisi man-
ako mu matakiramaga marai kawai mete kwae-
togomono wi kabuwanimono. Mu iyapana be-
ratamini ade Mamanuga God e iyapanaiyoma
winetapu ragidai mu notamaga wira-pamana ki
nana mete kwaetogomono,
23 ki pokere wi wibo kwayubaga kwaiwogoi
idiwoi. Gwedegwede kuduba aita ewa wenayagisi
ki sisiyai nau karako yabiri nidibuwani yau kena.”

Iyesu kunumau oroguma kawareya kaworoto (Mateyu 24:29-31; Ruki 21:25-28)

24 “Bita kawaya ki marai kewoyagisi ki ka
madega sisipupoto manako siragamu ewa eba
taniyagisi.
25 Supama kunumau gwegwetagisi manako
kunuma kasiyarai mubo mubo geyageyatagisi.
26 Mara ki makeya ka Kunumau Kawapuwani
Apunai nau kasiyarani kawaya tanini bagi
kawaya mete oroguma kawareya ade kaworoni
ki wi nau emisinimuri.
27 Nau aneyaniyoma tonotamani manako
tawana tawana kuduba, madega kauwagau
madega posiwagau ki mu kayatagisi Mamanuga
God e winetapu ragidai kuduba kwana-tamini
ewapuru mena damutamini.”

Waigugu mosi ripa damaya naureya (Mateyu 24:32-35; Ruki 21:29-33)

28 Iyesu inako wagubu ade tadebu, wagubu
ke; “Karako waigugu ripa damaya naureya

kabuwaniyani ki wi wainapumuri; Ripa duwapiyau empu-muri ki wi kataigau da bodu marai waunitau baiyagisi.

29 Baganai, wi gwedegwede kuduba nidibuwani ki mibai wenayogono empiyoi ki wi mete katai-wagi da mara siyarai ka waunitau.

30 Nau yona mibai suwagani wainapu-muri; Nau yonani yau kuduba nidi-buwani ki mibai matarayagisi wi yabugere empumuri were ka wi dai karako idiwu ragidai ewa popoiwagi.

31 Kunuma waira kuduba gogatagisi ko nau yonani suwagubuwani ki eba gogayagisi ko mara-mara tondono kaniyono."

Iyesu gwede mara wirayagisi baiyagisi ki nu eba katainugu
(Mateyu 24:36-44)

32 "Nau gwede mara kemorau bo nawarau ade wirasugani bausugani ki ka iyapana kuduba wi eba kataigau, aneya kunumau idiwu mete eba katai-mugu, ade Mamanuga God e eya Gubagai nau niya mete kina ka mara ki eba kataineya. Nau Mamai e eya mena mara ki kataiya.

33 Ki pokere yabu yabu idiwoi wi kyayubaga mete kwaiwogoi mibai ka mara ki gwede mara baiyagisi ki wi eba kataigau.

34 Mara ki badidi maba baiyagisi ki nau karako suwagani; Apunu kawai mosi e tawana mo kaya-yagisi ki ka e naiya e bigabigaiyoma ragidai mu upimaga purupoto mubo mubo denemugu tageni ade katamuru uburau apunai gwaiyabapoto da e yabu yabu tondono.

35 Baganai, katamuru uburau apunai yabu tarau tondau ki maba ka wi mete inako yabu tamiyoi idiwoi mibai ka tawa apunai gwede mara ade wirayagisi baiyagisi ki wi eba kataigau. E kemora nene baiyagisi bo kemora paunau baiyagisi bo mara dumai tarono ki makeya baiyagisi bo nawaru puruyagisi didiburu mena baiyagisi bo, ki wi eba kataigau.
36 E garugaru mena baiyagisi manako wi oro were naininiyoto ki ka eba baganai.
37 Nau karako wi nidiyakani ki nau eba wi nene mena suwagakani ko iyapana kuduba mu nene mete suwagakani yau kena; Yabu yabu idiwoi.”

14

Iyapana kawakawai Iyesu minimana po ki keketai kupamawa
(Mateyu 26:1-5; Ruki 22:1-2; Diyoni 11:45-53)

1 Mara ki makeya ka iyapana kawakawai, Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ade Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai mete kina Iyesu weki gwaiya minimana po ki keketai kupamawa. Mara ki tetaiya ka iyapana poragamaga kawaya ki mu si ‘Mamanuga God Nu Raurunibu Poragai’ tagamu ade poraga ki rabineya ka kupe mosi ki mu si ‘Parawa Pa Pasumana Kupei’ tagamu ki mete kina.
2 Iyapana kawakawai ki Iyesu wadamana sisiyai tagamawa ko mu iyapana yawiratagamana kudumugu mete wainapamawa ki pokere mu mubo mena tagubu ke; “Iyapana ropani kawaya yewe poraga nene bautagubu ki

ubumana nu yawiranimana kudeya ki pokere kamadamu da poraga yau kewoyagisi were ewa yadamu.” Mu inako tagubu.

Ridi mosi ubupu Iyesu monagapupu
(Mateyu 26:6-13; Diyoni 12:1-8)

3 Ki makeya ka Iyesu apunu mo si ka Simiyoni si daikere ka ‘Kwata Apunai’ ki e bameya natere Betani rabineya bauwena.

Mu kupetagamawa idiwa ka ridi mosi ripa otai aurai bagi kawaya awana kororai mo rabineya minibu ki wadubu bauwena. Ripa otai ki si ka ‘nada’ ko ki denai ka kawaya daganani. Awana kororai ki mu bowa ‘arabata’ pokaiya yamanamupu. Ridi ki Iyesu bameya bauwena awana kororai ki minibu sukwana manako e ripa otai bagi kawaya ki Iyesu debaiya kwebu wira.

4 Iyapana dai tawa rabineya Iyesu mete idiwa ki ridi ki inako kwaewena emupu ka mu rabinamaga urabu mu mubo mena tagubu ke; “Ridi yau awana bagi kawaya ki gwede nana pa kwebu wira?

5 E wadubena kayawagubena iyapana gimarampena manako denai bowa madai kwempena ki e wadubena iyapana gwedegwedemaga pa mena ragidai tagebena ki ka baganai.” Mu inako tagubu manako mu ridi ki sisiba-pamawa.

6 Ko Iyesu denai wagubu ke; “Ridi yau kamadumuri midimama eba kwemuri. E bauwena nau nene badidi kwaewena ki ka bagi kawaya.

7 Gwede-gwede pa mena ragidai ki mu ka maramara wi mete idiwoi da wi mu waitatamiyoi ko nau marani rogobi-wagau da nau wi mete eba idiwomu.

8 Ridi yau e ebo nuwaiya badidi waina-pupu
nau nene kwaewena ki kuduba bagi mena. Nau
posugana marai ka waunitau ki pokere e karako
bauwena nau monagasinibu awana bagi kawaya
yau nau debaneya kwebu wira.
9 Nau mibai nidiyani wainapumuri; Iyapana
tawana tawana idiwu aita ewa nau yonani bagi
kawaya wainapomoto ki ka mu ridi yau e nau
nene badidi kwae-wena ki sisiyai mete wainapo-
moto manako e werei togomono."

Mu Iyesu wadamana ki apunu Diyudiyasi mibipupu
(Mateyu 26:14-16; Ruki 22:3-6)

10 Iyesu yona ki wagubu makeya ka e tadeyau
kabukabuwa apunai mosi si ka Diyudiyasi si
daikere ka Isikariyoto kipu ubupu kayawena
iyapana kawakawai Mamanuga God bameya
dobopiyamu ragidai ki mu bamamugu bauwena
manako tadebu, wagubu ke; "Nau karako
waitaniyani da wi Iyesu weki gwaiya wadumuri."
11 E yona ki wagubu wainamupu ka kawakawai
ragidai ki mu rabinamaga bagiwena poyo
manako mu denai e simupu, tagubu ke; "Ki ka
bagi kawaya. Kau inako waitaniyo ki ka nu
denai aita bowa madai dai kau negeyamu."
Mu inako tagubu ki pokere apunu Diyudiyasi
kayawena Iyesu wadamana minimana po ki
yawatai kwaenepiyawa umawa.

Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete ku-petagamawa
(Mateyu 26:17-25; Ruki 22:7-14, 21-23; Diyoni 13:21-30)

12 Mara karako mena idiwono da marawani
ka mu ‘Parawa Pa Pasumana Kupei’ ki kupetag-
isi. Ko karako ka mu bususumaga wagubu ki
mu makeya makeya kwaetagisi papa sipi munai
mo ugwadinimoto poyo ki pokere Iyesu tadeyau
kabukabuwa ragidai e bameya bautagubu man-
ako simupu, tagubu ke; “Kau nuwageya nu bani
kaigamu tawiyaigamu da kau ‘Mamanuga God Nu
Raurunibu Poragai’ ki kupei kupenuwagi?”
13 Ko Iyesu ubupu e tadeyau kabukabuwa
ragidai apeya tonotapu tadebu, wagubu ke; “Wi
yabiriwagi natere Diyerusaremu baiwagi man-
ako apunu mosi ika yawatau awana miniyoto
kawarapoto kaniyono empumuri ki e eweya kai-
wagi.
14 E tawa bani yaroto ki wi mete ika yamuri
manako wi tawa ki apunai ika tondau ki simuri,
iwagi ke; Nu Nidiyau Kabukabuwa Apunai
wagubu ke; ‘Nau watani bani da nau tadeyakani
kabukabuwa ragidai mete kina ‘Mama-nuga God
Nu Raurunibu Poragai’ ki kupei ika kupeigamu?’
15 Wi manu inako iwagi manako nu kupenuga
watai kawaya mosi ki mu ororeya mena okuku-
natagubu kebari mempu kewo-wena ki e yaroto
ika tawa rabinai tetaiya wi kabuwaniyoto. Nu
baninuga ki wi ika tawiyaiwagi manako nu ika
kupeigamu.”
16 Iyesu inako wagubu manako mu kayatagubu
natere ki rabineya bautagubu ka mu Iyesu badidi
wagubu ki makeya makeya banana-mupu man-
ako mu ika tawiyatagubu.
17 Kemorawagana kwaewagawa ka Iyesu
e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida

kewowena kerapu apeya mete kina ika bautagubu manako mu tawa ki rabineya kupetagamawa idiwa.

18 Ko Iyesu tadebu, wagubu ke; “Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Wi ba bananasinimpu baigubu yewe mete kupemei idiwei ko waunitau ka apunu mosi wi paunagau uburoto nau yogoni yagisi.”

19 Iyesu yona ki wagubu wainamupu ka mu notamaga kowena nuwaboya-tagubu manako mu eyaka eyaka e manupamawa, tagamawa ke; “Kau nau nene nuwegei bo? Kau eba nau nene nuwegei?”

20 Ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Ki ka wiyo, nau nidiyakani kabukabuwa ragidai ida esida kewo-wena kerapu apeya ki mosi. Karako tena yau kawareya nau mete ewapuru kupemei apunai mosi ki waunitau uburoto nau nidani yagisi.

21 Takari kwaya ka Mamanuga God e bonanai wainapamawa tagamawa ragidai ubumpu Kunumau Kawapuwani Apunai nau aita posugana ki yonai okamupu. Ko apunu nima nau nidani yagisi ki ka aita ewa ka e bita kawaya daganani bananapoto. Akae, apunu ki eba wenawagubena ki ka e nene baganai.” Iyesu inako wagubu.

Kupe siyarai
(Mateyu 26:26-30; Ruki 22:14-20; 1 Korini 11:23-25)

22 Mu kupetagamawa idiwa da paunau ka Iyesu bani buredi mo wadubu Mamanuga God bameya parauwena piripiri gerepupu manako e tadeyau

kabukabuwa ragidai tagebu, wagubu ke; “Bani
buredi yau ka nau kwakwarepuni ki pokere
tepumuri kupumuri.”
23 E inako wagubu manako ade kapa mo
wadubu Mamanuga God bameya ade parauwena
manako tagebu ewapuru mena kubamupu.
24 Kubamawa da kamadumpu ka e tadebu,
wagubu ke; “Awana ‘waeni’ daragai yau ka nau
darani. Nau Mamai naiya iyapana ropani kawaya
mu iyamaga nene gwaiyaba kaimatanawena ki
mibai wenawagana ki nana ka nau karako posug-
ani manako nau darani baiyagisi kaworoto.
25 Nau yona mibai suwagani wainapumuri;
Awana daragai yau ki nau ewa mo eba kubarani.
Ko aita ewa, nau Mamai God e gari rabineya
e kasiyarai pokaiya tondoni makeya ki ka nau
awana ‘waeni’ waunai mosi kubarani.”
26 Iyesu yona ki wagubu kewowena ka mu Ma-
manuga God e si umayo pokaiya tepamupu man-
ako kayatagubu kaimpu ripa ‘oripi’ wenatagubu
ki kweyai yamupu.

Iyesu kataiya da apunu Pita yagisi bodaboda (Mateyu 26:31-35; Ruki 22:31-34; Diyoni 13:36-38)

27 Mu kayatagubu kaiwa ka Iyesu yona mo
tadebu, wagubu ke; “Nau kataineya da wi kuduba
waunitau nau kamadisinimuri kudu wakapai-
wagi kaiwagi mibai ka takari kawaya ka Ma-
manuga God e bonanai wainapiyawa wagawa
apunai mosi nau nene oka inako tapu, wagubu ke;
‘Aita ewa ka Mamanuga God papa sipi kwayuba-
tamiyau apunai miniyoto poyo manako papa sipi

kuduba daburipomoto mu mubo mubo kayatagisi.' "
28 Iyesu inako wagubu manako ade tadebu,
wagubu ke; "Nau posugani ade iyasugani kirani
uburani ki nau yabiri kayasugani tawana Gariri
rabineya wi nawanaga ika tondoni."
29 Apunu Pita yona ki wainapupu ka e denai
wagubu ke; "Kau nidiyei kabukabuwa ragidai dai
ka bani kau kamadinimoto kudu wakapatagisi
kayatagisi ko nau kau eba kamadiniyani kayasugani."
30 Apunu Pita inako wagubu, ko Iyesu denai
e sibu, wagubu ke; "Pita, nau mibai nidiyani
wainapi; Kemora yau rabineya ka kau mara
apeya eyaka nuwogowa bodaboda da kau eba
kataigeya nau. Kau inako nuwogowa were ewa ka
kokoroku apeya yagisi manako nawaru puruyagisi."
31 Iyesu inako wagubu ko apunu Pita e midi
minibu, wagubu ke; "Akae, nau inako eba
suwagani ko kau ponuwagi ki ka nau mete
posugani." Apunu Pita inako wagubu manako
Iyesu tadeyau kabukabuwa ragidai kuduba Pita
umunui kawareya ki mu mete tagubu.

Iyesu tawana Gesemane rabineya guriguriwena (Mateyu 26:36-46; Ruki 22:39-46)

32 Mu kayatagubu kaiwa da tawana Gesemane
bautagubu ka Iyesu mu munatapu, wagubu ke;
"Wi yewe idiwoi ko nau niya mena kaniyani nau
Mamai bameya gurigurisugani."
33 E inako wagubu manako ubupu apunu Pita yo
Diyemesi yo Diyoni ki mu mena waratapu mete
kayatagubu.

Ki makeya ka Iyesu nuwaboya kawaya waina-
pupu ade e rabinai giriwena pasuwena ki pokere
e kowakowaiyoma ki emitapu tadebu, wagubu ke;
34 “Nau karako nuwaboya kawaya daganani
wainapakani ade nau rabinani giripakani pasur-
akani. Wi yewe yabu yabu idiwoi ko oro eba
ukwopoi.”
35 E inako tadebu kamaditapu kanibu e ebo
mena ubupu manako kwarisiwena wairau uk-
wapu e Mamai bameya guriguriwena, wagubu ke;
“Mamai, berokoi nau karako bananapani ki kau
surupi bo?”
36 Ade wagubu ke; “Mamai, Mamai, kau ba-
didi wainapiyei nuwagi ki kuduba wenayagisi.
Nau nuwaboyani kerarai kapa tegebi ki nau eba
kubarana wainapakani ki pokere kapa ki wadi
kayanuwagi. Ko Mamai, kau kaubo nuwageya
ki kwaenuwagi ko eba nau nuwaneya ki kau
kwaenuwagi.”
37 Iyesu inako guriguriwena manako e ade
wirawena bauwena ka e tadeyau kabukabuwa
ragidai ki ika ukwa-pamawa emitapu. Emitapu,
wade yabuyabutapu, manako e apunu Pita si
daikere Saimoni empupu sibu, wagubu ke; “Sai-
moni, kau ukwerei bo? Nau eba rowarowa
kanibuwani ko kau yabu eba tondei.
38 Yabu yabu idiwoi ade Mama-nuga God
bameya guriguriwogoi da gwede mosi eba
baiyagisi wi rabinaga kweyoto wira. Wi nuwaga
notaga ka bani kasiyara wainapiyamu ko wi
kwakwarepuga ka kasiyarai pa mena.”
39 Iyesu inako tadebu manako wirawena
kanibu e Mamai bameya naiya guriguriwena

ki kawareya ade guriguriwena.
40 E guriguriwagawa da kamadubu ka e ade
wirawena bauwena manako e kowakowaiyoma
ki yabu-maga ade bisi kayawena ukwapamawa
emitapu. Emitapu ade wade yabu-yabutapu ko
mu yona denai e siyamana ki mu babatagubu.
41 Ko Iyesu ade kanibu e Mamai bameya gurig-
uriwagawa da kamadubu manako ade wirawena
bauwena ka e kowakowaiyoma ki ade ukwapa-
mawa emitapu. Emitapu ka e tadebu, wagubu
ke; “Wi oro mena ukwapamu idiwu. Ko karako
kewowena. Kunumau Kawa-puwani Apunai nau
marani wana bauwena da nau nidani wagubu
apunai baiyagisi nau wadisiniyoto manako iya-
pana beramaga berokoi ragidai mu idamaga ra-
bineya nau tamusiniyoto.
42 Ki pokere kimuri ubumuri da kaigomu. Nau
yogoni wagubu apunai ki burida bauwena em-
pumuri.”

Iyapana Iyesu wadumupu
(Mateyu 26:47-56; Ruki 22:47-53; Diyoni 18:3-12)

43 Iyesu yona ki wagawa makeya ka mu apunu
Diyudiyasi ika matarau bauwena emupu. E ka
Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida
kewo-wena kerapu apeya ki apunai mosi. Diyu
ragidai mu kawakawaimuguma yo Mamanuga
God bameya dobopiyamu ragidai yo Mamanuga
God e gorai kataimugu ragidai mete kina ki mu
iyapana ropani kawaya tonotampu karako ta
yo kepata inako temupu apunu Diyudiyasi ba-
nanamupu mete bautagubu.

44 Yawatau ka yogo wagubu apunai ki iyapana
ki tadebu, wagubu ke; “Nu kaigamu usi baigamu
ki ka wi nau mena emisiniyoi manako apunu ki
nau kiyauyauponi ki e wi naigida mena wadu-
muri dokodoko kaiwagi.”
45 Apunu Diyudiyasi inako tadebu ki pokere
mu karako bautagubu ka e deni mena kanibu
Iyesu bameya bauwena manako paraupupu sibu,
wagubu ke; “Sidiyei Kabukabuwa Apunai.” E
inako wagubu manako Iyesu kiyauyaupupu.

46 E kiyauyaupiyawa emupu ka iyapana ki
kaimpu Iyesu wade doko-dokomupu ubumawa.
47 Ki makeya ka Iyesu mete iwa apunai mosi
kereba wadubu iyara apunai ki mosi e we-
nagui mebu puru. Bidara wadubu apunai ki e
ka Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai
kawaimaga e bigabigai apunai mosi.

48 Ko Iyesu iyapana ki emitapu manako tadebu,
wagubu ke; “Nau ka eba yawiyawirai. Wi ta
yo kepata wi tawagau kamaditampena pa baigu-
mpena ka baganai ko wi gwede nana ki mete
temupu nau yawirani baigubu?
49 Nau maramara Mamanuga God e Tawai ra-
bineya wi nidiyekeya kabu-kabuwa tondekeya
ko wi badidi pokere mara ki makeya nau eba
wadisinimupu? Ko baganai; Mamanuga God e
bonanai wainapamawa tagamawa ragidai takari
kawaya e yonai oka badidi tampu ki mibai karako
wenayagisi.”

50 Iyesu yona ki wagubu wainamupu ka e
tadeyau kabukabuwa ragidai kuduba e kamad-
umpu wakapatagubu kayatagubu.

51 Ko yaraga mosi aukwara mena utawena ika
Iyesu eweya kaniyawa ki iyara ragidai e emupu
manako mu e wadamana ki nana wadumupu
paeremupu e aukwarai mena wadumupu rika,
52 ki pokere apunu ki ni matarau wakapawena
kayawena.

Iyapana kawakawai Iyesu siyamawa wirawira (Mateyu 26:57-68; Ruki 22:54-55, 63-71; Diyoni 18:13-14, 19-24)

53 Iyapana ki Iyesu wadumpu dokodoko
kayatagubu kaiwa da Mamanuga God bameya
dobopiyamu ragidai mu kawaimaga tawaiya
bau-tagubu. Diyu ragidai kawakawai-muguma
kuduba Iyesu siyamana wirawira ki nana mete
ika bautagubu dibimupu idiwa.

54 Apunu Pita Iyesu eweya weke-wagawa
yabadawa da tawa ki kakapareya tewena imatau
bauwena manako kanibu iyara ragidai mata
pasumpu ika idiwa ki mu paunamugu tondubu
mete mata empiyawa tondawa.

55 Iyapana kawakawai Iyesu siyamana
wirawira ki nana ika dibimupu idiwa ki mu
nuwamugu e paerei mo kwaene-pamana
bananapamana da mu ki pokaiya e minimana
po ki nana ko mu kwaenepamawa idiwa ko mibai
mo eba bananamupu.
56 Iyapana ropani kawaya ubumpu mu mubo
nuwamugu nuwa-mugu beratagamawa ko mu ra-
binamaga ka eba eyaka mena ki pokere mu mibai
mo eba bananamupu.

57 Mu inako tagamawa idiwa da tagamawa
idiwa da paunau ka iyapana dai ubumpu bera
inako tagubu ke;
58 “Apunu yau wagubu ki nu wainamipi, e
wagubu ke; ‘Mamanuga God e Tawai iyapana
idamugu wadumupu ki nau koritapani manako
mara apeya eyaka rabineya ka nau tawa ki wau-
nai ade yadani. Ko tawa nau yadani ki ka eba
iyapana mu idamugere wadamu ki maba nau
yadani.’ E inako wagubu ki nu wainamipi.”
59 Iyapana ki inako tagubu ko mu mete rabina-
maga ka eba eyaka mena ki pokere mu mibai mo
eba bananamupu.
60 Ki makeya ka mu kawaimaga ki ubupu Iyesu
manupupu, wagubu ke; “Yona mu tagubu ki kau
denai mo nuwagi bo pa mena? Kau sisiyagi
tagubu ki kau wainapiyei mibai bo bera?”
61 E inako manupupu ko Iyesu yona denai
mo eba wagubu ko pa tondawa ki pokere mu
kawaimaga ki ubupu e ade manupupu, wagubu
ke; “Mamanuga God si tepapemei e Gubagai ki
kau baganai bo? Nu Iya Negeyana Apunai Keriso
ki kau baganai? Kau kiya sisiyagi karako matarau
nuwagi da nu wainapamu.”
62 Mamanuga God bameya dobo-piyamu
ragidai kawaimaga yona ki wagubu ka Iyesu
denai e sibu, wagubu ke; “Ki ka nau. Nau ka
Kunumau Kawapuwani Apunai. Aita ewa ka
nau uburani nau Mamai Kasiyarai Kawaya
Apunai e idai garu deneya tondoni ki wi nau
emisinimuri manako nau kunumau oroguma
kawareya ade wirasugani bausugani ki wi nau
mete emisinimuri.”

63 Iyesu yona ki wagawa makeya ka Mamanuga
God bameya dobopiyamu ragidai mu kawaimaga
ki e yabui dara wirawena manako e ubupu e
eya midi tatamai wadubu tegere manako iya-
pana ika idiwa ki manutapu, wagubu ke; “E yona
berawena Mamanuga God e si giripupu ki wi
wainamupu bo? E eya wagubu ki pokere yona yau
yewe kewowena wainapakani.
64 Apunu yau Mamanuga God bameya berawa-
gau ki pokere wi wainapiyamu da nu karako e
bameya badidi kwaigamu?” E inako wagubu
manako kawakawai ragidai ki kuduba ewapuru
mena mu idamaga gurai Iyesu naureya ugwad-
umpu ragiragi, tagubu ke; “E Mamanuga God e si
giripiyau ki pokere e denai karako poyagisi.”
65 Mu inako tagubu manako mu dai kimpu
ubumpu Iyesu tepotepopamawa mu idamaga e
yabui bodapamawa ade dai e kwanabeya min-
imawa manako waegeyageyamapamawa, taga-
mawa ke; “Ki nima nunibu? Kau mibai Ma-
manuga God e Gubagai ki kau nima nunibu ki e
si nuwagi da nu wainapamu.” Ta ragidai dai mete
bautagubu e minimawa.

Apunu Pita wagubu bodaboda
(Mateyu 26:69-75; Ruki 22:56-62; Diyoni 18:15-18, 25-27)

66 Ki makeya ka apunu Pita ika imatau tondawa
manako Mamanuga God bameya dobopiyamu
ragidai kawaimaga e bigabigai kwaewagawa
munu ridai mosi ika bauwena e em-pupu.
67 E Pita ika mata empiyawa tondawa empupu
manako yabu doko-dokopupu sibu, wagubu ke;

“Kau tawana Nasareta apunumaga Iyesu e mete
iwa eminibuwani.”
68 Ko Pita denai wagubu bodaboda, wagubu ke;
“Kau nima nene nuwegei? Kau yonagi ki nau
eba wainapakani.” E inako wagubu manako kipu
ubupu kanibu tawa kakapareya uburawa man-
ako ki makeya ka kokoroku wagubu.

69 E ika uburawa ka ridi ki ade bauwena e
empupu manako wirawena iyapana ika idiwa
ki tadebu, wagubu ke; “Apunu burida ka mu
wadumupu apunai ki e mete iwa apunai mosi e
kiyabui empakani.”
70 E inako wagubu, ko Pita ade wagubu bod-
aboda.
Mu idimpu eba rowarowa ka iyapana ika idiwa
ki Pita naigida mena yabu dokodokomupu man-
ako simupu, tagubu ke; “Nu katainugu da kau ka
e mete iwa apunai mibai kau ka tawana Gariri
apunai.”
71 Apunu Pita yona ki wainapupu ka e midi
minibu, wagubu ke; “Apunu ki nene iwagamu ki
nau eba kataineya. Mamanuga God e kataiya da
nau yona mibai suwagakani.”

72 E yona ki wagawa makeya ka e kokoroku
ade wagubu wainapupu manako e wenagui pa-
parawena Iyesu naiya badidi wagubu ki waina-
pupu. Iyesu naiya e inako sibu, wagubu ke;
‘Kemora yau rabineya ka kau mara apeya eyaka
nuwogowa bodaboda da kau eba kataigeya nau,
ko ki eweya ka kokoroku apeya yagisi manako
nawaru puruyagisi.’ Iyesu naiya inako wagubu ki
makeya makeya Pita wainapupu manako e rabi-
nai makariwena yadi kipu.

15

Iyesu apunu Pairasi e yabareya ubupu
(Mateyu 27:1-2, 11-14; Ruki 23:1-5; Diyoni 18:28-38)

1 Nawaru dumai tarawa ka Diyu ragidai
mu kawakawaimuguma kuduba yonatagubu
kewowena ade mu rabinamaga eyakamenawena
ki pokere mu Iyesu wadumpu e idai umamupu
dokodoko manako bananamupu kaya-tagubu
piyara ragidai mu kawaimaga Pairasi bameya
bautagubu.
2 Bautagubu ka apunu Pairasi ubupu Iyesu
manupupu, wagubu ke; "Diyu ragidai mu
kaiwawo-maga kawai ki kau baganai bo?"
Iyesu denai e sibu, wagubu ke; "Ena, ki kau ba
nuwegei."
3 Iyesu inako wagubu ko iyapana kawakawai
Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai
bautagubu e kawareya kawareya naripamawa
bera ropani kawaya siyamawa,
4 ki pokere apunu Pairasi wirawena Iyesu ade
sibu, wagubu ke; "Kau yona denai mo nuwagi
bo pa mena? Mu rowarowa kawaya kau mena
kekeniyamu idiwu ko kau pa tondei."
5 Ko Iyesu yona denai mo eba wagubu ki pokere
apunu Pairasi e notai babawena.

Apunu Pairasi ubupu mu Iyesu minimana po wagubu
(Mateyu 27:15-26; Ruki 23:13-25; Diyoni 18:39-19:16)

6-7 Karako ka iyapana dai dibura-tagubu ika
idiwa. Mu naiya yawira kayatagubu kawakawai

ragidai dai namutampu ko mu paunamugu ka
apunu mo si ka Barabasi ika mete tondawa. Diyu
ragidai mu bususumaga ka kwamura makeya
makeya 'Mama-nuga God Nu Raurunibu Pora-
gai' poragatagamawa ki kawareya ka mu dibura
apunai mo eyaka mena e si tagamawa manako
apunu Pairasi dibura gudui kwaipiyawa manako
si tagamawa apunai ki pa bauwagawa kayawa-
gawa.
8 Mu bususumaga inako ki pokere iyapana
karako apunu Pairasi bameya bautagubu
manako simupu, tagubu ke; "Kau kwamura
makeya makeya kwae-nugei ki kau karako mete
kwaenuwagi dibura gudui ade kwaipi bo?"

9-10 Iyapana inako tagubu ko apunu Pairasi e
rabineya mena wainapupu da Mamanuga God
bameya dobopiyamu ragidai ki mu nuwaroro-
tagubu ki pokere mu Iyesu wadumupu e idai ra-
bineya tamupu. E notai inako wagubu ki pokere
e denai iyapana ki manutapu, wagubu ke; "Wi
nuwagau nau uburani manako Diyu ragidai wi
kaiwawoga yau e idai rikapani da e baiyagisi
kayayagisi bo?"

11 Ko Diyu ragidai kawakawai-muguma ki garu-
garu mena bautagubu iyapana ika idiwa ki mu ra-
binamaga kupamupu, tagubu ke; "Iyesu bauwa-
gana kayawagana ki nana eba iwagi ko apunu
Barabasi e si iwagi da e baiyagisi kayayagisi." Mu
inako tagubu ki pokere iyapana kuduba apunu
Barabasi e si tagubu.

12 Ko apunu Pairasi iyapana ade manutapu,
wagubu ke; "Ko Diyu ragidai wi kaiwawoga siya-

mawa apunai yau e bameya ka nau badidi kwae-
sugani?”
13 E yona ki wagubu ka iyapana mu bonanam-
aga ragiragi kawaya denai tagubu ke; “Wadumuri
ripa korosi naureya ikokopumuri da e poyagisi.”
14 Mu inako tagubu ki pokere apunu Pairasi
iyapana ki ade manutapu, wagubu ke; “E poyagisi
ki mibai ka badidi? E paere badidi kwaewena?”
Ko mu kawareya kawareya bonanamaga ragiragi
kawaya tagamawa ke; “Wadumuri ripa korosi
naureya ikoko-pumuri da e poyagisi.”
15 Apunu Pairasi yona ki wainapupu ka
e iyapana rabinamaga bagiwagana ki nana
dibura gudui kwaipupu manako apunu Barabasi
matarau bauwena kayawena. Ki eweya ka e
ubupu piyara ragidai tadebu da mu Iyesu kuwe
pokaiya minimana ki nana wagubu manako ewa
kanibu Iyesu wadubu mu idamugu tapu, wagubu
ke; “Wadumuri ripa korosi naureya e minimuri
poyo.”

Piyara ragidai Iyesu waegeyageyamapamawa (Mateyu 27:27-31; Diyoni 19:2-3)

16 Piyara ragidai ki Iyesu wadumpu mu
kawaimaga tawai rabineya kaimpu manako
kowamuguma nene tagubu bautagubu ewapuru
mena ika dibimupu idiwa.
17 Mu aukwara daragai bagi kawaya mo wad-
umpu Iyesu monaga-mupu ade impunewa tempu
e debaiya painimupu,
18 manako waegeyageyama-pamawa,
tagamawa ke; “Kaiwa kaiwa, Diyu ragidai
Kaiwawomaga Kawaya.”

19 Mu inako tagamawa, e debaiya auda were
minimawa ade e kiyabuiya tepotepopamawa
manako e yabareya ramatamaga kawareya
ubumpu parau beratagamawa.
20 Mu inako waegeya-geyamapamawa da ka-
madumpu, aukwara daragai bagi kawaya ki
ade rikamupu e ebo midi tatamai ade umampu
kwempu manako ripa korosi naureya minimana
po ki nana wadu-mpu kayatagubu.

Mu Iyesu ripa korosi naureya ikokomupu
(Mateyu 27:32-44; Ruki 23:26-43; Diyoni 19:17-27)

21 Piyara ragidai ki Iyesu wadumpu kayataga-
mawa ka tawana Sairini apunu-maga mo si ka
Saimoni ika gwabau gari tagaiya yabadawa da
yawatau banana-mupu. Bananamupu ka mu e
Iyesu korosi kawarapana ki nana simupu manako
apunu Saimoni ubupu ripa korosi ki kawarapupu.
(Apunu Saimoni e ka Arekisanda yo Rupai mu
mama-maga.)
22 Mu Iyesu wadumpu kaimpu tawana mo si ka
'Gorogata' tagamu ki bautagubu. Si 'Gorogata' ka
keyakeyai ko ki mibai ka Deba Suwana.
23 Ika bautagubu ka mu ripa otai suwakarai
mosi awana 'waeni mete wiramupu ki Iyesu
kubarana ki nana e kwemupu ko e awana ki eba
kubabu.
24-25 Didiburu madega kaidenai pisikanawa-
gawa makeya ka mu Iyesu ripa korosi naureya
ikokomupu manako piyara ragidai ubumpu e
midi tatamai rikamupu ki yanuwa munta mo
pokaiya nida kasiwaratagubu. Nima si yanuwa ki

rabineya yabiri bauwena ki e ubupu Iyesu midi
tatamai ki e wadubu.
26 Iyesu powagana ki kerarai ka mu oka pokaiya
inako tamupu, “Yau ka Diyu ragidai mu Kaiwa-
womaga’.
27-28 Mu Iyapana berokoi apeya mete ripa ko-
rosi naureya ikokotampu ki mosi ka Iyesu e idai
garu deneya ade mosi ka e idai tenene ki deneya.
Mu inako kwaetagubu ki ka Mamanuga God e
okai takari kawaya badidi wagubu ki makeya
makeya mu kwaetagubu. Oka ki wagubu ke;
‘Kuwa ragidai mu paeremaga bimbinai banana-
mupu ki daikere e mete bananapupu.’
29 Iyapana ika esidaeridatagamawa kaiwa ke-
bomawa Iyesu emupu ka mu debamaga gipa-
mawa e waegeyageyama-pamawa, tagamawa ke;
‘Kau karako kiri uburi da nu kau eminiyamu. Kau
naiya nuwagibi da kau Mamanuga God e Tawai
ki koritapana mara apeya eyaka rabineya tawa
waunai mo ade wadana nuwagibi,
30 ki pokere karako kau kiya kasiyaragi pokaiya
ripa korosi ki kamadi kawari iyanuwagi da nu kau
eminiyamu.”
31 Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai
ade Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai
ki mu mete kina Iyesu gwaigwitapamawa, taga-
mawa ke; “E iyapana iyatamiyawa ko e eya iyawa-
gana ka badidi pokere e kasiyarai pa mena.
32 E mibai tawana Isiraero ragidai nu
Kaiwawonuga ade nu Iya Negeyana Apunai
Keriso ki ka e ebo ripa korosi ki kamadini
kaworoto da nu yabunugere empamu manako
sumapamu.” Iyapana apeya e madanai daikere

daikere ikokotampu ki mu mete kina Iyesu inako waegeyageyama-pamawa.

Tawana sisipu umapu
(Mateyu 27:45-56; Ruki 23:44-49; Diyoni 19:28-30)

33 Madega paunau wadawa makeya ka tawana kuduba sisipu umapu ko ade madega kanibu kekerawagawa napusi apeya eyaka wadawa makeya ka sisipu ki ade negawena.
34 Sisipu ki ade negawagawa makeya ka Iyesu e bonanai ragiragi kawaya wagubu ke; “Eroi, Eroi, rama sabaktani.” Ki mibai ka; ‘Mamani God, Mamani God, kau badidi pokere nau kamadisinibi?’
35 Iyapana dai ika ubumawa e yonai ki wainamupu, ka mu tagubu ke; “Wainapumuri, e oragai apunai Eraidiya nene wena siyanau.”
36 Apunu mosi dabuwa tenai mo wadubu garupupu awana suwakarai rabineya kaupupu manako sikurupupu Iyesu umuneya tapu da e kubarana ki nana manako wagubu ke; “Idiwomu empomu. Oragai apunai Eraidiya baiyagisi e ripa korosi naureya yadini pakara bo?”
37 Ko Iyesu e bonanai ragiragi kawaya wagubu manako e nonai toporuwena powena.
38 Iyesu powagawa makeya ka aukwara mosi Mamanuga God e Tawai rabineya gudu maba uburawa ki paunau tegerewena, esida da erida.
39 Piyara apunai mosi ika ripa korosi kerareya uburawa ki Iyesu bonanai ragiragi kawaya wagubu ki wainapupu ade e badidi maba powena ki mete empupu ki ka e wagubu ke; “Mibai, apunu yau e ka Mamanuga God e eya Gubagai.”

40 Ridi dai ika uwamau Iyesu em-pamawa ubu-
mawa mu paunamugu ka ridi Meri Magidarini,
ridi Saromi, ade apunu Diyemesi marai yo apunu
Diyose mu inamaga si ka Meri.
41 Iyesu naiya tawana Gariri rabineya umawa
wadawa ki makeya ka ridi ki e wadamawa
tekateka waitapamawa iwa. Ade ewa, e natere
Diyerusaremu kayawena ki makeya ka ridi
ropani kawaya dai ki e mete ewakumapamawa,
ko mu mete kina karako bautagubu ika
empamawa ubumawa.

Apunu Diyosepa Iyesu kwakwarepui ragu tapu (Mateyu 27:57-61; Ruki 23:50-56; Diyoni 19:38-42)

42-43 Diyu ragidai mu kawaimaga mosi si ka
Diyosepa. E tawanai ka Arimasiya. Iyapana e
werei tagamawa mibai ka e berai bagi kawaya. E
maramara Mamanuga God notapiyawa ade Ma-
manuga God e gari rabineya kaiwana idiwana ki
marai bauwagana nawanai mete tondawa.

Kemora nene ka apunu Diyosepa yabarayabara
apunu Pairasi bameya kayawena manako Iyesu
kwakwarepui ki genei wagubu da e wadana
onono-pana ki nana.
44 Apunu Pairasi Iyesu powena yonai ki waina-
pupu ka e wakapa giriwena piyara apunai mo
nene wagubu manako manupupu, wagubu ke; “E
ororeya mena powena ki mibai?”
45 “Ena, e ororeya mena powena.” Apunu
Pairasi yona ki wainapupu ka e ubupu apunu
Diyosepa kayawagana Iyesu kwakwarepui
ononopana ki nana wagubu.

46 Apunu Diyosepa kayawena aukwara bagi
kawaya mo gimarapupu wadubu kayawena ripa
korosi kerareya bauwena manako e kowaiyoma
mete kina Iyesu kwakwarepui ripa korosi nau-
reya wadumupu kwarisi manako aukwara ki
pokaiya gerowomupu. Gerowopamawa da ka-
madumpu ka mu e kwakwarepui wadumpu kay-
atagubu ragu mosi ki iyapana idamugu ukwa-
mupu ki rabineya tamupu manako bowa kawaya
mosi gwairimupu ragu umunai ki minimupu bo-
damupu.
47 Mu inako kwaetagamawa ki ka mu ridi Meri
Magidarini yo apunu Diyose e inai si ka Meri mu
yabumugu kwaetagubu.

16

Iyesu powena ko e ade iyawena kipu ubupu
(Mateyu 28:1-8; Ruki 24:1-12; Diyoni 20:1-10)

1 Diyu ragidai aiyatamaga marai ki idiwa da
kewowena makeya ka ridi Meri Magidarini, ridi
Saromi ade apunu Diyemesi e inai si ka Meri ki
kimpu ubumpu ripa otai aurai bagi kawaya dai
gimaratampu da mu ewa kayatagamana Iyesu
powena e kwakwarepui monagapamana ki nana.
2 Pura kawaiya didiburu mena madega posiwa-
gawa makeya ka mu kimpu ubumpu Iyesu kwak-
warepui ragu rabineya tampu ki empamana ki
nana kayatagubu.
3 Mu kayatagubu kaiwa da yawatau ka mu
muga manu kasiwara-tagubu, tagubu ke; “Bowa
kawaya ragu katamurui minimpu bodampu ki

nima waitaniyoto da nu gwairipamu?” (Mibai ka
bowa ki ka kawaya eba marai.)
4 Mu inako manu kasiwaratagamawa kaiwa da
buri bautagubu ka mu yabu tampu manako bowa
ki ororeya mena gwairiwena emupu.
5 Emupu manako ragu rabineya kaimpu yabu
tampu ka mu yaraga mosi e midi tatamai poe
rowarowa kawaya umapu ki mu idamaga garu
deneya ragu rabineya tondawa emupu. Em-
pamawa ka mu notamaga kowena kodabamaga
kamupu.
6 Ko apunu ki mu tadebu, wagubu ke; “Wi no-
taga eba koyogono. Nau kataineya da wi tawana
Nasareta apunumaga Iyesu ripa korosi naureya
minimpu poyo yewe ragu tampu ki e midi kwak-
warepui empamana ki nana baigubu. Ko e yewe
eba ukwarau. E ororeya mena iyawena kipu
ubupu kayawena. Mu tampu watai yau karako
yewe empumuri.
7 Wi karako kaiwagi e tadeyau kabukabuwa
ragidai apunu Pita e kowaiyoma mete tade-
muri, iwagi ke; ‘Iyesu naiya mena nidibu da e
yabiri kayawagana tawana Gariri rabineya wi
nawanaga ika tondana ki nana wagubu ki pokere
wi karako e eweya kaiwagi tawana Gariri ra-
bineya e bananapumuri.”
8 Apunu ki inako wagubu ko ridi ki kudu
wainamupu ragu kamadumpu manako yona mo
eba tagubu ko mibi didigurai garumupu kay-
atagubu.

Iyesu ridi Meri Magidarini e bameya matarawena
(Mateyu 28:9-10; Diyoni 20:11-18)

9 Iyesu pura kawaiya didiburu mena ade
iyawena kipu ubupu ka e yabiri ridi Meri
Magidarini e bameya matarawena. Ridi ki
ka naiya keyai berokoi ida daikere kewowena
daikere apeya (7) e rabineya idiwa manako Iyesu
mu siwakeketapu ki ridai.
10 E Iyesu iya-wena empupu ka e kayawena
Iyesu tadeyau kabukabuwa ragidai Iyesu nene
nuwaboyatagamawa yadi wadamawa idiwa
ki mu bamamugu bauwena manako e Iyesu
iyawena matarau empupu ki sisiyai mu tadebu.
11 Mu e yonai ki wainamupu ko mu e eba
sumamupu.

Iyesu e kowakowaiyoma apeya bamamugu matarawena
(Ruki 24:13-35)

12 Ki eweya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa
ragidai apeya tawana mo kayatagubu yawatau
kaiwa manako Iyesu kiyabui wirawena ebo mo
wenawena ki mu emupu.
13 Mu ade wiratagubu kayatagubu
kowamuguma tademupu ko mu yonamaga ki
ka mu kowamuguma ki eba sumamupu.

Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai bamamugu matarawena
(Mateyu 28:16-20; Ruki 24:36-49; Diyoni 20:19-23; Bususu 1:6-8)

14 Siyareya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa
ragidai ida esida kewo-wena kerapu eyaka
mena bani ku-pamawa idiwa manako e eya
mu bamamugu matarawena. E iyawena kipu
ubupu ki sisiyai ka iyapana dai naiya bautagubu
mu tademupu ko mu yonamaga ki eba mu

sumamupu. Mu rabinamaga ka ragiragi kawaya
ki pokere Iyesu mu sisibatapu manako tadebu,
wagubu ke;
15 “Karako kimuri ubumuri tawana tawana
kuduba, madega kauwagau madega posiwagau
ki kaiwagi nau yonani bagi kawaya yau iyapana
tadeyoi iwoi.
16 Iyapana nima nau sumasiniyoto ade nau sini
pokaiya siruwayagisi ki ka e iya waunai yadini.
Ko iyapana nima nau eba sumasiniyoto ki ka e
bita bananapoto.
17 Nau sumasinimono ragidai mu ka nau kasi-
yarani pokaiya matakira ebo ebo kwaetogomono;
Nau sini pokaiya ka mu keyai berokoi siwakeketa-
mono da keyai berokoi ki matarau baitogomono
kayatogomono. Mu tenawarimaga ka wirayagisi
da mu yona naiya eba tagamawa ki mu togomono.
18 Motamota berokoi mu metamini ki ka mu eba
popotagisi ade mu awana berokoi mo kubomoto
ki ka mu mete eba popotagisi. Mu idamaga si-
gira ragidai kawarimugu nakapomono ki ka sigira
ragidai ki iyatagisi.”
19 Nu Kaiwawonuga Iyesu yona ki wagubu
kewowena ka kasiyara mo kawapu e wadubu
tepapupu kunumau yapu kayawena manako Ma-
manuga God e idai garu deneya e tapu tondubu.
20 Ko e tadeyau kabukabuwa ragidai ki mu
kayatagubu tawana tawana, madega kauwagau
madega posiwagau ki e sisiyai iyapana tademawa
iwa. Nu Kaiwawonuga mu kasiyara tageyawa
manako kasiyara ki pokaiya ka mu matakira ebo
ebo mete kwaetagamawa iwa. Iyapana matakira
ki empamawa pokaiya ka mu yonamaga ki mete

mibipamawa sumapamawa.
Ika kewowena.

IYA YONAI
The New Testament in the Umanakaina Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Umanakaina long Niugini

Copyright © 1999 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Umanakaina

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
92bb28a8-6181-5bd4-a67f-1906ab635008